รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

LANGUAGE CONTACT OF SHAN LANGUAGE SPEAKERS IN BAN WIANG WAI, MONPIN SUB-DISTRICT, FANG DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณวนัช อรุณฤกษ์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเภทงานวิจัยเดี่ยว ประจำปีงบประมาณ 2565

พ.ศ. 2567

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเรื่อง “การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน รวมถึงลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทใหญ่ 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ทั้งภาษาไทใหญ่และได้ยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ด้วย กล่าวคือ มีการใช้คำศัพท์ทั้งหมด 1,871 คำ แบ่งได้เป็นคำศัพท์ภาษาไทใหญ่จำนวน 836 คำ คำยืมภาษาไทยเหนือจำนวน 733 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 302 คำ ทั้งนี้คำยืมที่เป็นคำนามมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือคำกริยา คำวิเศษณ์ และคำสรรพนามตามลำดับ ส่วนคำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ มีการยืมคำมาใช้แต่มีจำนวนไม่มากนัก

ด้านลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบรูปแบบการสัมผัสภาษาอันเนื่องมาจากการยืมคำศัพท์ โดยแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบการปนภาษา และการยืมแบบผสม ซึ่งปรากฏทั้งคำมูล คำผสาน และคำผสม

สำหรับการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำเกิดจากปัจจัยทางสังคม 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอาชีพ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ ทำให้ภาษาไทใหญ่ที่ใช้กันในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : การสัมผัสภาษา คำยืม ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ ภาษาไทยมาตรฐาน

Abstract

Research report on “Language contact of Shan speakers in the Ban Wiang Wai, Monpin Sub-district, Fang District, Chiangmai Province” aims to study the types of Northern Thai and Standard Thai loanwords, and Language contact by borrowing words of Shan speakers. In addition, it also studies the factors for language contact of Shan language speakers in Ban Wiangwai, Monpin sub-district, Fang district, Chiangmai province. The data was collected from Shan speakers which is divided into 3 age levels : aged 20-25 years, 40-45 years and 60-65 years, each group of 5 people and totaling 15 people.

Results are that Shan speakers in the Ban Wiang Wai, Monpin Sub-district, Fang District, Chiangmai Province use Shan language and also has borrowed words from Northern Thai and Standard Thai as well. In this research, there are 1,871 words to be used, divided into 836 Shan words, 733 Northern Thai loanwords, and 302 standard Thai loanwords, the most loanwords used are nouns, followed by verbs, adverbs, and pronouns. As for loanwords being prepositions, conjunctions, endings, interjections, and negative word are less used.

For the features of language contact by borrowing words of Shan speakers in Ban Wiang Wai, Monpin sub-district, Fang district, Chiangmai province. It found that there are 3 forms of language contact due to word borrowing namely transliteration, mixing languages, and mixed borrowing which appears as both basic words, compound words, and complex words. There are 4 social factors for language contact by borrowing words namely gender factors, age and education factors, residence and ethnic group factors, and occupational factors. All of these factors influence the language useage of Shan speakers, and it makes a change in language use of the Shan people in their daily lives.

Keywords: Language Contact, Loan, Shan Language, Northern Thai dialect, Standard Thai language

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยเรื่อง “การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เนื่องด้วยผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมอบทุนวิจัย ประเภทงานวิจัยเดี่ยว ประจำปีงบประมาณ 2565 ให้แก่ผู้วิจัยในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพในการทำงานด้านวิชาการ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณคณะอนุกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้พิจารณาตรวจสอบและรับรองการเก็บข้อมูลภาคสนามในการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีมาตรฐานและเกิดความน่าเชื่อถือ

ขอขอบคุณผู้บอกภาษา ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้สละเวลามาเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทใหญ่ในชีวิตประจำวัน รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณนางสาวมณีรินทร์ แก้วจินดา และนางสาวณัฐกานต์ วงศ์ปันง้าว ที่ได้ลงพื้นที่และเป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทใหญ่ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.โขมสี มีภักดี ที่ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และกระตุ้นผู้วิจัยในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี รวมถึงขอขอบคุณอาจารย์ฉียูน เจียง อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะภาษาและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำวิจัยแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน และให้กำลังใจในการทำวิจัยเสมอมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณวนัช อรุณฤกษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(7)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา	7
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการยืมภาษา	12
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับคำ	20
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภาษา	41
2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียงภาษาถิ่น	46

2.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 50
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย 63
3.1 รูปแบบการวิจัย 63
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 63
3.3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย 64
3.4 ขั้นตอนในการวิจัย 67
3.5 ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย 69
บทที่ 4 ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 71
4.1 ลักษณะของคำภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน 71
4.2 ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 76
บทที่ 5 การสัมผัสภาษาและปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 96
5.1 ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 96
5.1.1 การยืมแบบทับศัพท์ 96
5.1.2 การยืมแบบปนภาษา 101
5.1.3 การยืมแบบผสม 105
5.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 107
5.2.1 ปัจจัยด้านเพศ 107
5.2.2 ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา 110
5.2.3 ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ 112
5.2.4 ปัจจัยด้านอาชีพ 113
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ 116
6.1 สรุปผลการวิจัย 116
6.2 อภิปรายผลการวิจัย 120
6.3 ข้อเสนอแนะ 124

บรรณานุกรม 125

ภาคผนวก 128

ภาคผนวก ก ตัวอย่างภาพที่ใช้เก็บข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 129

ภาคผนวก ข ตารางบันทึกข้อมูลคำศัพท์รายบุคคลของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 142

ภาคผนวก ค ตัวอย่างคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 144

ประวัติผู้วิจัย 146

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

2.1 ประเพณีพิธีกรรมรอบปีที่จัดในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 59
3.1 ตัวอย่างตารางรายการคำศัพท์หมวดสิ่งของเครื่องใช้ 64
3.2 ตัวอย่างตารางรายการคำศัพท์หมวดกิริยาอาการ 65
3.3 แผนดำเนินการงานวิจัย 70
4.1 สรุปจำนวนการใช้คำภาษาไทใหญ่ คำยืมภาษาไทยเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน 77
5.1 แสดงตัวอย่างคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายและเพศหญิง 108
5.2 แสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของเพศชายและเพศหญิง 108
5.3 แสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ทั้งสามระดับอายุ 109
5.4 แสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุ 110
5.5 แสดงตัวอย่างคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ 113
5.6 แสดงตัวอย่างคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ 114

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

2.1 แผนที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 54

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความสำคัญ และมีการใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ โดยภาษาไทใหญ่จัดอยู่ในภาษาตระกูลไท (Tai) ในปัจจุบันชาวไทใหญ่มีถิ่นฐานกระจายอยู่ในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐฉานทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ ชาวไทใหญ่จะเรียกตนเองว่า “คนไต” ส่วนคำว่า “ไทใหญ่” เป็นคำที่คนไทยในประเทศไทยใช้เรียกกัน (พรรณิดา ขันธพัทธ์, 2020, น. 124) อย่างไรก็ตามชาวไทใหญ่บางส่วนได้อพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งชาวไทใหญ่ในประเทศไทยมักใช้ภาษาของตนเองที่เรียกว่า “ความไต” หรือ “ภาษาไต” ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

พื้นที่หนึ่งในภาคเหนือที่มีการอพยพเข้ามาของชาวไทใหญ่อยู่เสมอคืออำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับพม่าและในอดีตเส้นแบ่งเขตแดนยังไม่ชัดเจน จึงมีคนไทใหญ่บางส่วนอพยพข้ามไปมาระหว่างชายแดนไทย-พม่า และบางส่วนก็กระจายตัวเข้ามาตั้งรกรากอยู่บริเวณบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 1) อย่างไรก็ตามเมื่อชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาตั้งรกรากในชุมชนบ้านเวียงหวาย เกิดการแต่งงาน มีลูกหลาน ทำให้ประชากรในชุมชนที่มีเชื้อสายไทใหญ่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการที่ชาวไทใหญ่ในฝั่งพม่าอพยพย้ายเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่ในชุมชนบ้านเวียงหวายมีประชากรชาวไทใหญ่เป็นจำนวนมาก

ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวายมีชาวไทใหญ่อาศัยปะปนอยู่กับชาวไทยเหนือซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่บริเวณนั้น ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมไทใหญ่ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมผัสภาษา (Language contact) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ในทุกภาษา (Thomason, 2001) ทำให้ภาษาไม่บริสุทธิ์ และทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลง (ชิ่วหง ฉิน, 2554, น. 1) แสดงให้เห็นว่าภาษายังไม่ตาย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษามี 2 ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากตัวภาษาเอง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดตามธรรมชาติและตามกาลเวลา อาจเรียกได้ว่า “drift” หรือการเลื่อนไหลของภาษา และการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ซึ่งอาจเกิดจากการอพยพย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากสงคราม โรคระบาด ความอดอยาก การติดต่อค้าขาย การไปมาหาสู่ การแต่งงานข้ามชาติ การได้รับอิทธิพลจากสังคมหรือวัฒนธรรมอื่น ฯลฯ (อมรา

ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 104-105) ก็อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภาษาของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นั้นได้เช่นเดียวกัน

ชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มคนที่สามารถพูดได้ทั้งภาษาไทใหญ่ซึ่งเป็นภาษาแม่ และภาษาไทยเหนือซึ่งเป็นภาษาที่สอง จึงแสดงให้เห็นว่าชาวไทใหญ่เป็นผู้รู้สองภาษา เมื่อชาวไทใหญ่เป็นผู้รู้สองภาษาและสามารถใช้ภาษาไทใหญ่สลับไปมากับภาษาไทยเหนือ ทำให้ภาษาทั้งสองมีอิทธิพลซึ่งกันและกันอันเป็นการสัมผัสภาษา (Language contact) ซึ่งจะเกิดในตัวผู้รู้หลายภาษา ทั้งนี้การพูดสองภาษาของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้อาจเป็นไปเพื่อให้การติดต่อสื่อสารสะดวกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาที่สามคือภาษาไทยมาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของวัยรุ่นที่ได้รับอิทธิพลจากการเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้อาจใช้ภาษาหลายภาษาในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการสัมผัสภาษาอันเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ภาษาของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้

การสัมผัสภาษาเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นอย่างธรรมชาติในสังคมที่มีผู้รู้หลายภาษาอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ และบุคคลเหล่านี้อาจพูดภาษาหลายภาษาสลับกันหรือปนกัน ภาษาของคนเหล่านี้จึงมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยจุดที่มีการสัมผัสภาษาก็คือในตัวผู้รู้หลายภาษา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 92) นอกจากนี้ปรากฏการณ์การสัมผัสภาษาเช่นนี้จะก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางภาษาในหลายลักษณะ เช่น การปนภาษา (code-mixing) การสลับภาษา (code-switching) การยืมภาษา (Linguistic borrowing) เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทางภาษาในข้างต้นทำให้นักวิชาการสนใจที่จะศึกษาปรากฏการณ์การสัมผัสภาษาและก่อให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา เช่น ซิ่วหง ฉิน (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงอันเกิดจากภาวะสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลาง” รัตนา จันทร์เทาว์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การสัมผัสภาษา: ภาษาไทยและภาษาลาวของคนลาว” หรือ อรรถวิทย์ รอดเจริญ และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่าอำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน” งานวิจัยเหล่านี้เป็นการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของกลุ่มคนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์และทำให้เห็นพลวัตของวิธภาษาในสังคมไทยที่มีความหลากหลาย

ชุมชนบ้านเวียงหวายมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ปะปนกับชาวไทยเหนือเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าอาจเกิดการสัมผัสภาษา โดยเฉพาะการยืมคำศัพท์ สอดคล้องกับที่ Thomason & Kaufman (1988) ได้กล่าวว่า สิ่งที่จะถูกยืมเป็นลำดับแรกในสถานการณ์การสัมผัสภาษา คือ คำศัพท์ จากการสังเกตเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่ามีการยืมคำศัพท์เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่นี้ เช่น คำนามที่ใช้เรียก

กรรไกรตัดผ้า ในภาษาไทใหญ่คือ “กิมไฮ้” /kim³ haj⁵/[1] แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย มักจะเรียกว่า“มีดญับ” /mi:t⁴ ɲap⁶/[2] หรือคำเรียกอาชีพ เช่น กำนัน ในภาษาไทใหญ่เรียกว่า “ปู่แสน” /pu:² sɛ:n¹/ แต่ชาวไทใหญ่บางกลุ่มจะเรียกว่า “ป้อแคว่น” /pɔ:⁴ khwɛ:n⁴/ เหมือนในภาษาไทยเหนือ หรือบางครั้งจะมีการนำภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน เช่น คำว่านักกีฬา ในภาษาไทใหญ่จะใช้คำว่า “ปู่เล่นแฮง” /pu:² len⁵ hɛ:ŋ³/ แต่ชาวไทใหญ่ในบ้านเวียงหวายบางกลุ่มกลับใช้คำว่า “นักกีฬา” /nak⁵ ki:² la:²/[3] เช่นเดียวกับภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้ยังอาจพบการปนภาษาในข้อความ เช่น ประโยคคำถามที่ว่า “คุณชื่ออะไร อายุเท่าไร และอาศัยอยู่ที่ไหน” ในภาษาไทใหญ่จะใช้ว่า /su:¹ ɕi:⁵ saŋ¹ ʔa sak⁵ ka:⁵ hi:¹ ju:² ti:⁵ la:j¹/ หากแต่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ชาวไทใหญ่จะเริ่มมีการปนคำศัพท์ภาษาไทยเหนือเกิดขึ้น คือ /su:¹ ɕi:⁴ ʔa ɲaŋ¹ ʔa sak⁵ ka:⁵ hi:¹ ju:² ti:⁵ na:j¹/ จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าประโยคที่ชาวไทใหญ่พูดจะมีการปนภาษาไทเหนือเข้าไปในส่วนที่เป็นคำแสดงการถาม

ตัวอย่างในข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าคนในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดการยืมคำศัพท์ในภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งปรากฏการณ์การสัมผัสภาษาโดยการยืมคำเช่นนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของภาษาซึ่งอาจเกิดจากปัจจัย

---

[1] การถ่ายถอดสัทอักษรในการกำหนดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทใหญ่อ้างอิงจากพจนานุกรมภาษาไทใหญ่-ไทย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2552, น. ฐ) โดยใช้ตัวเลขกำกับวรรณยุกต์ ดังนี้

1	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1	ต่ำ-ขึ้น	(24)
2	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2	ต่ำ-ระดับ	(21)
3	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3	กลาง-ตก	(31)
4	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4	สูง-ระดับ	(44)
5	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5	สูง-ตก	(41)

[2] การถ่ายถอดสัทอักษรในการกำหนดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนืออ้างอิงจากหนังสือการศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2551, น. 117-118) โดยใช้ตัวเลขกำกับวรรณยุกต์ ดังนี้

1	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1	ต่ำ-ขึ้น	(24)
2	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2	กลาง-ระดับ	(33)
3	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3	ต่ำ-ระดับ	(22)
4	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4	สูง-ตก	(41)
5	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5	สูง-กลาง	(43)
6	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6	สูง-ระดับ	(55)

[3] การถ่ายถอดสัทอักษรในการกำหนดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นกลางอ้างอิงจากหนังสือการศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2551, น. 134) โดยใช้ตัวเลขกำกับวรรณยุกต์ ดังนี้

1	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1	ต่ำ-ขึ้น	(24)
2	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2	กลาง-ระดับ	(33)
3	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3	ต่ำ-ระดับ	(21)
4	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4	สูง-ตก	(41)
5	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5	สูง-ระดับ	(44)

ทางสังคมหลายประการ เช่น ชาวไทใหญ่เพศชายมักจะออกจากบ้านไปทำงานนอกพื้นที่นั้น หรือการประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขายของชาวไทใหญ่ซึ่งต้องปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยเหนือในพื้นที่หรือนอกพื้นที่นั้น นอกจากนี้ระดับอายุของชาวไทใหญ่ที่มีความแตกต่างกันยังอาจมีผลต่อการใช้ภาษาของชาวไทใหญ่ที่อาจได้รับการสัมผัสภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามักจะมีโอกาสได้ออกไปปฏิสัมพันธ์หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ดังนั้นปริบทเหล่านี้จึงอาจเป็นปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีคำถามการวิจัยว่าคำยืมของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเภทใดบ้าง และการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะอย่างไร รวมถึงปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทใหญ่ในปัจจุบันที่มีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนแปลงมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งยังแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวายอันเป็นปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา นอกจากนี้ยังอาจเป็นประโยชน์ต่อชุมชนไทใหญ่ในพื้นที่นี้ที่จะวางนโยบายในการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนไว้ให้คงอยู่ต่อไปอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

1.3.1 ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ที่มีระดับอายุ 20-25 ปี จะมีการยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในชีวิตประจำวันมาก

1.3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านอาชีพ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำ ได้แก่ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบการปนภาษา และการยืมแบบผสม นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอาชีพ

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยศึกษาลักษณะการสัมผัสภาษาและปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและอาศัยอยู่มานาน จึงน่าจะทำให้เห็นถึงการใช้ภาษาไทใหญ่ รวมถึงยังอาจทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาในพื้นที่นี้อย่างชัดเจนด้วย

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทใหญ่ 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน ทั้งนี้ระยะห่างของช่วงอายุดังกล่าวอาจทำให้เห็นลักษณะการสัมผัสภาษาของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละกลุ่มช่วงอายุมักจะมีบริบทการใช้ชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน จึงน่าจะทำให้เห็นการสัมผัสภาษาอันเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาของชาวไทใหญ่ในช่วง 3 ระดับอายุที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้บอกภาษาไว้ คือ เป็นผู้ที่เกิดและเติบโตที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และไม่เคยย้ายภูมิลำเนา รวมถึงยังใช้ภาษาไทใหญ่ในชีวิตประจำวัน มีอวัยวะในการออกเสียงดี และมีประสาทตาและประสาทหูใช้การได้ดี

1.5 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

/ / ใช้เพื่อแสดงสัทอักษรที่ถ่ายถอดจากเสียงของคำศัพท์ในภาษาไทใหญ่ เช่น /kap^{4} pi:^{2}/ (เด็กวัด) เป็นสัทอักษรที่ถ่ายถอดเสียงของ “กั๊บปี่” ในภาษาไทใหญ่

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การสัมผัสภาษา (language contact) หมายถึง ปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดจากผู้พูดภาษาคนหนึ่งสามารถพูดได้มากกว่าหนึ่งภาษา และใช้ภาษานั้นสลับกันไปมาได้ อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้จะหมายถึงการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำศัพท์เท่านั้น

การยืมภาษา (linguistic borrowing) หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้นั้นอาจเป็นเสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก คำทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำหลัก เช่น นาม กริยา และลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น การแสดงพหูพจน์ การก และหน่วยสร้าง (construction) ต่าง ๆ เช่น ประโยคกรรมวาจก เป็นต้น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 98) อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งลักษณะการสัมผัสภาษาอันเนื่องมาจากการยืมคำเป็น 3 ประเภท คือ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบการปนภาษา และการยืมแบบผสม

คำยืม (loan) หมายถึง คำศัพท์ที่ยืมเข้ามาใช้ทั้งเสียงและความหมาย อาจมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับระบบเสียงของภาษาผู้ยืม รวมถึงการยืมคำศัพท์มาจากภาษาอื่นและนำมาผสมกับคำในภาษาของผู้ยืมในลักษณะประสมคำหรือซ้อนคำ ทำให้ความหมายของคำที่ยืมเข้ามากระจ่างชัดขึ้น

ผู้พูดภาษาไทใหญ่ (Shan Language Speakers) หมายถึง ชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่ 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบถึงประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.7.2 ทำให้ทราบถึงลักษณะการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.7.3 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1.7.4 เป็นแนวทางในการศึกษาภาษาไทใหญ่ที่เชื่อมโยงกับปริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงยังเป็นการขยายขอบเขตงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาภาษาไทใหญ่ให้เพิ่มมากขึ้น

บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเป็นประเด็น 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา แนวคิดเกี่ยวกับการยืมภาษา และแนวคิดเกี่ยวกับคำ นอกจากนี้ยังได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการสัมผัสภาษาเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา (Language Contact)

การสัมผัสภาษาเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นอย่างธรรมชาติในสังคมที่มีผู้รู้หลายภาษาอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ และบุคคลเหล่านี้อาจพูดภาษาหลายภาษาสลับกันหรือปนกัน ภาษาของคนเหล่านี้จึงมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยจุดที่มีการสัมผัสภาษาก็คือในตัวผู้รู้หลายภาษา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 92)

ทอมาสัน (Thomason, 2001) อธิบายว่าการสัมผัสภาษามีระดับต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการยืมภาษา (borrowing scale) อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษา ดังนี้

(1) การสัมผัสภาษาในระดับที่ไม่เป็นทางการ (casual contact) การสัมผัสในระดับนี้ ผู้ยืมไม่จำเป็นต้องมีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาที่จะยืม (source language) และ/หรือมีผู้พูดสองภาษาจำนวนน้อยในกลุ่มผู้พูดภาษาที่ยืม (borrowing language) สิ่งที่ถูกยืมมีเพียงคำศัพท์ไม่พื้นฐาน ซึ่งเป็นคำหลัก (content words) เท่านั้น ส่วนใหญ่มักเป็นคำนาม และไม่มีการยืมโครงสร้างในการสัมผัสภาษาระดับนี้

(2) การสัมผัสภาษาในระดับที่มีความเข้มข้นเพียงเล็กน้อย (slightly more intense contact) การสัมผัสภาษาในระดับนี้ผู้ยืมต้องเป็นผู้พูดสองภาษา แต่เป็นกลุ่มผู้พูดสองภาษากลุ่มเล็กในจำนวนผู้พูดของภาษาที่ยืม การสัมผัสภาษาในระดับนี้จะมีการยืมคำหลัก (content

words) ซึ่งยังคงเป็นคำศัพท์ไม่พื้นฐาน นอกจากนี้ยังเริ่มมีการยืมคำไวยากรณ์ (function words) และมีการยืมโครงสร้างบ้างเล็กน้อย เช่น อาจมีหน่วยเสียงใหม่ซึ่งเกิดจากการยืมคำ

(3) การสัมผัสภาษาในระดับที่มีความเข้มข้นมากขึ้น (more intense contact) การสัมผัสภาษาในระดับนี้เป็นระดับที่มีผู้พูดสองภาษาจำนวนมากขึ้น ทัศนคติและปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทต่อการยืมภาษาด้วย การสัมผัสภาษาในระดับนี้มีการยืมทั้งคำศัพท์ไม่พื้นฐานและคำศัพท์พื้นฐาน และมีการยืมโครงสร้างประโยคมากขึ้นเช่นกัน เช่น อาจมีการสูญหน่วยเสียงหรือการเพิ่มหน่วยเสียงในระบบเสียงของภาษาที่ยืม หรือการเรียงลำดับคำแบบ SVO อาจเริ่มถูกแทนที่ด้วยการเรียงลำดับคำแบบ SOV เป็นต้น

(4) การสัมผัสภาษาในระดับที่เข้มข้น (intense contact) การสัมผัสภาษาในระดับนี้ต้องมีภาวะสองภาษาที่ขยายวงกว้างมากในกลุ่มผู้พูดภาษาที่ยืม อีกทั้งปัจจัยทางสังคมยังมีบทบาทสำคัญมากต่อการยืมภาษาด้วย การสัมผัสภาษาในระดับนี้มีการยืมคำศัพท์ในจำนวนที่สูงมาก โครงสร้างทุกอย่างในภาษาและแบบลักษณ์ภาษาที่ยืมมีการเปลี่ยนแปลง

อย่างไรก็ตามในสถานการณ์การสัมผัสภาษา ภาษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับคำศัพท์ ระดับเสียง และระดับโครงสร้างประโยคมีความเป็นไปได้ที่จะถูกยืมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งสิ้น ทอมาสันและค็อฟแมน (Thomason & Kaufman, 1988) กล่าวว่า สิ่งที่จะถูกยืมเป็นลำดับแรกในสถานการณ์การสัมผัสภาษา คือ คำศัพท์ หากการสัมผัสภาษามีความเข้มข้นมากเพียงพอจึงจะมีการยืมโครงสร้างทางเสียงและโครงสร้างประโยคเป็นลำดับถัดไป ตรงกันข้ามกับการแทรกแซงภาษาซึ่งมักจะเริ่มต้นจากการแทรกแซงทางเสียงและโครงสร้างประโยค ส่วนการแทรกแซงทางคำศัพท์เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง

การเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเกิดจากการสัมผัสภาษา (contact-induced language change) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2 ด้าน ดังนี้

(1) การนำเข้าจากภาษาผู้ให้ยืมโดยตรง อาจเป็นคำ โครงสร้าง หรือทั้งคำและโครงสร้างก็ได้ และในขณะที่นำเข้าอาจมีการปรับโครงสร้างของภาษาผู้ให้ยืมหรือไม่ก็ได้ เช่น การยืมคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ในภาษาไทย การยืมทับศัพท์ภาษาอังกฤษได้เพิ่มเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำซึ่งไม่มีในภาษาไทย เช่น ดร๊าฟต์ ฟรี บรอนซ์ เป็นต้น

(2) การเปลี่ยนแปลงทางอ้อมอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการนำเข้าโดยตรงที่เกิดขึ้นก่อน เช่น ภาษา R ได้ยืมลักษณะ F จากภาษา S แล้วต่อมา F ได้กลายเป็น F1, F2, Fn (F>F1>F2>Fn) ในกรณีแบบนี้ถือว่า F เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตรงในประเภทที่ 1 ส่วน F1, F2, Fn เป็นการเปลี่ยนแปลงทางอ้อมซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการนำเข้า F จึงถือเป็นผลจากการสัมผัสภาษาด้วย แม้ว่าการกลายเป็น F1, F2, Fn อาจเกิดจากการผลักดันของโครงสร้างภายในของภาษาก็ตาม

นอกจากนี้ Thomason (2001, pp. 93-95) ได้สรุปเงื่อนไข (requirements) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสภาษา ดังต่อไปนี้ (x หมายถึง ภาษาผู้ยืม (receiving language) ส่วน Y หมายถึง ภาษาผู้ให้ยืม (donor language))

(1) มีการสัมผัสอย่างใกล้ชิดพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง

(2) พบลักษณะร่วมหลายประการในภาษา X และภาษา Y – ตามทฤษฎีแล้วจะพบลักษณะต่าง ๆ ในระดับย่อยของระบบไวยากรณ์

(3) ยืนยันได้ว่าลักษณะร่วมนั้น ๆ ไม่เคยปรากฏในภาษา X ก่อนที่ภาษา X สัมผัสกับภาษา Y

(4) ยืนยันได้ว่าลักษณะร่วมนั้น ๆ มีอยู่ในภาษา Y ก่อนที่ภาษา X สัมผัสกับภาษา Y ด้วยวิธีเปรียบเทียบเชิงประวัติ หากสามารถยืนยันได้ว่า ลักษณะร่วม F ที่พบในทั้งภาษา X และภาษา Y นั้น ไม่พบในภาษาดั้งเดิมของภาษา X แต่พบในภาษาดั้งเดิมของภาษา Y ก็สามารถกล่าวได้ว่า ลักษณะ F ในภาษา X ได้รับมาจากภาษา Y

เงื่อนไขสี่ประการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภาษานั้น ๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการสัมผัสภาษาหรือไม่

อย่างไรก็ตามในการสัมผัสภาษา ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาผู้ยืม (effects on the recipient-language structure) มีทั้งปัจจัยทางภาษา (linguistic factors) และปัจจัยทางสังคม (social factors) (Thomason, 2001, pp. 76-77) ดังนี้

(1) ปัจจัยทางภาษา (linguistic factors) ได้แก่ ลักษณะแปลกเด่นสากล (universal markedness) ระดับของการที่ลักษณะใหม่ที่เข้ามาปนกับระบบภาษาผู้ยืม (degree to which features are integrated into the linguistic system) ความห่างด้านแบบลักษณ์ภาษาระหว่างภาษาผู้ยืมกับภาษาผู้ให้ยืม (typological distance between source and recipient languages) ภายใต้สถานการณ์สัมผัสที่มีปัจจัยทางสังคมเท่าเทียมกัน ปัจจัยทางภาษาเหล่านี้มีค่ายิ่งในการคาดการณ์ระดับและประเภทการแทรกแซง แต่ปัจจัยทางภาษาไม่สามารถอธิบายว่าเพราะเหตุใดศัพท์พื้นฐานโดยเฉพาะศัพท์หลักของภาษา (core vocabulary) จึงถูกยืมน้อยมาก

(1.1) ลักษณะแปลกเด่นสากล กล่าวคือ ลักษณะแปลกเด่นสากลมีความสำคัญมากในกรณีการแทรกแซงที่เกิดจากการเปลี่ยนภาษา (shift-induced interference) ลักษณะแปลกเด่นใน TL (target language = ภาษาผู้ให้ยืม) ซึ่งเรียนรู้ได้ยาก จะไม่ค่อยได้รับการเรียนรู้จากชุมชน การสับเปลี่ยนภาษาไม่ค่อยปรากฏใน TL นอกจากนั้นลักษณะแปลกเด่นของภาษา OL (original language = ภาษาผู้ให้ยืม) ผู้พูดที่เพิ่งเรียนรู้ภาษา OL ก็เรียนรู้และเลียนแบบได้ยากเช่นกัน ลักษณะแปลกเด่นของภาษาจึงมีผลต่อการแทรกแซงภาษาได้ยาก แต่ในกรณีการยืมภาษา

ลักษณะโดดเด่นจะมีบทบาทน้อยมากเมื่อผู้ยืมได้เรียนรู้และสามารถพูดภาษาผู้ให้ยืมได้อย่างคล่องแคล่ว จึงไม่มีปัญหาการเรียนรู้เข้ามาเกี่ยวข้อง กลุ่มคนเหล่านี้จึงสามารถยืมลักษณะโดดเด่นของภาษาผู้ให้ยืมได้ง่ายเหมือนการยืมลักษณะอื่น ๆ ของภาษา

(1.2) ความมากน้อยของลักษณะใหม่ที่เข้ามาปนกับระบบภาษาผู้ยืม กล่าวคือ ลักษณะภาษาที่มีความอิสระน้อยและเข้ากับภาษาผู้ยืมได้ยากกว่า จึงไม่ค่อยเกิดการยืมหรือการแทรกแซงภาษา

(1.3) ความห่างด้านแบบลักษณ์ภาษาระหว่างภาษาผู้ยืมกับภาษาผู้ให้ยืม กล่าวคือ หากภาษาสองภาษาที่อยู่ในภาวะสัมผัสภาษามีแบบลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึงกันสูง ลักษณะแปลกเด่นและลักษณะที่เข้ากันได้ยากก็สามารถย้ายโอนจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งเช่นกัน

(2) ปัจจัยทางสังคม (social factors) ได้แก่ ความเข้มข้นของการสัมผัส (intensity of contact) ภาวการณ์เรียนรู้อย่างไม่สมบูรณ์แบบ (presence vs. absence of imperfect learning) และทัศนคติของผู้พูด (speakers' attitude) ดังนี้

(2.1) ความเข้มข้นของการสัมผัส

เมื่อการสัมผัสยิ่งเข้มข้นขึ้น ประเภทลักษณะที่แทรกแซงก็ยิ่งมากขึ้น ความเข้มข้นสามารถพิจารณาได้จาก 3 ประการ คือ 1) ระยะเวลาการสัมผัส ในกรณีการยืม ภาษาสองภาษาที่สัมผัสกันยิ่งนาน โอกาสที่ผู้พูดภาษาหนึ่งหรือทั้งสองภาษากลายเป็นผู้พูดสองภาษา (bilingual) ก็ยิ่งมาก ผู้พูดสามารถพูดภาษาผู้ให้ยืมได้คล่องยิ่งขึ้น การแทรกแซงทางโครงสร้างก็จะกว้างขวางยิ่งขึ้น 2) จำนวนประชากร หากภาษาสองภาษาที่สัมผัสกันนั้นมีผู้พูดจำนวนไม่เท่ากัน ภาษาที่มีผู้พูดจำนวนน้อยกว่ามักจะได้รับลักษณะภาษาจากอีกภาษาหนึ่ง ส่วนกรณีที่ภาษาสองภาษาที่สัมผัสกันนั้นมีผู้พูดจำนวนเท่า ๆ กัน มักมีความเป็นไปได้น้อยกว่าว่าภาษาหนึ่งจะรับลักษณะทางภาษาจากอีกภาษาหนึ่ง และ 3) ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของชุมชน ชุมชนภาษาที่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมยิ่งสูง ยิ่งมีความเป็นไปได้ที่ชุมชนภาษาที่มีฐานะต่ำกว่าจะได้รับลักษณะภาษาจากภาษาของชุมชนที่มีฐานะสูงกว่า

(2.2) การเรียนรู้ภาษาของผู้พูด

หากการเรียนรู้ภาษายังไม่สมบูรณ์แบบ ข้อผิดพลาดของผู้พูดก็จะแพร่ขยายไปยังสังคมของภาษายืมเข้า แต่หากผู้พูดเป็นผู้พูดสองภาษาแล้ว และกลมกลืนเข้าสังคมของภาษายืมเข้าอย่างดีแล้ว การแทรกแซงต่อภาษายืมเข้าก็จะน้อยมากหรือว่าไม่มี

(2.3) ทัศนคติของผู้พูด

ทัศนคติของผู้พูดอาจเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปัจจัยที่ทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงก็ได้ นอกจากนี้ศักดิ์ศรี (prestige) ของภาษาก็เป็นปัจจัยที่มี

ผลต่อทิศทางการยืมภาษาและลักษณะที่ถูกยืม ผู้พูดมักยืมจากภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่า ลักษณะใด ๆ ของภาษาที่ถูกมองว่าเป็นลักษณะที่ใช้แล้วดูมีศักดิ์ศรี ลักษณะของภาษานั้นก็จะถูกยืมเข้ามาใช้

ผลโดยตรงที่มีต่อโครงสร้างภาษาผู้ยืมในกรณีการสัมผัสภาษา คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับที่ต่างกันหรือในรูปแบบต่าง ๆ กัน การเปลี่ยนแปลงที่พบบ่อย (Thomason, 2001, pp. 85-91) มีดังนี้

(1) การเพิ่มลักษณะภาษา (addition of features) หมายถึง ภาษาผู้รับได้เพิ่มลักษณะใหม่ขึ้นโดยการสัมผัสภาษา ลักษณะใหม่ที่เพิ่มขึ้นง่ายที่สุดคือคำยืม (รวมทั้งคำบอกเนื้อความและคำไวยากรณ์)

(2) การสูญลักษณะภาษา (loss of features) หมายถึง ลักษณะเดิมในภาษาได้สูญหายไปเนื่องจากเกิดการสัมผัสภาษา โดยไม่มีลักษณะแทรกแซงใด ๆ มาแทนที่ลักษณะที่หายไป

(3) การแทนที่ลักษณะภาษา (replacement of features) หมายถึง ลักษณะเดิมของภาษาผู้ยืมถูกแทนที่ด้วยลักษณะใหม่ที่รับจากภาษาอื่น ซึ่งมักเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านลำดับคำและด้านไวยากรณ์

(4) การคงลักษณะไว้ (retention) หมายถึง ภาษาหนึ่งได้คงลักษณะที่อาจสูญไปนั้นไว้เนื่องจากได้สัมผัสกับภาษาอื่น กล่าวคือ ลักษณะ F ในภาษา A อาจสูญไปภายใต้แรงผลักดันของโครงสร้างภาษาและวิวัฒนาการของภาษาเอง และขณะนี้ลักษณะ F ก็สูญไปจากภาษาอื่นในตระกูลเดียวกันแล้ว แต่เนื่องจากภาษา B ซึ่งได้สัมผัสกับภาษา A อย่างใกล้ชิดนั้นมีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะ F จึงส่งผลให้ลักษณะ F ยังคงไว้ได้ในภาษา A

อนึ่ง การศึกษากลไกการเปลี่ยนแปลงภาษาที่เกิดจากการสัมผัสภาษาจะช่วยทำให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางภาษา โดย Thomason (2001) ได้สรุปกลไกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการสัมผัสภาษาไว้ 7 กลไก ดังนี้

(1) การสลับรหัสภาษา (code-switching) หมายถึง คนคนเดียวกันใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาในการสนทนาเดียวกัน ซึ่งคู่สนทนาก็สามารถพูดได้มากกว่าหนึ่งภาษาเช่นกัน กลไกการสลับรหัสภาษาเป็นช่องทางสำคัญของการยืมคำจากภาษาอื่น

(2) การเลือกใช้ภาษา (code-alternation) หมายถึง คนคนเดียวกันใช้ภาษาต่างกันเมื่อพูดกับบุคคลต่างบุคคลกันซึ่งคู่สนทนามักเป็นผู้พูดภาษาเดียว (monolingual) กลไกนี้จะก่อให้เกิดการแทรกแซงระดับโครงสร้าง ซึ่งต่างกับการสลับรหัสภาษาที่ก่อให้เกิดการแทรกแซงระดับคำ

(3) ความคุ้นเคยโดยไม่โต้แย้ง (passive familiarity) หมายถึง ผู้พูดรับลักษณะภาษาจากอีกภาษาหนึ่งที่ตนคุ้นเคยเข้ามาแต่ไม่เคยริเริ่มใช้ก่อน กลไกนี้มักจะเกิดขึ้นระหว่าง

ภาษาสองภาษาหรือภาษาถิ่นสองถิ่นที่มีระบบภาษาคล้ายคลึงกันมาก กลไกนี้เป็นช่องทางสำคัญที่ก่อให้เกิดลักษณะการแทรกแซงเข้าสู่ระบบภาษา ลักษณะแทรกแซงนั้นอาจเป็นคำก็ได้

(4) การต่อรอง (negotiation) หมายถึง ผู้พูดที่พูดภาษา A เป็นภาษาแม่ได้เปลี่ยนโมเดลภาษาของตนเพื่อให้ใกล้ชิดกับอีกโมเดลหนึ่ง โดยที่ผู้พูดเชื่อว่าโมเดลใหม่ที่ตนใช้นั้นเป็นโมเดลของภาษา B กลไกนี้อาจเกิดขึ้นโดยที่ผู้พูดไม่ได้ตั้งใจ ในกรณีนี้หากเปลี่ยนผู้พูดเป็นผู้พูดสองภาษาแบบสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงจะทำให้ภาษา A กับภาษา B คล้ายคลึงกันมากยิ่งขึ้น ในที่สุดโมเดลภาษาของทั้งสองจะเกิดการบรรจบกัน (convergence) ซึ่งพบมากในกรณีการยืม แต่หากผู้เปลี่ยนเป็นผู้พูดสองภาษาไม่สมบูรณ์แบบ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจไม่สอดคล้องกับโครงสร้างภาษา B ซึ่งมักพบมากในกรณีการแทรกแซงภาษา

(5) วิธีการเรียนรู้ภาษาที่สอง (second-language acquisition strategies) หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดภาษาใช้ในการเรียนรู้ภาษาที่สองซึ่งเป็นกลไกสำคัญในกรณีการแทรกแซงภาษา

(6) การรับรู้ภาษาที่หนึ่ง (first-language acquisition effects) หมายถึง ผู้พูดที่มีภาษาแม่เป็นสองภาษา เวลารับรู้สองภาษาพร้อม ๆ กัน อาจนำลักษณะของสองภาษามาใช้ปน ๆ กันจนทำให้ทั้งสองภาษาเกิดโครงสร้างใหม่

(7) การตัดสินใจโดยจงใจ (deliberate decision) หมายถึง ผู้พูดภาษา (โดยเฉพาะผู้พูดสองภาษา) เปลี่ยนลักษณะภาษาโดยจงใจหรือมีวัตถุประสงค์ ที่พบบ่อยคือชุมชนภาษาใดชุมชนหนึ่งซึ่งมักเป็นชุมชนภาษาที่ค่อนข้างเล็ก เปลี่ยนภาษาถิ่นของตนเพื่อให้ภาษาถิ่นของตนแตกต่างกับภาษาถิ่นของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงให้มากยิ่งขึ้น อีกกรณีหนึ่งคือ ชุมชนภาษาบางชุมชนเบี่ยงเบนภาษาของตนให้กลายเป็นภาษาที่คนนอกชุมชนเข้าใจยากเพื่อไม่ให้ชุมชนอื่นนำภาษาของตนไปใช้

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการยืมภาษา (Linguistic Borrowing)

2.1.2.1 การยืมภาษา (Linguistic Borrowing)

การยืมภาษา หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้ จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้มีทุกอย่างตั้งแต่เสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก คำทุกประเภท โดยเฉพาะคำหลัก เช่น นาม กริยา และลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น การแสดงพหูพจน์ การก และหน่วยสร้างต่าง ๆ เช่น ประโยคกรรมวาจก เป็นต้น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 98)

คำยืมอาจแบ่งได้เป็นชนิดต่าง ๆ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2557, น. 270-272) ได้แก่

(1) คำยืมแบบทับศัพท์ (loanword proper) คือ คำศัพท์ที่ยืมเข้ามาใช้ทั้งเสียงและความหมาย อาจมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับระบบเสียงของภาษาผู้ยืม เช่น คำว่า “บอล” อ่านว่า “บอน” เป็นคำยืมแบบทับศัพท์จากคำภาษาอังกฤษว่า ball เวลาออกเสียงคำว่า “ball” เสียงท้าย /l/ ในภาษาอังกฤษจะเปลี่ยนเป็นเสียง /n/ ในภาษาไทย เพื่อให้สอดคล้องกับระบบเสียงท้ายของภาษาไทย ซึ่งเสียง /l/ ไม่เกิดในตำแหน่งท้ายพยางค์ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะข้างต้นนี้ไม่มีผลต่อระบบเสียงของผู้ยืม แต่ถ้าคำที่ยืมเข้ามาแล้วไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงให้สอดคล้องกับระบบเสียงในภาษาของผู้ยืม เช่น คำยืมจากภาษาอังกฤษที่มีเสียงควบกล้ำ /bl-/, /fl-/, /fr-/ ในคำว่า เบลอร์ (blur), แฟลต (flat), ฟรี (free) ทำให้เกิดพยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้นในภาษาไทย คือ บล ฟล และ ฟร

(2) คำยืมแบบผสม (loan blend) คือ การยืมคำศัพท์มาจากภาษาอื่นและนำมาผสมกับคำในภาษาของผู้ยืมในลักษณะประสมคำหรือซ้อนคำ ทำให้ความหมายของคำที่ยืมเข้ามากระจ่างชัดขึ้น คำยืมแบบนี้เรียกว่า คำยืมแบบผสม เช่น คำว่า ขนมเค้ก *ขนม* เป็นคำที่มีใช้อยู่ในภาษาไทยนานแล้วก่อนคำว่า *เค้ก* เมื่อนำคำว่า *ขนม* มาประสมเช่นนี้ ทำให้มีความหมายเฉพาะเจาะจงว่า เค้กคือขนมชนิดหนึ่ง หรือคำว่า ขนมโก๋ *โก๋* เป็นคำภาษาจีนซึ่งมีความหมายเฉพาะเจาะจงว่า โก๋ เป็นขนมชนิดหนึ่ง

(3) คำยืมแบบแปลง (loan shift) คือ การยืมความหมายจากภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาของผู้ยืมด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

(3.1) การกำหนดคำขึ้นใหม่โดยการสร้างคำจากคำที่มีอยู่เดิมในภาษา เช่น *น้ำแข็ง* ใช้แทนคำว่า *ice* ซึ่งมีความหมายเดียวกัน หรือบัญญัติคำขึ้นใหม่ เช่น วัฒนธรรม เพื่อใช้แทนคำที่มีความหมายเดียวกันว่า culture

(3.2) การขยายความหมายจากคำเดิม คือ ขยายความหมายของคำที่มีอยู่ในภาษาให้ครอบคลุมถึงความหมายที่ยืมมาของคำใหม่ เช่น *โบสถ์* ซึ่งมีอยู่เดิมในภาษาไทยขยายความหมายของคำนี้ให้ครอบคลุมความหมายของ church ว่า *โบสถ์* ด้วย

(4) คำยืมแบบแปล (loan translation) คือ การยืมคำหรือวลีจากภาษาอื่นแล้วมาแปลเป็นคำหรือวลีในอีกภาษาหนึ่งอาจจะแปลทั้งข้อความ หรืออาจจะแปลประโยครูปแบบทางไวยากรณ์และความหมายของภาษานั้น ๆ ไว้ เช่น คำ *แรงม้า* จากภาษาอังกฤษ ว่า *horse power* *แรงเทียน* จาก *candle power* ข้อความ *ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้* จาก *under this situation* และ *ต่อคำถาม* จาก *to the question*

ในการยืมภาษามาใช้นั้นย่อมมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการยืมภาษา ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน ดังเช่น

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2531) กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการยืมภาษา ดังนี้

(1) ปัจจัยความเกี่ยวพันทางเชื้อชาติ สัญชาติ และที่อยู่ตามสภาพภูมิศาสตร์ เช่น ดินแดนใกล้ชิดกัน แต่งงานกันข้ามเชื้อชาติ เป็นต้น

(2) ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ การอพยพโยกย้าย และการติดต่อทางการทูต การอพยพโยกย้ายทำให้ภาษาของเจ้าของถิ่นเดิมตกค้างอยู่ หรือผู้โยกย้ายมาใหม่นำภาษาใหม่เข้ามาใช้

(3) ปัจจัยทางด้านการค้า การค้าขายและการโฆษณาสินค้าก็ต้องใช้ภาษาเป็นสำคัญ จึงเกิดการหยิบยืมกันขึ้นทั้งที่จงใจและไม่รู้ตัว

(4) ปัจจัยทางศาสนา ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาก็ต้องใกล้ชิดกับผู้เรียนจึงมีการถ่ายทอดภาษากัน

(5) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ตลอดจนความรู้ทางวิชาการเฉพาะอย่างของชาติที่เจริญแล้ว เมื่อรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาจึงจำเป็นต้องรับชื่อและศัพท์เฉพาะบางคำเข้ามาด้วย

(6) ปัจจัยทางด้านการศึกษา เช่น การศึกษาในระดับสูงจำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศประกอบ หรือต้องใช้ตำราที่เขียนโดยใช้ภาษาต่างประเทศโดยตรง

อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยอันก่อให้เกิดการยืมคำดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่ง สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ไม่ได้กล่าวถึงคือ ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม การรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาในวัฒนธรรมของผู้ยืม มักจะทำให้เกิดการยืมคำที่เรียกสิ่งใหม่ ๆ เหล่านั้นด้วย ในการรับภาษาและวัฒนธรรมต่างชาตินี้ แต่ละภาษาจะมีการยอมรับได้ไม่เท่ากัน ถ้าภาษาหนึ่งมีคำยืมมากกว่าอีกภาษาหนึ่ง ก็ย่อมแสดงว่าภาษาที่มีคำยืมมากกว่านั้นยอมรับอิทธิพลต่างประเทศไว้มากกว่าในทางตรงข้ามภาษาที่มีคำยืมน้อยกว่าย่อมมีการต่อต้านวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่า

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2556) กล่าวถึง สาเหตุของการยืมคำไว้ดังนี้

(1) เจ้าของภาษามีความสัมพันธ์กันทางเชื้อชาติ ลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์ของผู้พูดภาษาทั้งสองอยู่ใกล้ชิดกัน ประชาชนทั้งสองประเทศย่อมมีการติดต่อสื่อสารกันและย่อมมีการแลกเปลี่ยนหรือใช้ภาษาร่วมกันได้

(2) ความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์ การเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตในการอพยพโยกย้ายก็ดี หรือในการติดต่อทางการทูตก็ดี ย่อมทำให้ภาษาของเจ้าของถิ่นเดิมหรือผู้อพยพโยกย้ายมาใหม่นำมาใช้ร่วมกัน

(3) การติดต่อค้าขาย การมีชนชาติอื่น ๆ เข้ามาติดต่อค้าขาย ทำให้มีถ้อยคำในภาษาของชนชาตินั้น ๆ เข้ามาปะปน

(4) อิทธิพลทางศาสนา ในการเผยแผ่ศาสนานั้น ครูผู้สอนศาสนาและผู้เรียนย่อมมีความใกล้ชิดกันและมีโอกาสใช้ภาษาของกันและกันได้

(5) การแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมนั้นก็สามารถถ่ายทอดให้กันและกันได้ ส่วนมากแล้วประเทศที่มีวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองกว่าจะถ่ายทอดวัฒนธรรมไปยังประเทศที่มีวัฒนธรรมด้อยกว่า

(6) ความเจริญทางด้านการศึกษา การศึกษานั้นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนามนุษย์ การศึกษาต้องอาศัยแหล่งข้อมูลจากทั่วสารทิศเพื่อให้รู้เท่าเทียมกับชนชาติต่าง ๆ ภาษาจึงมีส่วนจำเป็นในการศึกษา เพราะตำราต่าง ๆ ก็มีที่เป็นภาษาต่างประเทศ และประชาชนส่วนหนึ่งก็เดินทางไปศึกษายังต่างประเทศ เมื่อมีโอกาสได้ใช้และพูดภาษาอื่น ๆ จึงนำภาษามาใช้ในภาษาของตน

(7) ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เมื่อมีการรับเอาเครื่องมือเครื่องใช้จากประเทศอื่นที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาในประเทศ ชื่อและคำศัพท์เฉพาะจึงเข้ามาอยู่ในภาษานั้น ๆ ด้วย

(8) ธุรกิจส่วนตัวของบุคลากรระหว่างชาติ การติดต่อทำธุรกิจกับชาติอื่น ๆ ทำให้เกิดการถ่ายทอดทางภาษาซึ่งกันและกัน

การยืมคำในสถานการณ์การสัมผัสภาษา อาจเนื่องจากสาเหตุทางสังคม (McMahon, 1994, pp. 200-203) ดังนี้

(1) การแพร่กระจายของวัฒนธรรม กล่าวคือ เมื่อผู้พูดภาษารับความคิดใหม่หรือสิ่งของใหม่จากอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ก็จะรับเอาคำที่เรียกความคิดใหม่หรือสิ่งของใหม่นั้นมาด้วย การแพร่กระจายของวัฒนธรรมอาจทำให้เกิดการยืมคำในวงศัพท์ที่แตกต่างกันไป

(2) เรื่องศักดิ์ศรีของภาษาในสังคม กล่าวคือ ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เมื่อภาษา 2 ภาษาที่สัมผัสกันอาจมีฐานะไม่เท่ากันในชุมชนที่พูดกัน ภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่ามักถูกยืมเข้ามาในภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่าและคำยืมมักอยู่ในวงศัพท์ที่ผู้พูดภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่ามีอิทธิพลสูงสุด อย่างไรก็ตามพบว่าภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่ายืมคำจากภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่าเช่นกัน แต่มักจะเป็นคำที่มีความหมายทางลบ

ผลจากการยืมคำที่เกิดขึ้นกับภาษาผู้ยืม ได้แก่ การสูญศัพท์ การเพิ่มศัพท์ ความหมายของคำเก่าเปลี่ยนไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การสูญศัพท์ คือ การที่คำศัพท์ในภาษาผู้ยืมสูญหายไปเพราะถูกแทนที่ด้วยคำยืมจากภาษาอื่น เช่น ในภาษา Yaqui คำเรียกญาติดั้งเดิมสูญหายเพราะถูกคำยืมจากภาษาสเปนแทนที่จนหมด ยกเว้นคำว่า **ʔae** (แม่) ซึ่งเป็นคำที่ถูกใช้ในความถี่สูง

(2) การเพิ่มศัพท์ ทำได้ 3 ลักษณะ คือ การทับศัพท์ การแปลศัพท์ และการยืมความหมาย

(2.1) การทับศัพท์ เป็นวิธีการยืมคำจากภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในอีกภาษาหนึ่งโดยตรง คือพยายามรักษาเสียงเดิมของคำไว้ แต่ก็ต้องมีการปรับเสียงคำยืมให้เข้ากับระบบ

เสียงและโครงสร้างหน่วยคำของภาษาผู้ยืม อย่างน้อยก็ในช่วงแรกของการสัมผัสภาษา การยืมทับศัพท์จากภาษาอังกฤษในภาษาไทย เช่น ทีม เมล์ โบนัส เครดิต เป็นต้น

(2.2) การแปลศัพท์ เป็นการยืมความหมายของอีกภาษาหนึ่งมาใช้ โดยแปลความหมายของศัพท์คำต่อคำ ซึ่งคำยืมในลักษณะนี้มักเป็นคำประสมหรือสำนวนการพูด เช่น คำว่า “จุดยืน” และ “แกะดำ” ในภาษาไทยยืมมาจากคำว่า “stand point” “black sheep” ตามลำดับ

(2.3) การยืมความหมาย เป็นการยืมความหมายซึ่งเดิมไม่มีใช้อยู่ในภาษา และสร้างคำขึ้นมาใหม่เพื่อใช้กับความหมายที่ยืมมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นศัพท์เฉพาะด้านในวงการต่าง ๆ เช่น คำว่า รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย ธนาคาร ฯลฯ ในภาษาไทย

(3) ความหมายคำเก่าเปลี่ยนไป คือ กรณีที่ภาษาหนึ่งมีคำใช้อยู่แล้ว แต่ก็ยังยืมคำจากภาษาอื่นเข้ามาใช้อีก จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับความหมายของคำเดิมในภาษาผู้ยืมหรือกับความหมายของคำที่ยืมเข้ามา

2.1.2.2 การปนภาษา (code-Mixing)

การปนภาษา หมายถึง การใช้คำของภาษาหนึ่งในบริบทของอีกภาษาหนึ่ง และอาจเป็นการใช้ภาษาหนึ่งในทุกระดับหรือทุกรูปแบบปนกับอีกภาษาหนึ่งของผู้พูด เช่น คำ วลี ลักษณะทางเสียง ประโยค หรือข้อความต่อเนื่องยาว ๆ ในภาษาอังกฤษปนเข้าไปในการพูดภาษาไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านใช้คำว่าปนภาษาในความหมายที่แคบลงมา คือ หมายถึงเฉพาะการปนในระดับคำหรือสำนวนเท่านั้น ไม่รวมการพูดภาษาอื่นยาว ๆ สลับกับพูดภาษาของตน ซึ่งอาจเรียกว่า การสลับภาษา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 94)

นอกจากนี้ ปรารถนา กาลเนาวกุล (2544, น. 10) อธิบายถึงการปนภาษาว่ามีลักษณะที่แตกต่างจากการยืมภาษา กล่าวคือ การยืมภาษา หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง เช่น ในภาษาไทยมีคำว่า เปอร์เซ็นต์ มอเตอร์ไซค์ คำเหล่านี้เป็นคำยืมที่คนไทยใช้จนเป็นคำไทยไปแล้ว คำยืมส่วนใหญ่เป็นที่ยอมรับในสังคมจนได้รับการบรรจุไว้ในพจนานุกรมและมีลักษณะการปรับตัวเข้ากับระบบเสียงของภาษาแม่มากกว่าคำปน คำปน เช่น คอสตูม (costume) คอลเลคชั่น (collection) ที่ถึงแม้จะใช้ในภาษาไทยแต่ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับเท่ากับคำยืม จึงเป็นเพียงคำภาษาอังกฤษที่นำมาปนในภาษาไทยเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม Grojeans (1982, อ้างถึงใน ปรารถนา กาลเนาวกุล, 2544) ได้สรุปเกี่ยวกับหน้าที่ของการปนภาษาไว้ดังนี้

(1) ใช้เพื่อเติมความต้องการด้านคำศัพท์

(2) เจาะจงผู้ฟังและกีดกันบางคนออกจากวงสนทนา

(3) เปลี่ยนบทบาทผู้พูดและความผูกพันของผู้พูด

(4) แสดงเอกลักษณ์กลุ่ม

(5) อ้างอิงคำพูดของบุคคลอื่น

(6) ขยายความ

(7) สื่ออารมณ์ความรู้สึกและความคิดที่ว่าภาษาใดภาษาหนึ่งเหมาะสมกว่าอีกภาษาในการสื่อสารก็ดี การใช้ภาษาบางอย่างเพื่อทำหน้าที่บางประการก็ดี หรือการใช้ภาษาเพื่อแสดงความตั้งใจหรือความพยายามของผู้พูดที่จะบรรลุเป้าหมาย เช่น สร้างความเป็นกลุ่ม หรือสร้างความห่างเหินก็ดีนั้นแสดงให้เห็นทัศนคติต่อคุณค่าของภาษาที่ใช้

2.1.2.3 การสลับภาษา (code-Switching)

การสลับภาษา หมายถึง การที่ผู้พูดสองภาษาหรือหลายภาษาพูดภาษาเหล่านั้นสลับกันไปมาในระดับประโยคหรือยาวกว่าประโยค เช่น พูดภาษาไทย 2-3 ประโยค แล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ 4-5 ประโยค แล้วกลับมาใช้ภาษาไทยอีก แล้วสลับไปใช้ภาษาอังกฤษอีก เป็นดังนี้ไปเรื่อย ๆ การสลับภาษาอาจเกิดในหมู่ผู้ที่พูดภาษาถิ่น หรือภาษาย่อยของไทย เช่น พูดภาษาไทยมาตรฐานกับคนหนึ่งแล้วหันไปพูดภาษาสงขลากับอีกคนหนึ่ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามการสลับภาษามีหลายประเภท (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 96-97) ได้แก่

การสลับภาษาในการสนทนา หมายถึง การพูดภาษาสองภาษาหรือวิธภาษาสองวิธภาษาสองวิธภาษาสลับกันโดยไม่มีเหตุผลหรือปัจจัยอะไรมาควบคุม เกิดขึ้นในการสนทนาทั่ว ๆ ไปของผู้รู้สองภาษา ซึ่งใช้ภาษาต่าง ๆ สลับกันแบบไม่รู้สึกตัว

การสลับภาษาตามสถานการณ์ หมายถึง การพูดสองภาษาหรือวิธภาษาสองวิธภาษาสลับกันตามสถานการณ์ เช่น ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการจะใช้ภาษาที่หนึ่ง แต่ในสถานการณ์ที่เป็นทางการจะใช้ภาษาที่สอง เป็นต้น การสลับภาษาตามสถานการณ์นี้อาจพบได้ในบางกรณีในสังคมไทย เช่น ในการประชุมนานาชาติที่จัดในประเทศไทย ภาษาที่ใช้ประกาศ ประชุมเป็นทางการ และเสนอบทความจะเป็นภาษาอังกฤษ แต่นอกห้องประชุม คนไทยจะสลับมาใช้ภาษาไทยเมื่อพูดกับคนไทยด้วยกันเอง ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยซึ่งมีความสามารถพูดได้หลายภาษาจะสลับภาษาตามสถานการณ์ เช่น เขาจะทราบว่าเมื่อใดจะใช้ภาษาท้องถิ่นของเขา เช่น ในครอบครัวหรือกับเพื่อนสนิท เมื่อใดจะใช้ภาษาภูมิภาค เช่น ระดับอำเภอ จังหวัด และเมื่อใดจะใช้ภาษามาตรฐาน เช่น ในระดับประเทศ ระดับชาติ เช่น ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

การสลับภาษาเชิงอุปลักษณ์ หมายถึง การสลับภาษาเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของอะไรสักอย่างหนึ่ง ตัวแปรที่ทำให้เกิดการสลับภาษาเช่นนี้คือเรื่องที่พูด (topic) เช่น ผู้บรรยายทางวิชาการซึ่งบรรยายโดยใช้ภาษาไทยมาตรฐาน แต่เมื่อพูดถึงชีวิตความเป็นอยู่ในภาคอีสานก็สลับไปพูด

ภาษาไทยอีสานแทน เพื่อให้ผู้ฟังสนใจหรือเข้าใจเร็วขึ้น เนื่องจากมีความสอดคล้องกันระหว่างเนื้อหากับภาษาที่ใช้ เป็นต้น หรือเมื่อบรรยายเกี่ยวกับกลุ่มวัยรุ่นก็สลับไปใช้ภาษาย่อยของกลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น

Romaine (1994, pp. 55-56) อธิบายการสลับภาษาไว้ว่าเกิดจากการที่ผู้พูดใช้ภาษาสองภาษาหรือมากกว่าสลับกันไปมา และเป็นการสลับภาษาในระดับวลีขึ้นไป การสลับภาษามักเกิดขึ้นในสังคมที่มีการใช้ภาษาสองภาษาหรือมากกว่าสองภาษาขึ้นไป โดยผู้ที่สามารถใช้ภาษาในระดับนี้ได้ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาได้เท่า ๆ กันและใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทฤษฎีของ Romaine (1994) จะกล่าวว่าการสลับภาษานั้นเกิดขึ้นในระดับวลีขึ้นไป แต่การสลับภาษานั้นอาจเกิดขึ้นได้ 2 ประเภท คือ 1) Intrasentential เป็นการสลับภาษาในระดับคำ และระดับวลีที่เกิดขึ้นภายในอนุประโยคหรือประโยคเดียวกัน และ 2) Intersentential เป็นการสลับภาษาในระดับประโยคที่เกิดขึ้นระหว่างอนุประโยคหรือประโยค และในการสลับภาษาแต่ละครั้ง ผู้พูดจะสลับภาษาจากอีกภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งตามความเหมาะสมในสถานการณ์การใช้ภาษา เช่น เรื่องที่พูด สถานที่ คู่สนทนา เป็นต้น โดยสถานการณ์ในการใช้ภาษายังคงเดิม

สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดการสลับภาษานั้น Mackey (1968) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการสลับภาษาไว้ว่า การที่บุคคลทวิภาษาจะเปลี่ยนการใช้จากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับความคล่องในแต่ละภาษาของเขาแล้วยังขึ้นอยู่กับหน้าที่ที่เขาใช้ภาษานั้น ๆ ด้วยว่าเป็นหน้าที่ภายในหรือหน้าที่ภายนอก นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการสับเปลี่ยนภาษาดังนี้

(1) หัวข้อเรื่อง (Topic) หมายถึง หัวข้อที่ใช้ในการสนทนา หัวข้อเรื่องจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลทวิภาษาจะใช้ภาษาใด

(2) บุคคลที่ร่วมสนทนา (Person) หมายถึง บุคคลที่ร่วมสนทนา เช่น บุคคลทวิภาษาแต้จิ๋ว-ไทย จะพูดภาษาจีนกับญาติที่เป็นคนจีนด้วยกัน แต่จะพูดภาษาไทยเมื่อพูดกับคนแปลกหน้า

(3) อารมณ์ (Tension) หมายถึง อารมณ์ของผู้พูดในขณะนั้น เช่น บุคคลทวิภาษาแต้จิ๋ว-ไทย อาจเปลี่ยนไปพูดภาษาจีนเมื่อเกิดอารมณ์ตื่นเต้น ตกใจ

(4) สถานที่ (Area) หมายถึง การใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งของบุคคลทวิภาษาจะขึ้นอยู่กับสถานที่ เช่น บุคคลทวิภาษาแต้จิ๋ว-ไทย จะใช้ภาษาจีนเมื่ออยู่ที่บ้านและจะใช้ภาษาไทยเมื่ออยู่นอกบ้าน

เมื่อการสลับภาษาเกิดขึ้น แรงจูงใจหรือสาเหตุของผู้พูดนั้นสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการสลับภาษา โดย Hoffman (1991, p. 116) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการสลับภาษาของผู้รู้สองภาษาหรือผู้รู้หลายภาษาไว้ดังนี้

(1) คำอุทาน เป็นคำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้พูด มักเป็นคำที่ไม่มีความหมาย แต่เน้นความรู้สึก และอารมณ์ของผู้พูด เช่น โอ๊ย! ตายแล้ว! Well! Hey! เป็นต้น

(2) การกล่าวอ้างคำพูดผู้อื่น เป็นการสลับภาษาเพื่อกล่าวอ้างถึงถ้อยคำ ข้อความ หรือคำพูดที่เป็นที่รู้จัก ซึ่งผู้พูดต้องการที่จะอ้างถ้อยคำเหล่านั้นมากล่าวถึงอีกครั้ง รวมไปถึงชื่อเฉพาะและสำนวนสุภาษิตต่าง ๆ เช่นกัน

(3) การแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่ม เช่น ในสังคมที่ใช้ภาษาเดียวกันจะมีวิธีการสื่อสารในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันเพื่อแสดงความเป็นพวกพ้องของแต่ละกลุ่มนั้น ๆ และในทางตรงกันข้ามวิธีการสื่อสารภาษาถิ่นของคนในชุมชนหนึ่งก็จะแตกต่างจากวิธีการสื่อสารภาษาถิ่นของคนในชุมชนอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

(4) การขาดคำศัพท์ในภาษาแม่ ซึ่งเป็นลักษณะของการทับศัพท์ที่ผู้พูดหลายภาษามักจะกระทำได้บ่อยโดยไม่รู้ตัว เช่น Fanclub Facebook เป็นต้น

(5) การกล่าวถึงเรื่องเฉพาะ เป็นการสลับภาษาที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดที่จะใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งเมื่อกล่าวถึงเรื่องเฉพาะบางเรื่อง เนื่องจากจะทำให้ผู้พูดรู้สึกผ่อนคลายและมีความรู้สึกร่วมง่ายกว่าการใช้ภาษาอื่น เช่น การสลับภาษาจากภาษาไทยกลางไปเป็นภาษาถิ่นอีสานเมื่อพูดถึงการละเล่นบั้งไฟ เป็นต้น

(6) การพูดซ้ำเพื่อเน้นย้ำความเข้าใจ ในบางครั้งเมื่อผู้พูดต้องการทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ ก็จะพูดประโยคที่มีความหมายเดียวกันในลักษณะของการสลับภาษา

(7) การสลับภาษาเพื่อการอธิบายความหมาย (แสดงถึงความเป็นพวกพ้อง) โดยปกติเมื่อผู้พูดกำลังพูดโดยใช้ภาษาที่สองซึ่งไม่ใช่ภาษาแม่ และในขณะนั้นต้องการที่จะเน้นถึงบางสิ่งบางอย่าง ผู้พูดจะสลับภาษากลับไปพูดภาษาแม่ทันที การกระทำเช่นนี้เกิดได้ไม่ว่าผู้พูดจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ในทางกลับกันผู้พูดก็สามารถสลับภาษาจากภาษาแม่ไปเป็นภาษาที่สอง เนื่องจากการสื่อสารบางเรื่อง ผู้พูดรู้สึกสบายใจหากใช้ภาษาที่สองในการสื่อสารมากกว่าภาษาแม่ก็เป็นได้

(8) การสลับภาษาเพื่อทำให้การขอร้องหรือคำสั่งนั้นหนักแน่นหรือนุ่มนวลขึ้น เช่น ชาวอินโดนีเซียจะใช้การสลับภาษาจากภาษาอินโดนีเซียไปเป็นภาษาอังกฤษเมื่อต้องการร้องขอ เนื่องจากภาษาอังกฤษไม่ใช่ภาษาแม่ จึงทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกว่ากำลังถูกบังคับเหมือนการใช้ภาษาอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามการสลับภาษานี้สามารถเน้นให้คำสั่งหนักแน่นขึ้น หากผู้พูดรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจเหนือกว่าผู้ฟังด้วยเช่นกัน

(9) ความต้องการอธิบายข้อมูลต่อผู้ฟังให้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้พูดหลายภาษาสนทนากันมีความเป็นไปได้ที่จะมีการสลับภาษาเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากจะทำให้การสนทนา

ราบรื่นและทำให้ผู้ฟังเข้าใจมากยิ่งขึ้น บางครั้งข้อความในภาษาหนึ่งจะถูกกล่าวซ้ำในอีกภาษาหนึ่งด้วยรูปแบบของการดัดแปลงประโยคได้

(10) ความต้องการหลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร บางครั้งผู้พูดต้องการสื่อสารกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือผู้ฟังกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ จึงใช้การสลับภาษาเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร

จากแนวคิดดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา และแนวคิดเกี่ยวกับการยืมภาษามาปรับใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นประเภทของคำยืม รวมถึงลักษณะการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการแบ่งประเภทของคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในพื้นที่นี้ได้ และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะของการสัมผัสภาษาในรูปแบบต่าง ๆ อันสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ภาษาที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ระดับอายุ

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับคำ

2.1.3.1 คำในภาษาไทใหญ่

(1) ลักษณะของคำในภาษาไทใหญ่

บรรจบ พันธุเมธา (ม.ป.ป., น. 2-16) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาษาไทใหญ่ไว้ว่า ภาษาไทใหญ่จัดอยู่ในภาษาตระกูลไท (Tai) ซึ่งคำในภาษาไทใหญ่ส่วนมากเป็นคำพยางค์เดียว ซึ่งหากมีมากพยางค์มักเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาอื่นหรืออาจเป็นคำสร้างใหม่ ยกตัวอย่างเช่น

คำเดิม	(ภาษาไทใหญ่) เช่น ปอ้ แม่ ลุ่ก
คำสร้างใหม่	(ภาษาไทใหญ่) เช่น ปอ้เจ้า (พ่อผัว) แม่สืบ (แม่เลี้ยง) ลุ่กเล่ง (ลูกจ้าง)
คำยืมมา	1) จากภาษาพม่า เช่น มี่ (ไฟ) จุ๊ราง (บัญชี) ตุ๊วั๊ก (คิดคำนวณ) 2) จากภาษาบาลี (ออกเสียงอย่างพม่า) เช่น ซะปิ่งญู่ (สัพพัญญู) สุย่า หรือ เสี่ย (อาจารย์) 3) จากภาษาอังกฤษ เช่น ก๊า (car) หล่อหลี่ (รถ จาก lorry)

(2) วิธีการสร้างคำในภาษาไทใหญ่

วิธีการสร้างคำในภาษาไทใหญ่ มีวิธีการสร้างคำ ดังนี้

(2.1) ใช้วิธีซ้อนคำ คือ หาคำที่มีเสียงที่มีที่เกิดใกล้เคียงกันหรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาซ้อนกันเข้า ทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้น บางทีซ้อนคู่เดียว บางทีซ้อนสองคู่ เช่น

เจ๊าเง้า	(ใช้ประกอบกับคำ “เขว” ที่แปลว่า เขียวหรือดำ เป็น “เขวเจ๊าเง้า” เป็นลักษณะของน้ำที่ลึกจนดูเขียวมาก)
เหยบย่ำ	(เหยียบ)
ล้ำจ๊อม	(ติดตาม “ล้ำ” คือ ตามติด “จ๊อม” คือ ตาม)
ซักอิ๊ดซักอี่	(สักนิดหนึ่ง “อิ๊ด” แปลว่า นิดหน่อย)
ต๊างกิ๋นต๊างแย่ม	(อาหารของกิน “แย่ม” แปลว่า เคี้ยว)

อย่างไรก็ตามยังมีคำที่ซ้อนกัน 6 คำ คล้ายกับเป็นกลอน เช่น

เอ๋ากั๋นว่า ป๊ากั๋นเป๋น	(ว่าอะไรว่าตามกัน)
ปู่เฮ็ดม้า ย่าเฮ็ดไว่	(ทำสืบมาแต่ชั่วบรรพบุรุษ)

(2.2) ใช้วิธีซ้ำคำ คือ ใช้คำเสียงเดียวกันซ้ำสองครั้งเพื่อช่วยให้เกิดความหมายเด่นชัดขึ้นตามต้องการ อาจเป็นคำวิเศษณ์ซ้ำกัน หรือคำกริยาซ้ำกัน และอาจซ้ำคู่เดียวหรือซ้ำสองคู่ เช่น

ไว้ ๆ	(เร็ว ๆ)
ล้อย ๆ	(ช้า ๆ)
หนำ ๆ	(มาก ๆ)
ไหม้ ๆ ฮ่อน ๆ	(ร้อนระอุ)
แส่น ๆ อิ๋ว ๆ	(ร้องตะโกน)

(2.3) ใช้วิธีผสมคำ คือ ให้คำที่ต้องการใช้เป็นชื่อ เป็นคำตัวตั้ง และหาคำอื่นเป็นคำผสมขยายบอกรายละเอียดให้รู้ลักษณะของชื่อนั้น ๆ คำใดที่มีลักษณะเดียวกับคำตัวตั้งมักใช้คำเดียวกัน นับเป็นแนวสำหรับการตั้งชื่อสิ่งใหม่ ๆ ที่มีเข้ามาในภาษา ดังนี้

(2.3.1) หมาก เป็นคำตัวตั้งสำหรับสิ่งที่มีลักษณะกลม เช่น

หมากอ๋อม	(ทอฟฟี่ ลูกอม)
หมากป๊องล้ม	(ลูกโป่ง)
หมากโห	(หมวก)
หมากล่อ	(ล้อรถ)
หมากตุ่ม	(กระดุม)

(2.3.2) เจ๋อ-อ เป็นคำตัวตั้งสำหรับความรู้สึกนึกคิดอันเนื่องกับใจ เช่น

เจ๋อ- อ ต๊าย (พอใจ = ใจตาย)
เจ๋อ- อ สุง (จองหอง = ใจสูง)
เจ๋อ- อ ถึง (คิดถึง = ใจถึง)
เจ๋อ- อ ป๊อต (ฉุนเฉียว = ใจสั้น)
เจ๋อ- อ เหมา (ใจไม่แน่นอน ไม่เอาจริง = ใจเบา)

(2.3.3) โต๋ เป็นคำตัวตั้งสำหรับสัตว์และคน เช่น

โต๋เถิ่น (สัตว์ป่า)
โต๋ต๋าย (ศพ)
โต๋ลิบ (คนเป็น ๆ)
โต๋เก่า (ตัวเอง)

(2.3.4) โถง เป็นคำตัวตั้งสำหรับสิ่งที่มีลักษณะห่อหุ้ม เช่น

โถงลุ่กอ่อน (มดลูก)
โถงชี่ (กระเพาะอาหาร)
โถงแปง้ (ถุงใส่เงิน)
โถงลิ่ก (ซองจดหมาย “ลิ่ก” คือ หนังสือ)

(3) การใช้คำและการเรียงลำดับคำในภาษาไทใหญ่

(3.1) การใช้คำ คำที่ใช้กำหนดได้เป็น

(3.1.1) คำสำคัญของประโยค คือ คำที่เป็นผู้ทำกริยา หรือผู้ถูกกระทำ เช่น

นาม คำโดด นกจั๊บไม่ (นกเกาะกิ่งไม้)
คำผสม หมาไน้ หัน หมูเถิ่น (หมาไนเห็นหมูป่า)
คำซ้อน ลุ่กอ่อน เฮ็ตก้อเฮ็ตเสกัน (เด็กคบกันเป็นเพื่อน)

สรรพนาม มั้นโก๋หยำปอ้แม่มั้น (เขากลัวเกรงพ่อแม่เขา)

กริยา คำโดด สูเต๋กว่าก้าเหลอ-อ (เธอทั้งหลายจะไปไหน)
คำซ้อน มั้นอ่ำโก๋อ่ำเหอ่ำโต้งอ่ำหนึง (เขาไม่กลัวไม่ดิ้นกระดุกกระดิก)
คำผสม น้างต้องไหม้เข้าเจ๋อ อ-หลำต๊อซ่ะออก

หน่า (นางหิวข้าวโมโหเกิด)

(3.1.2) ส่วนขยาย อาจมีคำเหล่านี้ใช้เป็นส่วนขยายได้

(3.1.2.1) ขยายนาม ได้แก่

วิเศษณ์ - คำโดด มีด ผาย มีด ตึ๋ม (มีดคม มีดทื่อ)

คำประสม แม่ยิ้ง ซบผาย (ผู้หญิงปากจัด)

คำซ้อน ไต๊โล้เล้ (ไทยผสม)

คำซ้ำ ไต๊ล่อน ๆ (ไทยล้วน ไทยแท้) ลับสิ่งพิดๆ (มีดตื๊ดตื๋อ)

วลี ก๊นเน้อ-อเฮี้น (คนในครอบครัว) ก้ออั๋นเป๋นเม้หมาย (คนที่เป็นคู่หมั้น)

ลักษณนาม - มีด มากไน่ (มีดเล่มนี้)

สรรพนาม - โง้แม่ห้องขาลุ่กมั้น (วัวร้องหาลูกมัน)

(3.1.2.2) ขยายกริยา ได้แก่

วิเศษณ์ - คำโดด ผ้าไน่ เจ๊ว ย้อก (ผ้านี้ขาดเร็ว)

คำซ้อน หย่าเป๋เอ๊ก โม้เม้ (อย่าไปทำเสียงดังอึกทึก)

คำซ้ำ กว่าล้อย ๆ (ไปช้า ๆ) ม้าต่าเส่ ๆ (มาเสมอ ๆ)

(3.1.3) คำช่วยพูด เป็นคำที่ช่วยเสริมความในประโยคให้มีความหมายเต็มบริบูรณ์ถึงจะไม่ใช้คำเหล่านี้ก็อาจจะฟังเข้าใจ แต่ไม่ได้ความหมายดังใจผู้พูด คำเหล่านี้ได้แก่

(3.1.3.1) บุพบท มีไม่มากนัก เมื่อจะใช้ก็ต้องมีวิธีใช้อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งจะเป็นที่เข้าใจกันได้ทั้งที่ไม่ต้องมีบุพบท เช่น

- ทำ ด้วย มือ ใช้ว่า เอ๋า มื้อเฮ็ต (เอามือทำ)
- มา จาก กรุงเทพฯ ใช้ว่า ลุ่กเมิ้งกอกม้า (ลุกออกบางกอกมา)
- มา กับ เพื่อน ใช้ว่า ม้าโลย่กั๋นตั๊งไต๊ก้อ (มาด้วยกันทั้งเพื่อน)
- ต่อ เช่น นั่งต่อหน้า กั๋น (นั่งเผชิญหน้ากัน) ลาต่ต่อ กั๋น (พูดกัน)
- เหนอ (เหนือ) เช่น เป้นน้อนก้าเหนอกู่ (เขานอน

บนเตียง)

- ล่าง เช่น อย่ากว่าก้าเต้อ-อ ล่างเฮ้น (อย่าไปใต้ถุน)

(3.1.3.2) สันธาน ในภาษาไทใหญ่มีจำนวนจำกัด เช่น

- เจ๋ม (ตั้งแต่ ตั้งแต่เมื่อ)
- แป้ก...ซ่ำ (แม้ว่า)
- เปอ้ เปอ้ว่า (เพราะ เพราะว่า)
- อ่ำหนัน (หรือ) ตามธรรมดาไม่ค่อยใช้ เช่นจะพูดว่า อันนั้น หรือ อันนี้ ก็ใช้ว่า อั๋นนัน อั๋นไน่ (อันนั้นอันนี้)
- ป๊อ...กอ้ (พอ-ก็) เขาใช้ ป๊อผนเหิด กอ้พะป่าง (พอฝนหายฟ้าก็สว่าง) กอ้ ไว้หน้าประโยค ไม่ใช่หน้ากริยา
- ก๊อยก๊า (แต่) ก๊อยอ่ำก๊า (ไม่เพียงแต่เท่านั้น)

(3.1.3.3) คำลงท้ายหรือขึ้นต้นประโยคเสริมความต่าง ๆ

ก.คำถาม มีคำ จ๋อง้ ขึ้นต้นประโยค หา ลงท้ายประโยค เมื่อถามเพื่อใช้ตอบรับหรือตอบปฏิเสธ ตรงกับ หรือ ของเรา (คำ หา ในที่นี้จำเพาะผู้คุ้นกัน) ดังตัวอย่าง

- จ๋องป้อสูมีตี้ เฮ้นหา (พ่อเธออยู่บ้านหรือ)
- จ๋องสูเจ้า เอ๋าตั๊งมดหา (เธอจะต้องการทั้งหมดหรือ)
- จ๋อง เจ๊ม (ไม่ต้องมี หา ก็ได้ แปลว่า หวานไหม)

นอกจากนี้ก็มีคำที่ใช้ในคำถามคือ เผอ-อ (ใคร) ก้า เหลอ-อ (ที่ไหน) เมอ่เหลอ-อ (เมื่อไร) เฮ็ตสัง (ทำไม) หือ หนั่งหือ (อย่างไร) ก้าสัง (อะไร)

ข. คำบอกเล่า

แล่ เป็นคำลงท้ายประโยคบอกเล่าธรรมดา แสดงความที่จบลงแล้ว แต่ยังมีประโยคอื่นตามมาอีก มักใช้ในภาษาหนังสือ เช่น อ่ำหึงอ่ำนาน เปอ้อั๋นมี้ต๊างไข ต๊างเป๋นหลายจื้อหลายปึงแล่ จั๊งลายจาต้ลายป๋านถึงตี้ ซุดตี้ ก๋อยข้า ออ้

ออ้ ลงท้ายประโยคที่สุดความ ทั้งใช้เป็นคำสุภาพด้วย เช่น อ่ำหึงอ่ำ น้านไล่ หันหน้า ลุกอ่อนเกิดเล่งม้าลุ่กจ๊ายฮางหลีก้อนึ่งออ้ (ไม่นานก็ได้คลอดลูกชายน่ารักมาคนหนึ่ง)

ค. คำแสดงความหมายต่าง ๆ เช่น

- ตะ (เถอะ) มา ต๊ะ (มาเถอะ)
- ล่า (ซิ น่า) มา ล่า (มาน่า) มา แล่ ก็มี ใช้ในความชักชวนให้ทำให้ได้
- เส (เสีย) ใช้บอกความสิ้นสุดและมีความอื่นตามมา เช่น คุปเข่าเสไว่พร้า (คุกเข่าลงแล้วไหว้พระ)
- หยู่ (กำลัง-แล้ว) กิ๋นหยู่ (กำลังกิน หรือกินอยู่แล้ว) แม่มั้นอั๋นต๋ายกว่าก้าเน้อ-อ หนอง แล่ เป่นเต่าค้ำ หยู่ นั่น (แม่เขาที่ตายไปในหนองน้ำนั้นแล้วกลายเป็นเต่าทองไปแล้วนั้น)
- เย่า (แล้ว) กิ๋นเข้า เย่า หา (กินข้าวแล้วหรือ)

(3.2) การเรียงลำดับคำ ตามกฎมีดังนี้

(3.2.1) คำสำคัญเรียงดังนี้ คือ ผู้ทำอยู่หน้ากริยา กริยาอยู่หน้ากรรม เช่น เปิ้นหาป๋าม้า (เขาหาปลามา) ถ้าเป็นคำ เอาไป เอามา กรรมตามมาข้างท้าย เช่น เอ๋าม้าหมากโหข้า (เอาหมวกฉันมา)

(3.2.2) ส่วนขยาย อยู่หลังคำที่ขยาย เช่น พ่ะผน พ่ะแหลด (ฟ้าครึ้มฝนจะตก ฟ้าจ้าด้วยแดด) ลาต่ หม่าน ๆ (พูดแน่ ๆ) ที่อยู่หน้าก็มี เช่น เจ๊ว ขาด (ขาดเร็ว)

(3.2.3) คำช่วยพูด ก็แล้วแต่คำ บางคำอาจอยู่หน้า บางคำอยู่หลังดังกล่าวแล้วข้างต้น บางคำก็มาเป็นแบบรูปต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประโยคและวลี

- เย่ (ละ แต่ละ) เย่กอ้เย่กน๊ (แต่ละคน ๆ) เย่วั้น (วันละ)
- เส (กว่า) เสอฮ่ายเสหมี (เสือร้ายกว่าหมี)
- เสเปิ้น (ที่สุด) เสอฮ่ายเสเปิ้น (เสือร้ายที่สุด ร้ายกว่าใครอื่น)
- อั๋น (อัน) หมากอั๋นหวาน (ไม้อย่างหวาน) หมากอั๋นสม้ (ผลไม้อย่างเปรี้ยว)
- เมอ่อั๋นถึงม้าเมอ่นึ่งวั้นนึ่ง (อยู่มาวันหนึ่ง)

(ขั้นต้นประโยค นำข้อความ) อั๋นเมิงน้ายไน่ (อันเมืองนาย

นี้)

- เป่นอั๋น (ใช้นำคำคุณศัพท์) เป่นอั๋นลัปสิ่งหยู่หน่า (มีดสนิททีเดียว)
- เป่น (ใช้นำหน้าคุณศัพท์หรือวิเศษณ์) งิ้นเป่นเจ๋อ-อเล่กเจ๋อ-อโอน้ (รู้สึกเสียใจ)
- อ่ำป๊อ (ไม่.....นัก) อ่ำป๊อแจ้ต (ไม่ค่อยแท้นัก)
- อ่ำสู้ (ไม่ค่อย) อ่ำสู้ มี้ (ไม่ค่อยมี)

(4) ราชาศัพท์และภาษาสุภาพ

ชาวไทใหญ่ถือว่าเขาเป็น เค้อเจ้าเค้อขุน คือมีเชื้อสายเจ้า ถึงแม้เจ้าผู้ครองจะเสื่อมยศเสื่อมอำนาจไป แต่ความนิยมยกย่องยังมีอยู่ ภาษาที่ใช้กับเจ้านายจึงต้องสร้างไว้ใช้บ้าง แม้จะไม่ละเอียดถี่ถ้วนเท่าของไทยก็ตาม ภาษาสุภาพก็มีใช้เพราะชาวไทใหญ่ถือเรื่องที่สูงที่ต่ำ คนที่ไม่รู้จักความสูงความต่ำ ทั้งในการพูดและการประพฤติปฏิบัติเป็น ก๊นเถิ่นก๊นเลิ้ง (คนป่าคนเถื่อน) โดยวิธีการสร้างราชาศัพท์และภาษาสุภาพกับการใช้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(4.1) สร้างราชาศัพท์และภาษาสุภาพ ด้วยวิธีต่าง ๆ

(4.1.1) ยืมคำจากภาษาพม่า เช่น จุต๊อเก๊ (ซ้าต่อแก๊) = พวกวิเศษห้องเครื่อง ซั่ก = ถวาย (แด่เจ้าฟ้าหรือพระภิกษุสงฆ์) ก้าบ = ถวาย (ใช้คู่กันเป็นซั่กก้าบ ก็มี) สู่ = องค์ จำเพาะพระพุทธรูป เช่น เจ้า พร้าสองสู่ พระพุทธรูป 2 องค์ ป๊าง = นิมนต์ อัญเชิญ

(4.1.2) สร้างขึ้นเอง บางทีใช้คำที่มีอยู่แล้ว ให้มีที่ใช้และความหมายจำเพาะเป็นราชาศัพท์ บางทีก็สร้างตามวิธีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

คำโดด เช่น หล่อน (ตาย จำเพาะพระสงฆ์) ออ้ (คำลงท้ายประโยค) นอ่ (คำรับสำหรับเจ้านาย) ข้า (คำรับสำหรับคนสามัญ)

คำผสม ต่างเล่า (ทูล)
น้อนเพ้ (ตาย)
เจ้าขุนหอคำ (กษัตริย์เมืองใหญ่)
เจ้าแก่มเมิ้ง (รัชทายาท)
เจ้าตื๋นเมิ้ง (โอรสธิดาองค์หัวปี)
เจ้าหน่อเมิ้ง (โอรสองค์ที่สอง)

บางคำก็ผสมกับคำพม่า โดยมากใช้ ต่อ ประกอบ (ต่อเป็นคำพม่า) บอกให้รู้ว่าเป็นราชาศัพท์ ใช้ได้ทั้งนามทั้งกริยา เช่น

แค้นต่อ (โปรด ใช้เป็นคำสุภาพทั่ว ๆ ไป)

เซ็ตต่อข่อ (บรรทม)
แต่ป๊อยต่อ (เสวย)
ข่อต่อหมู่ (ทรงเรียกหา)
เจ้าต่อ (เจ้าชายผู้ยังทรงเยาว์อยู่) เจ้าฟ้าก็ใช้ได้ ถ้ากล่าวรับต้องใช้เจ้าต่อน่อ
เจ้าแม่ต่อ (พระชนนี)
หญี่ต่อ (อนุชา)
หญี่ม่ะต่อ (ขนิษฐา)
ส่วยต่อ (พระญาติพระวงค์)

ที่ใช้ เจ้า ใช้ ข้า ประกอบก็มี เช่น

สรรพนาม มั้น (เขาคนเดียว) มั้นเจ้า (เขาคนเดียวหมายถึงเจ้าฟ้า)
เขา (เขาทั้งหลาย) เขาเจ้า (เขาทั้งหลาย ใช้กับเจ้าฟ้า)
ข้า (ฉัน) ข้าเจ้า (หม่อมฉัน ใช้จำเพาะพูดกับเจ้าฟ้า)
สู (เธอ) สูเจ้า (เธอทั้งหลาย) ใช้เป็นคำสุภาพทั้ง ๆ ทีบางทีหมายความว่า เธอคนเดียว เท่านั้น
เฮา (เรา) เฮาข้า (เราทั้งหลาย) ใช้เวลาพูดในที่ประชุมคงเท่ากับ ข้าพเจ้า

เมอ้-อ (มึง) เก๋า (กู) ทั้งสองคำเป็นคำที่ยังใช้อยู่ในภาษาไตเมา แต่ในภาษาไทใหญ่ ถือเป็นคำหยาบใช้ได้จำเพาะผู้ใหญ่เรียก หรือพูดกับเด็ก ๆ ถิ่นอื่นใช้ให้สุภาพว่า เม้อ-อ เจ้า เก๋าข้า

คำรับ ข้า ใช้ลงท้ายประโยค เป็นคำรับสำหรับคนสามัญ และไม่ว่าจะเป็นคำช่วยพูดคำใด ถ้าจะให้สุภาพก็ต้องมีข้านำหน้า เช่น

ข้าโย้ = ละมัง เช่น อ่ำเจ้อ-อ ข้าโย้ (ไม่ใช่ละมัง)
ข้าแหน่ = หรือ เช่น จองห้วานข้าแหน่ (อร่อยหรือ)

(4.2) การใช้ เมื่อจะพูดให้สุภาพ เขาต้องเปลี่ยนใช้คำบางคำเพื่อให้ฟังสุภาพขึ้น เช่น

คลอดลูก ใช้ว่า เกิตหันหน้าลุ่ก เกิตลุ่ก
เกิด ใช้ว่า หันหน้า เช่น มาหันหน้าก้าตี้เม้งน้าย (มาเกิดที่เมืองนาย)
ถ่าย อุจจาระหรือตัวอุจจาระ ใช้ว่า พาย่โหลง (พาย่

ตรงกับถ่าย) ถ่ายปัสสาวะหรือตัวปัสสาวะ ใช้ว่า พาย่น่อย

ตาย ใช้ น้อนลับต๋าลื้มเมิ้ง (นอนหลับตาลืมเมือง)

นอกจากนั้นก็ใช้คำรับ คำลงท้ายประโยค ดังกล่าวแล้วข้างต้น

ลักษณนาม ในภาษาไทใหญ่มีลักษณนามเป็นอันมาก แยกออกได้ดังนี้

(1) ใช้กับคน ได้แก่ ก้อ (คน) เช่น ก๊นหลายก้อม้า (คนมากี่คน) ป๊า (รูป) ใช้กับพระภิกษุ เช่น เจ้าหมุนสามป๊า (พระภิกษุ 3 รูป)

(2) ใช้กับสัตว์ ได้แก่ โต๋ (ตัว) เช่น หมาห้าโต๋ (หมาห้าตัว)

(3) ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิตและอื่น ๆ นอกจากนั้น ได้แก่

หมาง (แผ่น) ใช้กับกระดาษ เช่น เจ้สองสามหมาง (กระดาษ 2-3 แผ่น)

แชป่ (แผ่น) ใช้กับสิ่งบางแบนอย่างข้าวเกรียบ เช่น แชป่เป่นแชป่ (ทำข้าวเกรียบเป็นแผ่น ๆ)

ก๊ำ (คำ) ใช้กับข้าว กินเข้าหลายก๊ำ (กินข้าวกี่คำ)

ต่า (มื้ออาหาร) กิ๋นเข้าเย่วั้นสามต่า (กินข้าววันละสามมื้อ)

ซุ้ม (ชุด) ใช้กับจานกับถ้วยชา หว่านน่ำเนง่ซุ้มนึ่ง (ถ้วยน้ำชาชุดหนึ่ง)

เซิ้ง (ชุด สำรับ) ใช้กับกระดุม เช่น หมากตุ่มเซิ้งนึ่ง (กระดุมสำรับหนึ่ง)

เล้า (กระบอก) ใช้กับปืน เช่น กองลองเล้า (ปืน 2 กระบอก)

แลม่ (เล่ม) ใช้กับเทียน เช่น เต๊นสี่ห้าแลม่ (เทียน 4-5 เล่ม)

ป๊อก (ครั้ง) ใช้กับเวลา เช่น อ่ำห่อนหันเสป๊อก (ไม่เคยเห็นสักครั้ง)

โห่ย (ลูก ผล) ใช้กับผลไม้และสิ่งมีลักษณะกลม เช่น หมากโมง่หลายโห่ย (มะม่วงกี่ผล) หมากตุ่มห้าโห่ย (กระดุมห้าเม็ด)

ที่ใช้บอกมาตราชั่ง ตวง วัด ไปในตัวก็มี คือ

หว่าน (ชาม) กิ๋นเช้าสองหว่าน (กินข้าว 2 ชาม)

ลัก (ไมล์) กว่าต๋างไก๋ชิปลัก (เดินทางไกล 10 ไมล์)

2.1.3.2 คำในภาษาไทยเหนือ

(1) ความหมายและลักษณะของภาษาไทยถิ่นเหนือ

ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นสาขาหนึ่งของภาษาตระกูลไท (Tai) ใช้พูดกันใน 8 จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังมีผู้พูดภาษาไทยเหนือในพื้นที่อื่น ๆ เช่น อำเภอลับแล จังหวัด

อุตรดิตถ์ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นต้น ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของคนเหล่านี้อพยพมาจากภาคเหนือ

สำหรับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือจะประกอบด้วย 1) หน่วยเสียงพยัญชนะ ซึ่งแบ่งได้เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 2) หน่วยเสียงสระ แบ่งเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวและหน่วยเสียงสระประสม และ 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ มี 6 หน่วยเสียง ได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น เสียงกลาง-ระดับ เสียงต่ำ-ระดับ เสียงสูง-ตก เสียงสูง-กลาง และเสียงสูง-ระดับ (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2551, น. 117)

(2) การสร้างคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ

การประกอบคำขึ้นใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือมีวิธีการ 2 ลักษณะ คือ การรวมหน่วยคำและการซ้ำหน่วยคำ (กรรณิการ์ วิมลเกษม, 2555, น. 59-82) ดังนี้

(2.1) การรวมหน่วยคำ

การรวมหน่วยคำสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

(2.2.1) คำผสานหรือคำประสาน (Complex Words) เป็นการนำหน่วยคำไม่อิสระรวมกับหน่วยคำไม่อิสระหรือหน่วยคำอิสระ แบ่งได้ดังนี้

(2.2.1.1) หน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ เช่น

ก๋กด๋ก หมายถึง กระดกขึ้น

อ่องต่อง หมายถึง ลักษณะของผิวที่เปล่งปลั่ง

ขะลึกตึ๊กตั๊ก หมายถึง พรวดพราด ผลุนผลัน

สะลุ้มอุ๊มอิ๊ม หมายถึง เวลาพลบค่ำ

(2.2.1.2) หน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำอิสระ เช่น

จาวบ้าน หมายถึง ชาวบ้าน

จ้างตอ หมายถึง ช่างทอ

จ้างปู๋น หมายถึง ช่างปูน

จ้างเงิน หมายถึง ช่างทำเครื่องเงิน

(2.2.2) คำประสม (Compound Words) เป็นการนำหน่วยคำอิสระรวมกับหน่วยคำอิสระ ซึ่งสามารถจำแนกตามความหมายของหน่วยคำที่นำมารวมกันได้แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

(2.2.2.1) คำประสม เป็นการนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเกิดเป็นคำใหม่ อาจมีความหมายใหม่หรือมีเค้าความหมายเดิมก็ได้ เช่น

กำปาก หมายถึง คำพูด
ขี้เป่อะ หมายถึง ขี้โคลน
เมาหัว หมายถึง เวียนหัว
เล่าขวัญ หมายถึง นินทา
มีดญับ หมายถึง กรรไกร

(2.2.2.2) คำซ้อน เป็นการนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน ทำนองเดียวกัน หรือความหมายตรงกันข้ามกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเกิดเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใกล้เคียงคำเดิม หรือเกิดความหมายใหม่ หรือมีความหมายกว้างออกก็ได้ เช่น

ถี่ญ่อย หมายถึง ละเอียดถี่ถ้วน
บุ๋บตี๋ หมายถึง ทุบตี
ผ่อกอย หมายถึง มองดู
เป๋นดีมีฮั่ง หมายถึง มั่งมีศรีสุข
จ๊ำจิ๋ฮิว่า หมายถึง ช่างค่อนแคะ ช่างว่า

(2.2) การซ้ำหน่วยคำ

การซ้ำหน่วยคำเป็นวิธีการสร้างคำโดยการออกเสียงคำนั้นซ้ำ 2 ครั้ง เรียกว่า คำซ้ำ (Reduplication) คำที่เกิดใหม่อาจมีความหมายหนักขึ้นหรือเบาลงหรือความหมายเปลี่ยนไปก็ได้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คำซ้ำ 2 คำ หรือ 2 พยางค์ และคำซ้ำ 4 คำ หรือ 4 พยางค์ เช่น

จา ๆ	หมายถึง	สาก ๆ
ส้ม ๆ	หมายถึง	เปรี้ยว ๆ
สุย ๆ	หมายถึง	หยิม ๆ (ฝนตก)
ก้าย ๆ แกน ๆ	หมายถึง	เบื่อหน่าย
งม ๆ ซวาม ๆ	หมายถึง	คลำ ๆ จับ ๆ ควานหา

2.1.3.3 คำในภาษาไทยกลาง

(1) ความหมายและลักษณะของหน่วยคำภาษาไทยกลาง

อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2564, น. 13-19) ได้อธิบายว่า หน่วยคำเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในบรรดาหน่วยทางภาษาที่มีความหมายทั้งหลาย ซึ่งคำหนึ่งคำจะต้องมีหน่วยคำเป็นองค์ประกอบอย่างน้อย 1 หน่วย เช่น ในภาษาไทย คำว่า “จาน” “กะทิ” “มรสุม” “ทุลักทุเล” มีหน่วยคำ {จาน} {กะทิ} {มรสุม} และ {ทุลักทุเล} เป็นองค์ประกอบตามลำดับ คำบางคำอาจประกอบ

ขึ้นจากหน่วยคำหลายหน่วย เช่น คำว่า “นักเลง” “ต้มโคล้ง” “ปลาทู” ในภาษาไทย ประกอบขึ้นจากหน่วยคำ 2 หน่วยรวมกัน คือ {นัก-} กับ {-เลง}, {ต้ม} กับ {-โคล้ง}, {ปลา} กับ {-ทู} ตามลำดับ คำว่า “ข้าราชการพลเรือน” ประกอบขึ้นจากหน่วยคำ 5 หน่วย คือ {ข้า}, {ราช}, {การ}, {พล}, {เรือน}

ส่วนลักษณะของหน่วยคำ มีลักษณะดังนี้

(1.1) หน่วยคำเป็นหน่วยที่มีความหมาย เช่น “ถ้าน้ำเดือด ให้ยกกาลงแล้วตั้งกระทะแทน” หน่วยคำ {กา} เป็นคำนาม หมายถึง ภาชนะสำหรับต้มน้ำ

(1.2) หน่วยคำเป็นองค์ประกอบย่อยของคำ หากวิเคราะห์องค์ประกอบของคำจะได้องค์ประกอบย่อย ถ้าองค์ประกอบย่อยเป็นหน่วยที่มีความหมาย ก็เรียกว่าหน่วยคำ คำ 1 คำ ต้องมีองค์ประกอบเป็นหน่วยคำอย่างน้อย 1 หน่วยเสมอ ส่วนจำนวนสูงสุดของหน่วยคำที่สามารถประกอบเข้าเป็นคำคำเดียวในแต่ละภาษามีจำนวนไม่เท่ากัน ในภาษาไทยคำมีหน่วยคำเป็นองค์ประกอบได้ 1-4 หน่วย คำที่มีหน่วยคำมากกว่า 5 หน่วย มักเป็นศัพท์ทางวิชาการ ศัพท์บัญญัติ ชื่อเฉพาะ หรือราชาศัพท์

ตัวอย่าง

คำที่มีหน่วยคำ 1 หน่วย เช่น

คำ	**หน่วยคำ**
ตา	{ตา}
สะพาน	{สะพาน}
สังกะสี	{สังกะสี}

คำที่มีหน่วยคำ 2 หน่วย เช่น

คำ	**หน่วยคำ**
ตาขาว	{ตา}, {ขาว}
แมลงวัน	{แมลง}, {วัน}
สะพานไฟ	{สะพาน}, {ไฟ}

คำที่มีหน่วยคำ 3 หน่วย เช่น

คำ	**หน่วยคำ**
นักการเมือง	{นัก-}, {การ-}, {เมือง}
ดาวค้างฟ้า	{ดาว}, {ค้าง}, {ฟ้า}
ตุ๊กตาล้มลุก	{ตุ๊กตา}, {ล้ม}, {ลุก}

คำที่มีหน่วยคำ 4 หน่วย เช่น

คำ	**หน่วยคำ**
นักโทษการเมือง	{นัก-}, {โทษ}, {การ-}, {เมือง}

ตั๋วสัญญาใช้เงิน	{ตั๋ว}, {สัญญา}, {ใช้}, {เงิน}
พนักงานเจ้าหน้าที่	{พนักงาน}, {เจ้า}, {หน้า}, {ที่}

คำที่มีหน่วยคำ 5 หน่วย เช่น

คำ	**หน่วยคำ**
บุคคลเสมือนไร้ความสามารถ	{บุคคล}, {เสมือน}, {ไร้}, {ความ}, {สามารถ}
ผู้รับเหมาก่อสร้าง	{ผู้-}, {รับ}, {เหมา}, {ก่อ}, {สร้าง}
ภาษีรายได้บุคคลธรรมดา	{ภาษี}, {ราย}, {ได้}, {บุคคล}, {ธรรมดา}

คำที่มีหน่วยคำหลายหน่วย เช่น

คำ	**หน่วยคำ**
ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท	{ใต้}, {ฝ่า}, {ละออง}, {ธุลี}, {พระ-}, {บาท}
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	{ผลิต}, {ภัณฑ์}, {มวล}, {รวม}, {ภาย}, {ใน}, {ประเทศ}

(1.3) หน่วยคำอาจเป็นเพียงหน่วยเสียงเดียวหรือเป็นพยางค์ก็ได้

ในภาษาไทยหน่วยคำมีพยางค์อย่างน้อย 1 พยางค์ เช่น ทราย, ม้า, เกียรติ, น้ำ, แมว แต่ในบางภาษาเช่นภาษาอังกฤษ หน่วยคำอาจมีเพียงหน่วยเสียงเดียว

(1.4) หน่วยคำอาจมีพยางค์ได้มากกว่า 1 พยางค์

หน่วยคำอาจมีพยางค์เดียว เช่น ฟาง, เอว, ชาย หรือมีหลายพยางค์ เช่น ขนม, มรดก, สภาวะ, กระวีกระวาด, กระเหี้ยนกระหือรือ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนหน่วยคำทั้ง 2 ประเภทพบว่า หน่วยคำส่วนใหญ่ในภาษาไทยมักมีพยางค์เดียว

(1.5) หน่วยคำอาจมีรูปแปรได้

ในทำนองเดียวกับหน่วยเสียง (phoneme) หน่วยคำอาจมีรูปแปรได้ รูปแปรของหน่วยคำเรียกว่า หน่วยคำย่อย (allomorph) สามารถพิจารณาตัวอย่างในภาษาไทยต่อไปนี้

แดง : ได้ยินว่า พ่อของนายตัดสินใจขาย*วัว*กับ*ควาย*ที่เลี้ยงไว้จนหมด

ดำ : ไม่เชิง *งัว* 5 ตัวขายให้เพื่อนบ้าน ส่วน*ฟาย*อีกตัวยกให้อาไป

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นว่า แดงใช้คำว่า [wua:] กับ [khwa:j] ในขณะที่ ดำใช้คำว่า [ŋua:] กับ [fa:j] ในความหมายเดียวกัน ดังนั้น [wua:] กับ [ŋua:] และ [khwa:j] กับ [fa:j] จึงถือเป็นหน่วยคำเดียวกัน รูปต่าง ๆ ของหน่วยคำหนึ่ง เรียกว่า หน่วยคำย่อย (allomorph) ของหน่วยคำ (morpheme) นั้น ตัวอย่างอื่น ๆ เช่น

หน่วยคำ	**รูปแปรซึ่งเป็นหน่วยคำย่อย**
{พิจารณา}	พิจารณา, พิณา

{ยืม}	ยืม, ยื้ม, ยี้ม
{ลูกตา}	ลูกตา, ลูกกะตา

วินัย ภู่ระหงษ์ (2525, น. 65-66) กล่าวถึงหน่วยคำไว้ว่า หน่วยคำคือหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีความหมาย และความหมายของหน่วยคำจะคงเดิมเสมอ ไม่ว่าหน่วยคำนั้นจะปรากฏอยู่ในที่ใดของประโยค เช่น หน่วยคำ /วิ่ง/ มีความหมายว่า อาการเคลื่อนไหวไปมาโดยเร็ว หน่วยคำที่มีหลายขนาด บางหน่วยก็เป็นคำ บางหน่วยก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำ เกณฑ์ที่จะใช้ในการกำหนดว่าเป็นหน่วยคำหรือไม่นั้น จะพิจารณาว่าคำคำนั้นสามารถแยกออกเป็นส่วนที่เล็กโดยมีความหมายได้อีกหรือไม่ ถ้าไม่สามารถแยกให้เล็กโดยมีความหมายได้อีกแล้ว ก็ถือว่าเป็นหน่วยคำ เช่น นาฬิกา/ของ/นัก/เรียน/คน/นี้/เร็ว/กว่า/นาฬิกา/ของ/โรง/เรียน/ห้า/นาที คำว่า “นาฬิกา” “นาที” ถือว่าเป็นคำที่มี 1 หน่วยคำเพราะถึงแม้ว่าจะแยกออกไปเป็น นา/ฬิ/กา, นา/ที ได้ก็จะมีความหมายเป็นอย่างอื่น ส่วนคำว่า “นักเรียน” ถือว่าเป็นคำที่มี 2 หน่วยคำ เพราะสามารถแยกออกได้อีกเป็น /นัก/ กับ /เรียน/ เช่นเดียวกับคำว่า “โรงเรียน” ถือว่าเป็น 2 หน่วยคำ เพราะสามารถแยกออกได้อีกเป็น /โรง/ กับ /เรียน/ อย่างไรก็ตามหน่วยคำมีหลายลักษณะ อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) หน่วยคำที่มีลักษณะเป็นหน่วยเสียงหรือกลุ่มเสียงที่ยังไม่ปรากฏเป็นพยางค์

ตัวอย่าง

ก. เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะ เช่น /ป-/ “ทำให้” ในคำว่า “ปราบ” มีความหมายว่า “ทำให้ราบ”

ข. เป็นหน่วยเสียงสระ เช่น /อี/ “ผู้มี” ในคำว่า “เศรษฐี” มีความหมายว่า “ผู้มีทรัพย์”

ค. เป็นกลุ่มเสียง เช่น /อำ/ “ทำให้” ประกอบร่วมอยู่ในหน่วยคำ /ทลาย/ “พัง, แตก” เป็น /ทำลาย/ “ทำให้พัง”

หน่วยคำที่มีลักษณะเป็นหน่วยเสียงหรือเป็นกลุ่มเสียงที่ยังไม่ปรากฏเป็นพยางค์นั้นมักปรากฏในคำที่มีที่มาจากภาษาอื่น คำในภาษาไทยแท้ ๆ ไม่มีลักษณะเช่นนี้

2) หน่วยคำที่มีลักษณะเป็นกลุ่มเสียงที่ปรากฏเป็นพยางค์ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. ประเภทที่ปรากฏตามลำพังได้ เช่น คน กิน นอน ยืน เดิน เล่น กีฬา นาฬิกา ถนน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นคำด้วยกันทั้งนั้น

ข. ประเภทที่ปรากฏตามลำพังไม่ได้ ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น เช่น

หน่วยคำ /นัก/ ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น เช่น นักเรียน นักเลง

หน่วยคำ /ชาว/ ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น เช่น ชาวนา ชาวบ้าน ทั้งนี้จะไม่ปรากฏในประโยคว่า *นัก*คนนี้ขาดเรียนบ่อย *ชาว* 2 คนมาที่นี่ แต่ต้องปรากฏร่วมกับกับหน่วยคำอื่นเป็น *นักเรียน*คนนี้ขาดเรียนบ่อย *ชาวบ้าน* 2 คนมาที่นี่

(2) ประเภทของหน่วยคำ

หน่วยคำแบ่งเป็น 2 ประเภทตามลักษณะการปรากฏร่วมกับคำอื่น ได้แก่ หน่วยคำอิสระ และหน่วยคำไม่อิสระ (อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล, 2564, น. 20-25)

(2.1) หน่วยคำอิสระ (free morpheme) คือ หน่วยคำที่สามารถปรากฏตามลำพังเป็นคำหรือใช้ตามลำพังโดยไม่ต้องมีหน่วยคำอื่นมาประกอบ หน่วยคำในภาษาไทยส่วนใหญ่มักเป็นหน่วยคำประเภทนี้ เช่น ไฟ, กระชาย, กระดาษ, ผลิต, กำแพง, ตลาด, การ์ตูน, หิ่งห้อย, กำมะหยี่ ฯลฯ

(2.2) หน่วยคำไม่อิสระ (bound morpheme) คือ หน่วยคำที่ต้องใช้ประกอบกับหน่วยคำอื่นเสมอ ไม่ปรากฏว่าใช้ตามลำพังได้ กล่าวคือ ต้องใช้ร่วมกับหน่วยคำอื่นเสมอและเมื่อร่วมกับคำอื่นแล้วจะใช้เป็นคำคำเดียว เช่น หน่วยคำ {ที่-} มีความหมายว่า “อุปกรณ์, เครื่องมือ, ภาชนะ” ไม่สามารถใช้ตามลำพังได้ ต้องใช้ร่วมกับหน่วยคำอื่น โดยมากมักเป็นหน่วยคำมากกว่า 1 หน่วย ซึ่งเป็นกริยาวลีและใช้ตามหลังหน่วยคำ {ที่-} เสมอ เช่น *ที่*เปิดกระป๋อง, *ที่*เย็บกระดาษ, *ที่*เขี่ยบุหรี่ ฯลฯ หรือหน่วยคำ {-กร} ซึ่งมีความหมายว่า “ผู้, ผู้กระทำ” ไม่สามารถใช้ตามลำพังได้ ต้องมีหน่วยคำอื่นอยู่ข้างหน้า เช่น จิตร*กร*, เกษตร*กร*, ปฏิมา*กร*, พัฒนา*กร* ฯลฯ หน่วยคำ {ที่-} และ {-กร} ตามตัวอย่างที่แสดงมา เป็นหน่วยคำไม่อิสระ

หน่วยคำไม่อิสระสามารถจำแนกย่อยได้หลายประเภทตามเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

(2.2.1) ประเภทของหน่วยคำไม่อิสระซึ่งจำแนกตามหน้าที่

หน่วยคำไม่อิสระที่จำแนกตามหน้าที่ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ หน่วยผันคำ และหน่วยประสานคำ

(2.2.1.1) หน่วยผันคำหรือวิภัตติ (inflectional morpheme) คือ หน่วยคำไม่อิสระที่ใช้ประกอบต้นเค้าศัพท์ (stem) เพื่อให้ได้รูปคำที่ใช้จริงในภาษา (realized form) หน่วยผันคำหรือวิภัตติเป็นหน่วยคำที่ใช้บอกความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) เท่านั้น เมื่อประกอบเข้ากับต้นเค้าศัพท์ใด จะไม่ทำให้ความหมายหลักของต้นเค้าศัพท์นั้นเปลี่ยนแปลงไป หน่วยผันคำในทุกภาษาเป็นหน่วยคำไม่อิสระชนิดที่ประกอบเข้าข้างท้ายต้นเค้าศัพท์

(2.2.1.2) หน่วยประสานคำ (derivational morpheme) คือ หน่วยคำไม่อิสระที่ใช้เปลี่ยนชนิดของคำหรือความหมายของคำ เช่น การ-, ความ- ในภาษาไทย ใช้เปลี่ยนคำกริยาหรือคำขยายให้กลายเป็นคำนามที่สื่อความหมายนามธรรม เช่น

คำกริยา	**คำนาม**
ศึกษา	การศึกษา
สั่นสะเทือน	การสั่นสะเทือน
รับผิดชอบ	ความรับผิดชอบ
เคารพ	การเคารพ, ความเคารพ

(2.2.2) ประเภทของหน่วยคำไม่อิสระจำแนกตามการเกิดซ้ำ และใช้ร่วมกับคำอื่น

หน่วยคำไม่อิสระหากจำแนกตามการเกิดซ้ำ (recursiveness) และการใช้ร่วมกับคำอื่น (concurrence) จะจำแนกเป็น 2 ชนิด คือ หน่วยฐานจำกัด และหน่วยคำเติม

(2.2.2.1) หน่วยฐานจำกัด (bound base) คือ หน่วยคำไม่อิสระที่ปรากฏและใช้ร่วมกับหน่วยคำอื่นได้เพียงหน่วยเดียวเท่านั้น และใช้ร่วมกับหน่วยคำนั้นในฐานะที่เป็นคำคำเดียวกัน เช่น

-โคล้ง	ใช้ร่วมกับ	ต้ม	เป็น	ต้มโคล้ง	เสมอ
-โต้ง	,,	ไก่	,,	ไก่โต้ง	,,
-เลง	,,	นัก	,,	นักเลง	,,
กง-	,,	การ	,,	กงการ	,,
ก้ำ-	,,	กึ่ง	,,	ก้ำกึ่ง	,,

หน่วยคำ -โคล้ง, -โต้ง, -เลง, กง-, ก้ำ- เป็นหน่วยฐานจำกัด ส่วน ต้มโคล้ง, ไก่โต้ง, นักเลง, กงการ, ก้ำกึ่ง ใช้เป็นคำคำเดียวกัน

(2.2.2.2) หน่วยคำเติม (affix) คือ หน่วยคำไม่อิสระที่ใช้ประกอบกับหน่วยคำอื่นแล้วทำให้เกิดเป็นคำประสาน หน่วยคำเติมจึงอาจเรียกว่า หน่วยประสานคำหน่วยคำเติม ใช้ประกอบหน่วยคำอื่นเพื่อแปลงความหมายและหน้าที่ของหน่วยคำนั้น โดยทั่วไปหน่วยคำเติมสามารถจำแนกตามตำแหน่งที่ปรากฏเป็นหน่วยคำเติมหน้า หน่วยคำเติมกลาง และหน่วยคำเติมหลัง

- หน่วยคำเติมหน้า (prefix) คือ หน่วยคำไม่อิสระที่ใช้ประกอบเข้าข้างหน้าหน่วยคำอื่น เช่น หน่วยคำเติมหน้า นัก- ซึ่งมีความหมายว่า

“คน, คนที่ชำนาญ” ส่วนใหญ่ใช้ประกอบหน้าคำกริยา แต่อาจประกอบหน้าคำนามบ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นัก- ใช้ประกอบหน้าหน่วยคำที่เป็นกริยา

นัก- + เรียน = นักเรียน

นัก- + บิน = นักบิน

นัก- ใช้ประกอบหน้าหน่วยคำที่เป็นนาม

นัก- + ข่าว = นักข่าว

นัก- + โทษ = นักโทษ

หน่วยคำเติมหน้า บางทีเรียกว่า หน่วยหน้าศัพท์ หรือ อุปสรรค

- หน่วยคำเติมกลาง (infix) คือ หน่วยคำไม่อิสระที่ใช้แทรกประกอบเข้ากลางหน่วยคำอื่น เช่น หน่วยคำเติมกลาง -ำน-, -ำณ- ของภาษาเขมรในคำต่อไปนี้

-ำน-, -ำณ- ใช้แทรกเข้าไปในหน่วยคำ เกีต (>ท. เกิด) เป็น กำเณีต (>ท. กำเนิด)

,, จง่ (>ท. จง) ,, จำณง่ (>ท. จำนง)

หน่วยคำเติมกลาง -ำน-, -ำณ- นอกจากพบในคำภาษาเขมรแล้ว ยังพบในคำภาษาเขมรที่ยืมมาใช้ในภาษาไทยด้วย

หน่วยคำเติมกลาง บางทีเรียกว่า หน่วยกลางศัพท์หรืออาคม

- หน่วยเติมหลัง (suffix) คือ หน่วยคำไม่อิสระที่ประกอบเข้าท้ายหน่วยคำอื่น เช่น หน่วยคำเติมหลัง -นิยม มีความหมายว่า “ลัทธิ, ความเชื่อ, ความชอบ” ซึ่งประกอบท้ายคำหรือหน่วยคำต่าง ๆ เพื่อสร้างคำที่ใช้เป็นชื่อเรียกลัทธิ, ความเชื่อ, อุดมคติ หรือค่านิยมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

-นิยม ใช้ประกอบท้ายคำ เหตุผล เป็น เหตุผลนิยม

,, สุข ,, สุขนิยม

,, เทว ,, เทวนิยม

,, จิต ,, จิตนิยม

,, วัตถุ ,, วัตถุนิยม

หน่วยคำเติมหลัง บางทีเรียกว่า หน่วยคำเติมท้าย หน่วยท้ายศัพท์ หรือปัจจัย

วินัย ภู่ระหงษ์ (2525, น. 67-68) ได้กล่าวถึงการจำแนกหน่วยคำไว้ว่าหน่วยคำในภาษามีหลายชนิด อาจจำแนกด้วยวิธีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) จำแนกตามการปรากฏ

การปรากฏในที่นี้หมายถึงการปรากฏของหน่วยคำตามลำพัง โดยวิธีนี้จะจำแนกหน่วยคำเป็น 2 ชนิด คือ หน่วยคำอิสระ และหน่วยคำไม่อิสระ

(1.1) หน่วยคำอิสระ (Free morpheme) คือ หน่วยคำที่ปรากฏตามลำพังได้ หรือปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่นบางหน่วยคำที่ปรากฏตามลำพังไม่ได้ ให้สามารถใช้ในภาษาได้ เช่น

ก) ที่นี่ยุงชุมมาก

ข) คณะกรรมการกำลัง*ประชุม*พิจารณาเรื่องนี้

หน่วยคำ /ชุม/ เป็นหน่วยคำอิสระซึ่งปรากฏตามลำพังได้ในประโยค ก) ส่วนในประโยค ข) หน่วยคำ /ชุม/ ประกอบเข้ากับหน่วยคำ /ประ/ ซึ่งปรากฏตามลำพังไม่ได้ ทำให้มีคำว่า *ประชุม* ใช้ในภาษา

(1.2) หน่วยคำไม่อิสระ (Bound morpheme) คือ หน่วยคำที่ไม่อาจปรากฏตามลำพังในประโยคได้ ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น ซึ่งจะเป็นหน่วยคำอิสระหรือไม่อิสระก็ได้ เช่น

ก) *ชาวไทย* ต่างจงรักภักดีต่อองค์ประมุขของชาติ

ข) *นักเลง* ถิ่นนี้ถูกตำรวจจับแล้ว

ในประโยค ก) หน่วยคำ “ชาว” เป็นหน่วยคำไม่อิสระ ซึ่งจะปรากฏตามลำพังไม่ได้ ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอิสระ “ไทย” และในประโยค ข) ทั้งหน่วยคำ *นัก* และ *เลง* ต่างเป็นหน่วยคำไม่อิสระ เมื่อประกอบเข้าด้วยกันเป็น *นักเลง* แล้ว เป็นคำที่มีใช้ในภาษา

(2) จำแนกตามการประกอบคำ

การจำแนกโดยพิจารณาจากวิธีการประกอบคำนั้น หน่วยคำจะแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ หน่วยคำหลัก และหน่วยคำประกอบ

(2.1) หน่วยคำหลัก (Base morpheme) คือ หน่วยคำที่จะใช้เป็นความหมายหลักในการนำหน่วยคำตั้งแต่ 2 หน่วยคำมาประกอบเข้าด้วยกันนั้น จะมีหน่วยหนึ่งเป็นหน่วยคำหลัก เช่น

*โรง*เรียน

*นัก*ดนตรี

*ชาว*นา

*แม่*ทัพ

หน่วยคำ โรง, นัก, ชาว, และ แม่ ซึ่งอยู่ในคำข้างต้นนี้ เป็นหน่วยคำหลัก เพราะเป็นหน่วยคำที่ใช้เป็นความหมายหลัก กล่าวคือ

โรงเรียน หมายถึง สิ่งที่ปลูกสร้างสำหรับการศึกษาเล่าเรียน หน่วยคำ *โรง* อาจใช้เป็นหน่วยคำหลักของคำอื่น เช่น โรงอาหาร หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการรับประทานอาหาร

นักดนตรี หมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญในการบรรเลงดนตรี หน่วยคำ *นัก* อาจใช้เป็นหน่วยคำหลักของคำอื่น เช่น *นักเรียน* หมายถึงบุคคลหรือผู้ที่ศึกษาเล่าเรียน

ชาวนา หมายถึง บุคคลหรือผู้ที่มีอาชีพในการทำนา หน่วยคำ *ชาว* อาจใช้เป็นหน่วยคำหลักของคำอื่น เช่น *ชาวสวน* หมายถึงบุคคลหรือผู้ที่มีอาชีพในการทำสวน

แม่ทัพ หมายถึง ผู้มีความสำคัญ เป็นผู้รับผิดชอบปกครองกองทัพ หน่วยคำ *แม่* อาจใช้เป็นหน่วยคำหลักของคำอื่น เช่น *แม่บ้าน* หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบดูแลบ้านเรือน เป็นต้น

(2.2) หน่วยคำประกอบ (Affix) คือ หน่วยคำที่นำมาประกอบเข้ากับหน่วยคำหลักเพื่อให้เกิดเป็นคำใหม่ หน่วยคำประกอบมีทั้งที่เป็นหน่วยคำอิสระและหน่วยคำไม่อิสระ เช่น *โรงเรียน* หน่วยคำ *เรียน* เป็นหน่วยคำประกอบ ชนิดที่เป็นหน่วยคำอิสระ คำ *พิธีกร* หน่วยคำ *กร* เป็นหน่วยคำประกอบ ชนิดที่เป็นหน่วยคำไม่อิสระ

หน่วยคำประกอบชนิดที่เป็นหน่วยคำไม่อิสระนี้ จำแนกตามตำแหน่งที่ปรากฏได้เป็น 3 ชนิด คือ หน่วยหน้าศัพท์ หน่วยกลางศัพท์ และหน่วยท้ายศัพท์

(2.2.1) หน่วยหน้าศัพท์ (Prefix) คือหน่วยคำที่ใช้ประกอบหน้าหน่วยคำหลัก ตัวอย่างเช่น

/ป/ “ทำให้” ประกอบหน้าหน่วยคำ /ลุก/ “ขึ้น” เป็น /ปลุก/ “ทำให้ลุกขึ้น”

/ปร/ “ตรงข้าม” ประกอบหน้าหน่วยคำ /ปักษ์/ “ฝ่าย” เป็น /ปรปักษ์/ “ฝ่ายตรงข้าม”

(2.2.2) หน่วยกลางศัพท์ (Infix) คือ หน่วยคำที่ใช้แทรกลงในระหว่างหน่วยคำหลัก เช่น

/-ง-/ “ให้ได้” ประกอบเข้าระหว่างหน่วยคำ /เสวย/ “กิน, ได้รับ” เป็น /สังเวย/ “ให้ได้กิน, ให้ได้รับ, บวงสรวง”

/-ำ-/ “ทำให้” ประกอบเข้าระหว่างหน่วยคำ /ทลาย/ “พัง, แตก” เป็น /ทำลาย/ “ทำให้พัง”

/-ำร-/ “ทำให้” ประกอบเข้าระหว่างหน่วยคำ /เสร็จ/ “แล้ว, จบ” เป็น /สำเร็จ/ “ทำให้แล้ว, ทำให้จบ”

/-ำน-/ “ทำให้” ประกอบเข้าระหว่างหน่วยคำ /เกิด/ “เป็นขึ้น, มีขึ้น” เป็น /กำเนิด/ “ทำเป็นขึ้น, ทำให้มีขึ้น”

/-ำน-/ “ผู้กระทำ” ประกอบเข้าระหว่างหน่วยคำ /กัน/ “ป้องกัน, กั้น” เป็น /กำนัน/ “ผู้ปกป้อง, ผู้ป้องกัน”

(2.2.3) หน่วยท้ายศัพท์ (Suffix) คือ หน่วยคำที่ใช้ประกอบท้ายหน่วยคำหลัก เช่น

/-ก/ “ผู้กระทำ” ประกอบท้ายหน่วยคำหลัก /การ/ “กิจ, งาน, ธุระ, หน้าที่” เป็น /การก/ “ผู้กระทำ(กิจ), ผู้กระทำหน้าที่”

/-ช/ “เกิดแต่” ประกอบท้ายหน่วยคำหลัก /สโร/ “ตม” เป็น /สโรช/ “เกิดแต่ตม, คือดอกบัว”

/-อี/ “ผู้ประกอบด้วย” ประกอบท้ายหน่วยคำหลัก /โยค/ “ความเพียร” เป็น /โยคี/ “ผู้ประกอบด้วยความเพียร”

/-ากร/ “ที่เกิด, ที่รวม” ประกอบท้ายหน่วยคำหลัก /ทรัพย์/ “สิ่งมีค่า” เป็น /ทรัพยากร/ “ที่เกิดแห่งสิ่งมีค่า”

/-กร/ “ผู้กระทำ” ประกอบหน้าหน่วยคำ /พิธี/ “งาน, แบบ, อย่าง” เป็น /พิธีกร/ “ผู้กระทำ หรือผู้ดำเนินงาน”

/-อิก/ “ผู้ปฏิบัติตนอย่างใดอย่างหนึ่งโดยปกติ” ประกอบท้ายหน่วยคำ /ธรรม/ “คุณความดี” เป็น /ธรรมิก/ “ผู้ประพฤติในคุณงามความดี”

/-มัย/ “ประกอบด้วย, ล้วนแล้วด้วย” ประกอบท้ายหน่วยคำ /ตฤณ/ “หญ้า” เป็น /ตฤณมัย/ “ล้วนแล้วด้วยหญ้า”

/-ภาพ/ “ความเป็น” ประกอบท้ายหน่วยคำ /อิสร/ “เป็นใหญ่ในตัวเอง” เป็น /อิสรภาพ/ “ความเป็นใหญ่ในตัวเอง”

(3) การประกอบหน่วยคำเป็นคำในภาษาไทย

การประกอบหน่วยคำเข้าเป็นคำในภาษาไทย ทำให้คำภาษาไทยมีโครงสร้างแตกต่างกันเป็น 3 แบบ (อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล, 2564, น. 25-26) ดังนี้

(3.1) หน่วยคำอิสระ + หน่วยคำอิสระ

ตัวอย่าง	น้ำ	+	ส้ม
	แม่	+	เหล็ก
	ประวัติ	+	ศาสตร์

(3.2) หน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำอิสระ

ตัวอย่าง	ผู้-	+	พิพากษา

การ- + สอบ

จาบ- + จ้วง

หรือ

หน่วยคำอิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ

ตัวอย่าง พัฒนา + -กร

ชาติ + -นิยม

ศิลา + -แลง

(3.3) หน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ

ตัวอย่าง นัก- + -เลง

ปรน- + -เปรอ

พิพิธ- + -ภัณฑ์

วินัย ภู่ระหงษ์ (2525, น. 72) ได้กล่าวถึงวิธีการประกอบคำว่าการประกอบคำขึ้นใช้ในภาษาไทยมีอยู่ 2 วิธี คือ การรวมหน่วยคำ และการซ้ำหน่วยคำ แต่ละวิธีมีลักษณะและรายละเอียดของการนำหน่วยคำมาประกอบเข้าด้วยกัน ดังนี้

(1) การรวมหน่วยคำ

การรวมหน่วยคำได้แก่การนำหน่วยคำตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปมาประกอบเข้าด้วยกัน ปรากฏเป็นคำใหม่ และมีลักษณะตามชนิดของหน่วยคำที่นำมาประกอบเข้าด้วยกัน ดังต่อไปนี้

(1.1) ถ้านำหน่วยคำไม่อิสระ รวมกับหน่วยคำไม่อิสระหรือหน่วยคำอิสระ คำที่เกิดใหม่เรียกว่า คำผสาน เช่น

หน่วยคำไม่อิสระ /ชด/ รวมกับหน่วยคำไม่อิสระ /ช้อย/ เป็น /ชดช้อย/

หน่วยคำไม่อิสระ /นัก/ รวมกับหน่วยคำอิสระ /เรียน/ เป็น /นักเรียน/

(1.2) ถ้านำหน่วยคำอิสระ รวมกับหน่วยคำอิสระ ลักษณะนี้จำแนกคำเกิดใหม่ ตามความหมายของหน่วยคำที่นำมารวมกัน คำที่เกิดใหม่ เรียกว่า คำผสม คำผสมแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ตามความหมายของหน่วยคำที่นำมาประกอบกัน ดังนี้

(1.2.1) ถ้าหน่วยคำอิสระที่นำมารวมกันมีความหมายต่างกัน ไม่เกี่ยวข้องกัน หรือไม่เป็นไปไปในทำนองเดียวกัน คำที่เกิดใหม่เรียกว่า คำประสม เช่น

รถไฟ

โรงเรียน

แม่ทัพ

(1.2.2) ถ้าหน่วยคำอิสระที่นำมารวมกันมีความหมายเหมือนกันหรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน คำที่เกิดใหม่เรียกว่า คำซ้อน เช่น

บ้านเรือน

ใจคอ

ทุบตี

(2) การซ้ำหน่วยคำ

วิธีการประกอบคำอีกลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การกล่าวซ้ำหน่วยคำนั้น ๆ 2 ครั้ง คำเกิดใหม่นั้นเรียกว่าคำซ้ำ เช่น

บ่อย ๆ

วันหนึ่ง ๆ

ทั่ว ๆ ไป

ดี ๆ ชั่ว ๆ

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา และแนวคิดเกี่ยวกับการยืมภาษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการสัมผัสภาษาทั้งการยืม การปน และการสลับภาษา นอกจากนี้ยังทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับคำ ได้แก่ คำในภาษาไทใหญ่ คำในภาษาไทยเหนือ และคำในภาษาไทยมาตรฐาน รวมถึงวิธีการประกอบคำขึ้นมาใช้ในภาษานั้น ๆ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ลักษณะการสัมผัสภาษา ซึ่งลักษณะการสัมผัสภาษาในรูปแบบต่าง ๆ จะสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญกลุ่มหนึ่งในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภาษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียงภาษาถิ่น และข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภาษา

ซิ่วหง ฉิน (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงอันเกิดจากภาวะสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลาง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงที่เกิดจากการสัมผัสกับภาษาจีนกลางทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับวากยสัมพันธ์ และเก็บข้อมูลจากภาษาพูดและภาษาเขียนจากสื่อรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสารที่เผยแพร่

ระหว่าง พ.ศ.2525-2552 ผลการศึกษาพบว่า ในระดับเสียงนั้นภาษาจ้วงมีหน่วยเสียงย่อยทั้งเสียงพยัญชนะและเสียงสระเกิดขึ้น แต่เกิดเฉพาะในคำยืมทับศัพท์ภาษาจีนกลางเท่านั้น ในระดับคำ พบว่าคำยืมภาษาจีนกลางในภาษาจ้วงมีทั้งคำหลักและคำไวยากรณ์ หากจำแนกหมวดคำตามความหมายพบว่าคำยืมในหมวดชีวิตมนุษย์มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งคำที่ยืมมีทั้งคำยืมแบบทับศัพท์ คำยืมแบบแปลและคำยืมแบบผสม ภาษาจ้วงได้ยืมคำประสมที่มีโครงสร้างใหม่เข้ามาและใช้โครงสร้างใหม่นี้กับคำประสมของภาษาจ้วงเองด้วย ส่วนในระดับวากยสัมพันธ์ พบว่าการยืมคำไวยากรณ์จากภาษาจีนกลางทำให้ภาษาจ้วงนำโครงสร้างประโยคแบบภาษาจีนกลางเข้ามาใช้ในภาษาจ้วงด้วย การเลียนแบบโครงสร้างวลีของภาษาจีนกลางทำให้ภาษาจ้วงเกิดโครงสร้างนามวลีและบุพบทวลีแบบใหม่ขึ้น นอกจากนี้การถ่ายแบบไวยากรณ์ได้ทำให้คำจ้วงบางคำกลายเป็นคำไวยากรณ์ด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลางอยู่ระหว่างความเข้มข้นระดับที่ 2 กับระดับที่ 3

รัตนา จันทร์เทาว์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การสัมผัสภาษา: ภาษาไทยและภาษาลาวของคนลาว” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสัมผัสภาษาที่เกิดขึ้นในกลุ่มประชาชนลาวเป็นหลัก โดยเชื่อมโยงปรากฏการณ์การสัมผัสภาษาลาวและภาษาไทยในกลุ่มคนลาวซึ่งเป็นผู้รู้สองภาษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงที่ 1 ยุคเพื่อสังคมนิยม (พ.ศ.2518-2528) ช่วงที่ 2 ยุคจินตนาการใหม่ (พ.ศ.2529-2539) และช่วงที่ 3 ยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ.2540-2552) ผลการศึกษาพบว่า การสัมผัสภาษาในช่วงที่ 1 การสื่อสารระหว่างคนไทยและคนลาวในสถานการณ์การสื่อสารในชีวิตประจำวัน คนลาวส่วนมากจะพูดภาษาลาวในฐานะภาษาประจำชาติของตน ขณะที่คู่สนทนาที่เป็นคนไทย (ที่พูดภาษาไทยกลางเป็นภาษาแม่) จะใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร ส่วนการสัมผัสภาษาในช่วงที่ 2 การใช้ภาษาของคนลาวในการสื่อสารกับคนไทยในช่วงนี้จะมีการปนภาษาเกิดขึ้น ซึ่งใช้ภาษาลาวเป็นหลัก แต่อาจใช้คำศัพท์ สำเนียง ข้อความ หรือประโยคสั้น ๆ ของภาษาไทยร่วมด้วย และการสัมผัสภาษาในช่วงที่ 3 คนลาวสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ในระดับการสลับภาษา คือ สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ในระดับข้อความ และสามารถเลือกภาษาไทยหรือภาษาลาวในการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ผลการศึกษาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าคนลาวมีการเรียนรู้ภาษาไทยและมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่ 3 เนื่องจากปัจจัยทางสังคม ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลลาว การเปิดการค้าเสรี การขยายตัวของภาคธุรกิจและการท่องเที่ยว ค่านิยมในการรับสื่อสารมวลชนไทยของคนลาว ตลอดจนทัศนคติของคนลาวต่อการพูดภาษาไทยที่คิดว่าการพูดภาษาไทยทำให้ได้รับการยอมรับในสังคมเพิ่มขึ้น

ศิริรัตน์ ชูพันธ์ อรรถพลพิพัฒน์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “การแปรของเสียงพยัญชนะท้ายในภาษากะเหรี่ยงสะกอและภาษามลายูถิ่นปัตตานี: การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่อันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแปรของเสียงพยัญชนะท้าย (Ø) และ (ʔ) และวิเคราะห์การแปรของเสียงพยัญชนะท้าย (Ø) และ (ʔ) ในภาษากะเหรี่ยงสะกอและภาษามลายูถิ่นปัตตานีตามปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ภาวะสองภาษา อายุ ความใกล้ชิดชุมชน ทัศนคติ และวัจนลีลา รวมถึงสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ของเสียงพยัญชนะท้ายในภาษากะเหรี่ยงสะกอและภาษามลายูถิ่นปัตตานี จากภาพรวมการใช้รูปแปรเสียงพยัญชนะท้ายที่สัมพันธ์กับภาวะสองภาษา อายุ ความใกล้ชิดชุมชน ทัศนคติ และวัจนลีลา ทั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์ทั้งหมด 120 คน ผลการศึกษาพบว่า รูปแปรของเสียงพยัญชนะท้าย (Ø) มี 3 รูปแปร ได้แก่ รูปแปร [Ø] ซึ่งเป็นรูปแปรดั้งเดิมในภาษากะเหรี่ยงสะกอ รูปแปร [ŋ] และ [k] ซึ่งเป็นรูปแปรใหม่ ส่วนรูปแปรของเสียงพยัญชนะท้าย (ʔ) มีรูปแปรทั้งหมด 2 รูปแปร ได้แก่ รูปแปร [ʔ] ซึ่งเป็นรูปแปรดั้งเดิม และรูปแปร [k] ซึ่งเป็นรูปแปรใหม่ ส่วนตัวแปรทางสังคมทั้งหมดมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการปรากฏของรูปแปรใหม่ของเสียงพยัญชนะท้ายในภาษากะเหรี่ยงสะกอและภาษามลายูถิ่นปัตตานี โดยตัวแปรที่มีผลมากที่สุดคือ ตัวแปรทัศนคติที่มีต่อภาษาไทย รองลงมาคือ ความใกล้ชิดชุมชน อายุ และภาวะสองภาษา ตามลำดับ นอกจากนี้การปรากฏของรูปแปรใหม่ของเสียงพยัญชนะท้ายทั้งสองเสียงมีอัตราการปรากฏในวัจนลีลาแบบระมัดระวังมากกว่าวัจนลีลาแบบเป็นกันเอง อย่างไรก็ตามผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าหากผู้พูดอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีกิจกรรมที่สนับสนุนการธำรงภาษามากก็จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษา

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทดำหรือภาษาไทโซ่ง ตำบลหนองปรง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และเก็บข้อมูลโดยใช้หน่วยอรรถจำนวน 650 หน่วยอรรถไปสอบถามผู้บอกภาษาและแบ่งผู้บอกภาษาเป็น 3 ระดับอายุ คือ ระดับอายุที่ 1 อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ระดับอายุที่ 2 อายุตั้งแต่ 35-55 ปี ระดับอายุที่ 3 อายุตั้งแต่ 18-30 ปี ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ศัพท์ไทดำมากที่สุดในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และน้อยที่สุดในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ด้านการใช้ศัพท์อื่นมีการใช้มากที่สุดในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 และน้อยที่สุดในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ส่วนการใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่นนั้น ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้มากที่สุด และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้น้อยที่สุด นอกจากนี้การแปรด้านรูปศัพท์ไทดำและศัพท์อื่นพบการเพิ่ม การตัดพยางค์ และการแปรเสียงพยัญชนะและสระด้วย รวมถึงยังมีการแปรความหมายทั้งความหมายกว้างออกและแคบเข้าโดยเฉพาะการแปรความหมายแบบแคบ

เข้าของศัพท์ไทดำและการใช้ศัพท์อื่นในความหมายกว้างออกจะมีผลกระทบต่อการสูญศัพท์ไทดำในอนาคต

อรรถวิทย์ รอดเจริญ และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งนี้เก็บข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ด้วยบทสนทนา และรายการคำศัพท์ของ Swadesh word list 207 คำ ผลการศึกษาพบว่าการสัมผัสภาษาของชาวไตหย่าเกิดจากการที่ชาวไตหย่าใช้ภาษาไตหย่าและภาษาจีนปนกันและสลับกันไปมาระหว่างสองภาษา ทำให้ภาษาไตหย่าและภาษาจีนมีอิทธิพลซึ่งกันและกันจนเกิดการแทรกแซงภาษาและมีการยืมภาษาเกิดขึ้น ซึ่งพบลักษณะการสัมผัสภาษา 4 ลักษณะ ได้แก่ การปนภาษา การสลับภาษา การแทรกแซงภาษา และการยืมภาษา และปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการสัมผัสภาษาของชาวไตหย่า ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษา เวลา สถานที่ สถานการณ์ หัวข้อในการสนทนา ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา และสภาวะในท้องถิ่น ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไตหย่าเป็นผู้รู้สองภาษา และสังคมไตหย่าเป็นสังคมทวิภาษา

ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “การแปรคำศัพท์ในภาษาพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปรคำศัพท์ในภาษาพวนตามปัจจัยทางสังคมด้านอายุ และเก็บข้อมูลจากคนพวน 18 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มที่ 1 อายุ 65-75 ปี กลุ่มที่ 2 อายุ 40-50 ปี และกลุ่มที่ 3 อายุ 15-25 ปี จากคำศัพท์จำนวน 400 คำ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางสังคมด้านอายุส่งผลให้การใช้คำศัพท์ภาษาพวนในแต่ละช่วงอายุแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 3 ปรากฏการแปรคำศัพท์มากที่สุด เนื่องจากได้รับอิทธิพลภาษาไทยกรุงเทพฯ ในการศึกษาและการทำงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ส่งผลให้ผู้บอกภาษาช่วงอายุดังกล่าวนำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ เข้ามาใช้แทนศัพท์ภาษาพวนได้ง่ายกว่าผู้บอกภาษาในช่วงอายุอื่น รองลงมาคือผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 2 และผู้บอกภาษาช่วงอายุที่ 1 เป็นช่วงอายุที่ธำรงภาษาพวนไว้ได้ดีที่สุด เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีวิถีชีวิตอยู่กับชุมชนตลอด ได้พบปะพูดคุยกับคนในชุมชนที่อยู่ในช่วงอายุเดียวกัน จึงทำให้ใช้ภาษาพวนในการสื่อสารมากกว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ ส่วนแนวโน้มของการใช้คำศัพท์พวนมีความใกล้เคียงกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้น ซึ่งเป็นขั้นตอนการเปลี่ยนภาษาที่ดำเนินอยู่ เนื่องจากผู้พูดจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในการศึกษาและทำงานในเมือง กล่าวคือ แนวโน้มการสูญศัพท์ของภาษาพวนมีความเป็นไปได้มาก ศัพท์ภาษาพวนบางคำเริ่มสูญหายไป เกิดการแทนที่

ด้วยศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาพวน

ยุทธพร นาคสุข และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2018) ได้ศึกษาเรื่อง “การแปรด้านศัพท์ตามภูมิภาคของภาษาไทยวนในประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปรด้านศัพท์ภาษาไทยวนในประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาชาวไทยวนทั้งหมด 7 พื้นที่ พื้นที่ละ 2 คน ในประเทศไทยเก็บข้อมูลทั้งหมด 4 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ตอนเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ตอนใต้ จังหวัดน่าน และจังหวัดสระบุรี ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเก็บข้อมูลทั้งหมด 2 พื้นที่ ได้แก่ แขวงไชยบุรีและแขวงหลวงพระบาง ส่วนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเก็บข้อมูล 1 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดเมียวดี ผลการศึกษาพบว่า การแปรด้านศัพท์มีอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแปรด้านศัพท์อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางโครงสร้างคำ เห็นได้จากตัวอย่างของการแปรศัพท์ที่เกิดจากการนำศัพท์เดี่ยวไปประกอบกับคำอื่นและการแปรศัพท์ที่เกิดจากการนำศัพท์สองถิ่นมาประกอบกัน 2) การแปรด้านศัพท์อันเนื่องมาจากศัพท์เฉพาะถิ่น ซึ่งเป็นผลมาจากเมื่อชาวไทยวนแต่ละถิ่นอาศัยอยู่ห่างไกลกันและอาจจะขาดการติดต่อกันเป็นเวลานาน จึงมีบางศัพท์ที่ชาวไทยวนคิดขึ้นใช้กันในแต่ละท้องถิ่นแทนศัพท์ดั้งเดิมและแตกต่างจากถิ่นอื่น ศัพท์เฉพาะถิ่นนี้ยังสามารถใช้จำแนกถิ่นที่อยู่ของผู้พูดอย่างคร่าว ๆ ได้ 3) การแปรด้านศัพท์อันเนื่องมาจากการยืมศัพท์จากภาษาอื่น กล่าวคือ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าภาษาไทยวนถิ่นหลวงพระบางมีการสัมผัสภาษากับภาษาลาวมากที่สุด ภาษาไทยวนถิ่นไชยบุรีมีการสัมผัสภาษากับภาษาไทลื้อมากที่สุด และ 4) การแปรด้านศัพท์อันเนื่องมาจากการสร้างศัพท์ใหม่ ถือเป็นการเพิ่มศัพท์ขึ้นใช้ในภาษาเพื่อใช้เรียกนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เพิ่งนำเข้ามาในสังคมซึ่งพบเพียงศัพท์เดียวคือศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้เรียกรถจักรยานในภาษาไทยวนถิ่นสระบุรี อย่างไรก็ตามผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าชาวไทยวนที่อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ยังคงรักษาภาษาของตนเองไว้ได้ค่อนข้างดี แม้ว่าจะจากถิ่นฐานเดิมไปนานมากแล้วก็ตาม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาจะเห็นได้ว่าการสัมผัสภาษาเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของการเปลี่ยนแปลงภาษาที่มีความน่าสนใจ ทั้งการสัมผัสภาษาในระดับเสียง ระดับคำ และระดับวากยสัมพันธ์ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปรภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการแปรคำศัพท์ของกลุ่มคนในช่วงอายุต่าง ๆ ที่ทำให้เห็นว่าแม้ว่าคนกลุ่มหนึ่งจะใช้ภาษาเดียวกัน หากแต่เมื่อบุคคลมีช่วงอายุต่างกันย่อมส่งผลให้การใช้ภาษาแตกต่างกันไปด้วย

ดังนั้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นองค์ความรู้ให้แก่ผู้วิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการสัมผัสภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ อันจะทำให้เห็นถึงการใช้คำศัพท์ที่เปลี่ยนแปลงไปของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย

2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียงภาษาถิ่น

2.2.2.1 ระบบเสียงภาษาไทใหญ่

วรรณา จันทนาคม (2526) ได้ศึกษาเรื่อง “ลักษณะของภาษาไทยใหญ่ (ไตอ้อ) ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” ไว้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะ มี 16 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, c, s, h, m, n, ŋ, l, w, j/ ส่วนเสียงพยัญชนะควบกล้ำมีใช้ในคำยืมภาษาอื่นเท่านั้น เช่น /sl, pl, mj, pj/ เป็นต้น หน่วยเสียงสระ มี 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ สระประสม 1 เสียง ได้แก่ /əɨ/ สำหรับเสียงวรรณยุกต์ มี 6 หน่วยเสียง ได้แก่ เสียงต่ำเลื่อนสูง เสียงต่ำมีเสียงหยุดในคอ เสียงสูง-ตกมีเสียงหยุดในคอ เสียงสูง-ระดับ เสียงกลาง-ตก และเสียงสูงเลื่อนต่ำมีเสียงหยุดในคอ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะด้านศัพท์ที่พบว่า ภาษาไทยใหญ่ (ไตอ้อ) รักษาศัพท์ดั้งเดิมไว้จำนวนมากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน และคำจำนวนหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย ทั้งความหมายกว้างกว่า ความหมายแคบกว่า และความหมายแตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนลักษณะประโยคมักจะใช้คำลงท้ายประโยคเพื่อแสดงมาลาของกริยาว่าเป็นประโยคคำสั่ง ประโยคคำถาม และประโยคขอร้อง และยังศึกษาการจัดการข้อความโดยเฉพาะการเล่านิทานที่มักจะมีการอารัมภบท การบอกชื่อเรื่อง เนื้อเรื่อง และการจบเรื่อง นอกจากนั้นโอกาสในการใช้คำจะมีลักษณะเฉพาะคือ มีการใช้คำสรรพนามแสดงความสุภาพหรือแสดงความสนิทสนมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังด้วย

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2551) ได้ศึกษาภาษาไทใหญ่ไว้ในหนังสือ “การศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท” โดยอธิบายว่าภาษาไทใหญ่นั้น นักภาษาจะเรียกภาษานี้ว่า “ภาษาชาน” ซึ่งเป็นภาษาไทถิ่นหนึ่งที่พูดโดยคนไทส่วนใหญ่ในรัฐชาน ประเทศพม่า ภาษาไทใหญ่แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ชานตะวันออกเฉียงใต้ (The Southeastern Shans) ได้แก่ พวกไทใหญ่ที่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวินในพม่า 2) ชานตะวันตกเฉียงใต้ (The Southwestern Shans) ได้แก่ ไทใหญ่ที่อยู่ทางใต้ของรัฐชาน 3) ชานตะวันออกเฉียงเหนือ (The Northeastern Shans) ได้แก่ ไทใหญ่ที่อยู่ทางภาคเหนือของรัฐชานและพื้นที่บางส่วนในยูนนานไปจนถึงตะวันตกของแม่น้ำอิรวดีที่เคยเป็นพื้นที่ของอาณาจักรชานเดิม (The old Shan Kingdom) ไทใหญ่กลุ่มนี้ ได้แก่ พวกไตจีน (Chinese Shan) หรือไตเมา 4) ชานเหนือ (Northern Shans) ได้แก่ ชาวไทใหญ่ที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือหรือพวกเงี้ยว สำหรับภาษาไทใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มไตโหลงมีอักษรของตนเองใช้

เรียกว่า “ลิกไต” ภาษาไทใหญ่มีลักษณะโดยทั่วไป คือ มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 18 เสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, c, b, s, h, m, n, ɲ, ŋ, l, w, j/ และมีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 เสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ บางถิ่นมีสระ 10 หน่วยเสียง มีสระประสมที่น่าสนใจ คือ มี /aɨ/ และ /aːʔ/ หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 5 เสียง และมีการออกเสียงแบ่งแยกกันระหว่างรูปเขียน ไ- และ ใ- อย่างเด่นชัด

พระหน่อคำ นันทิยะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาระบบเสียงภาษาถิ่นไทใหญ่ หมู่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ รวมถึงโครงสร้างพยางค์ภาษาถิ่นไทใหญ่ ในหมู่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่ทั้งหมด 10 คน ผลการศึกษาพบว่า ระบบเสียงภาษาถิ่นไทใหญ่ มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 17 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/ /t/ /k/ /ʔ/ /ph/ /th/ /kh/ /m/ /n/ /ɲ/ /ŋ/ /s/ /c/ /h/ /l/ /w/ /y/ และมีหน่วยเสียงควบกล้ำ (Consonant Clusters) 3 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียง /kw/ /khw/ /sw/ ส่วนหน่วยเสียงสระ มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว (Single Vowel Phonemes) 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/ /iː/ /ɯ/ /ɯː/ /u/ /uː/ /e/ /eː/ /ə/ /əː/ /o/ /oː/ /ɛ/ /ɛː/ /a/ /aː/ /ɔ/ /ɔː/ และมีหน่วยเสียงสระประสม 1 หน่วยเสียง ได้แก่ /aɯ/ นอกจากนี้ยังมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ เสียงระดับกลาง เสียงต่ำตก เสียงตก เสียงสูงเสียงขึ้น และสำหรับโครงสร้างพยางค์แบ่งออกเป็นสามโครงสร้าง คือ โครงสร้างพยางค์เดียว C(:)V(:)(S/N)T โครงสร้างสองพยางค์ C(:)V(:)(S/N)T+C(:)V(:)(S/N)T และโครงสร้างหลายพยางค์ C(:)V(:)(S/N)T+C(:)V(:)(S/N)T+C(:)V(:)(S/N)T มีทั้งพยางค์เปิด (Open Syllables) ซึ่งลงท้ายด้วยหน่วยเสียงสระหรือพยางค์เสียงปิด พยางค์ปิด (Closed Syllables) ซึ่งลงท้ายด้วยพยางค์เสียงปิด /p t k ʔ/

2.2.2.2 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ

เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล (2505) ได้ศึกษาเรื่อง “หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หน่วยเสียงในภาษาถิ่นเชียงใหม่ทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ผลการศึกษาพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะมีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็นเสียงย่อย 5 ประเภท คือ หน่วยเสียงกัก มี 11 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, c, ch, ʔ, ph, th, kh, b, d/ อย่างไรก็ตามเสียง /ch/ เป็นหน่วยเสียงที่มีใช้น้อยมาก ซึ่งพบ 1 คำเท่านั้น คือ /chaː²/ หน่วยเสียงเสียดแทรกมี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /f, s, h/ หน่วยเสียงนาสิกมี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ /m, n, ñ, ŋ/ หน่วยเสียงข้างลิ้นมี 1 หน่วยเสียง ได้แก่ /l/ และหน่วยเสียงกึ่งสระมี 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /w, j/ สำหรับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นประสม มี 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /cw, kw, khw, ʔw, sw, ñw, ŋw, lw, jw/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย มี 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ สำหรับหน่วยเสียงสระ

แบ่งเป็นสระเดี่ยวทั้งหมด 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง สระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง คือ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ และมีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia/ /ɨa/ และ /ua/ ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทเสียงระดับและประเภทเสียงเลื่อน โดยประเภทเสียงระดับมี 3 หน่วยเสียง คือ เสียงกลาง เสียงต่ำ และเสียงสูง ซึ่งแบ่งออกเป็นเสียงสูง-สั้น เสียงสูง-ยาว ประเภทเสียงเลื่อนมี 3 หน่วยเสียง คือ เสียงต่ำ-ขึ้น เสียงต่ำ-ตก และเสียงสูง-ตก

เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์ (2531) ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ” พบว่า มีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, c, b, d, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, j/ และมีหน่วยเสียงสระเดี่ยวทั้งหมด 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง สระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง คือ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ และมีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia/ /ɨa/ และ /ua/ (ยกเว้นจังหวัดแพร่ น่าน ลำปาง และพะเยา มี 2 เสียง คือ เสียง /ia/ และเสียง /ua/ เท่านั้น) รวมถึงมีเสียงวรรณยุกต์ 6 เสียง คือ เสียงสามัญ เอก โท ตรี จัตวา และเบญจมา และมีหน่วยเสียงควบกล้ำ 10 หน่วยเสียง คือ /tw, cw, kw, khw, ñw, ŋw, sw, lw, jw, ʔw/ นอกจากนี้หน่วยเสียงพยัญชนะ /p, t, c, k/ จะมีเสียงปฏิภาคกับหน่วยเสียงพยัญชนะ /ph, th, ch, kh/ ที่มีอักษรต่ำเป็นพยัญชนะต้นคำกับภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นอีสาน

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2551) ได้ศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ในหนังสือ “การศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท” โดยอธิบายว่าภาษาไทยถิ่นเหนือ หรือภาษาล้านนา หรือภาษาไตยวน คือ ภาษาที่พูดโดยคนไทยส่วนใหญ่ในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน เจ้าของภาษานิยมเรียกภาษาของตนว่า “คำเมือง” และเรียกตนเองว่า “คนเมือง” ทั้งนี้ในการอธิบายระบบเสียงภาษาถิ่นเหนือจะใช้ภาษาถิ่นเชียงใหม่เป็นหลัก ภาษาถิ่นเชียงใหม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, c, b, d, f, s, h, m, n, ɲ, ŋ, l, w, j/ ส่วนพยัญชนะต้นควบกล้ำมี 10 หน่วยเสียง ได้แก่ /tw, cw, kw, khw, ʔw, sw, ɲw, ŋw, lw, jw/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายมี 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/ หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ มีเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia/ /ɨa/ และ /ua/ หน่วยเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง คือ ว.1 เสียงต่ำขึ้น (24) ว.2 เสียงกลางระดับ (33) ว.3 เสียงต่ำระดับ (22) ว.4 เสียงสูงตก (41) ว.5 เสียงสูงกลาง (43) ว.6 เสียงสูงระดับ (55)

กรรณิการ์ วิมลเกษม (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “ภาษาไทยถิ่นเหนือ” โดยอธิบายให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหนึ่งในภาษาตระกูลไท และอธิบายลักษณะของภาษาไทยถิ่นเหนือทั้งระบบเสียง ระบบคำ และระบบประโยค โดยภาษาไทยถิ่นเหนือ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, c, b, d, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, j/ และมีหน่วยเสียงสระเดี่ยวทั้งหมด 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง สระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง คือ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ และมีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia/ /ɨa/ และ /ua/ ส่วนระบบคำจะอธิบายถึงโครงสร้างของคำ การเรียงคำเข้าประโยคซึ่งมีหลายแบบ รวมถึงการใช้ประโยคชนิดต่าง ๆ คือ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง และประโยคขอร้องหรือชักชวน ตลอดจนยังได้เปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นเหนือ ซึ่งทำให้เห็นทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างของภาษาทั้งสองถิ่น

2.2.2.3 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นกลาง

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2544) ได้ศึกษาระบบเสียงภาษาไทยมาตรฐานไว้ในหนังสือ “ภาษาไทยถิ่น” โดยอธิบายว่า ระบบเสียงของภาษาไทยมาตรฐาน โดยเฉพาะภาษาที่พูดในกรุงเทพมหานครและบริเวณรอบชานเมืองหลวง ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, ch, b, d, m, n, ŋ, f, s, h, r, l, w, y/ และมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 12 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl/, /phl/, /kl/, /khl/, /pr/, /phr/, /kr/, /khr/, /tr/, /thr/, /kw/ และ /khw/ ส่วนหน่วยเสียงสระมีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นหน่วยเสียงสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɯ, ɯː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ รวมถึงหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia/ /ɯa/ และ /ua/ ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 5 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก (เสียงวรรณยุกต์เอก) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ (เสียงวรรณยุกต์สามัญ) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้น (เสียงวรรณยุกต์ตรี) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก (เสียงวรรณยุกต์โท) และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น (เสียงวรรณยุกต์จัตวา)

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2551) ได้ศึกษาภาษาไทยถิ่นกลางไว้ในหนังสือ “การศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท” กล่าวคือ เป็นภาษาที่พูดโดยคนไทยส่วนใหญ่ที่อยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย ภาษาไทยถิ่นกลางที่ถือว่าเป็นภาษาไทยมาตรฐาน คือ ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ เป็นภาษาของทางราชการ สำหรับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 21 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, ch, b, d, m, n, ŋ, f, s, h, r, l, w, j/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/ หน่วยเสียงควบกล้ำมี 11 หน่วยเสียง คือ /pl/,

/phl/, /kl/, /khl/, /pr/, /phr/, /kr/, /khr/, /tr/, /kw/ และ /khw/ หน่วยเสียงสระมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ɨ, ɨː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ สระประสมมี 3 หน่วยเสียง คือ /ia/ /ɨa/ และ /ua/ ด้านหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง คือ ว.1 เสียงต่ำขึ้น (24) ว.2 เสียงกลางระดับ (33) ว.3 เสียงต่ำระดับ (21) ว.4 เสียงสูงตก (41) ว.5 เสียงสูงระดับ (44)

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียงภาษาถิ่นทั้งระบบเสียงภาษาไทใหญ่ ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ และระบบเสียงภาษาไทยถิ่นกลางหรือภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่และคนพื้นเมืองหรือคนไทยเหนือ จึงอาจได้รับอิทธิพลการใช้ภาษาจากภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐานในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจทำให้เห็นถึงการสัมผัสภาษาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์นี้ได้ ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาถิ่นจึงอาจใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ในประเด็นลักษณะการสัมผัสภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เป็นอย่างดี

2.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ไทใหญ่ หรือ Shan เป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อสายเดียวกันกับพวกเชื้อชาติไทย แต่เรียกตนเองว่า “ไต” และเนื่องจากพื้นที่ระหว่างภาคเหนือของไทยและรัฐฉานมีอาณาเขตติดต่อกัน จึงทำให้ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งพื้นที่หนึ่งในภาคเหนือที่มีชาวไทใหญ่อพยพเข้ามา คือ ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามในประวัติศาสตร์ตำบลม่อนปิ่นได้ถูกกล่าวถึงในประวัติเมืองฝาง กล่าวคือ การเกิดกบฏพญาผาบ ในปี พ.ศ. 2437 ซึ่งเป็นพวกกบฏเงี้ยว มีไพร่พลประมาณ 500 คน พญาผาบนั้นเป็นหัวหน้ากบฏที่ยกพลมาตั้งถิ่นฐานในตำบลม่อนปิ่น และในที่สุดได้เป็นกำนันหรือนายแคว่นของตำบลม่อนปิ่น นอกจากนี้ตำบลม่อนปิ่นนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ คือ มีการสำรวจพบเมืองเก่า คูเมือง บริเวณบ้านเวียงหวาย (หมู่ 9 บ้านเวียงหวาย) ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมในสมัยเจ้ามหาวงศ์ เป็นชุมนุมของชาวไทใหญ่ดั้งเดิมที่เข้ามาค้าขาย เช่น ไม้ ยาสูบ ฝ้าย วัวต่างควายต่าง เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลม่อนปิ่น, ม.ป.ป.) ดังนั้นพื้นที่นี้จึงปรากฏชาวไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งเป็นประเด็น ดังนี้

2.3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

เวียงหวายเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีมานานหลายร้อยปี โดยมีการเล่าขานกันว่านางคำเอ้ย ซึ่งเป็นธิดาของพระเจ้าฝาง ได้สร้างเวียงหวายและเวียงนาง (ปัจจุบันคือดอยเวียงนาง) จากนั้นก็ปล่อยให้ร้าง

ไป จนคนไทใหญ่กลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาจากพม่าเมื่อประมาณร้อยกว่าปีที่ผ่านมา โดยบางส่วนเข้ามาทางบ้านเปียงกอก บ้านโป่งน้ำร้อน บ้านต้นผึ้ง และไทใหญ่กลุ่มนี้บางส่วนได้กระจายกันมาอยู่ในตัวเมืองฝาง บางส่วนได้ตั้งรกรากอยู่ที่บ้านป่าฮี้น บ้านม่อนปิ่น

ในอดีตหมู่บ้านเวียงหวายเป็นเสมือนพื้นที่อิสระไม่ได้ปกครองโดยอำเภอฝาง แต่ขึ้นตรงกับกงสุลอังกฤษที่อยู่ตัวเมืองเชียงใหม่โดยมีพ่อล่ามเข้ามาก่อตั้งหมู่บ้านในราว พ.ศ.2440 โดยพ่อล่าม (คำเรียกตำแหน่งของผู้ปกครองชุมชน ซึ่งสามารถพูดภาษาอังกฤษได้) เป็นผู้ปกครองหมู่บ้าน สภาพของหมู่บ้านเวียงหวายเป็นป่า เริ่มแรกมีคนไทใหญ่เข้ามาอยู่ประมาณสิบกว่าครอบครัว และหลังจากนั้นก็มีเพิ่มเข้ามาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน

สำหรับที่ตั้งและอาณาเขตของพื้นที่ตำบลม่อนปิ่นมีลักษณะพื้นที่ราบสูง มีภูเขาล้อมรอบ อยู่ติดกับป่าไม้เขตวนอุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก สภาพพื้นดินเป็นดินเหนียวและดินร่วนปนทราย มีลำน้ำมาวเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านกลางพื้นที่ของตำบลตลอดทั้งปี พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรกรรม เช่น ทำสวนส้ม สวนลิ้นจี่ ทำนา ปลูกหอมหัวใหญ่ ถั่วลิสง และพืชอื่น ๆ ตามฤดูกาล ในปัจจุบันมีการนำเงาะโรงเรียน ทุเรียน ลองกองมาปลูกตามสวนส้ม ส่วนประชากรในตำบลมีหลายเผ่าพันธุ์ ประกอบด้วยชาวพื้นเมือง (ชาวไทยเหนือ) ชาวไทใหญ่ ชาวลาหู่ (มูเซอ) และชาวดาราอ้าง (ปะหล่อง)

ชุมชนบ้านเวียงหวาย หมู่ที่ 9 อยู่ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลม่อนปิ่นไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตรและอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอฝางไปทางทิศตะวันตกประมาณ 5 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนอื่น (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 3) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตบ้านหัวฝาย ตำบลโป่งน้ำร้อน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตบ้านห้วยงู และบ้านห้วยหมากเลี้ยม ตำบลสันทราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตบ้านเด่นชัย หมู่ 13 ตำบลม่อนปิ่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตบ้านหัวหา หมู่ 6 ตำบลม่อนปิ่น

สำหรับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านเวียงหวายนั้น จะมีพ่อล่ามเป็นคนสำคัญในชุมชน กล่าวคือ หากคนในชุมชนมีปัญหาเล็กน้อย พ่อล่ามจะมีหน้าที่เป็นผู้ตัดสินคดีความ แต่หากเป็นเรื่องใหญ่พ่อล่ามก็จะต้องแจ้งไปยังกงสุลอังกฤษที่เมืองเชียงใหม่ แต่ส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายไม่ค่อยเกิดเหตุการณ์รุนแรงมากนัก

สำหรับพื้นที่นี้ในอดีตมักจะมีชาวอังกฤษ ซึ่งคนไทใหญ่เรียกว่า “กะลาเผือก” และชาวอินเดีย ซึ่งคนไทใหญ่เรียกว่า “กะลาหลำ” เข้ามาในหมู่บ้านเป็นครั้งคราว คนไทใหญ่จึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชาวต่างชาติมาบ้าง นอกจากนี้คนเวียงหวายในอดีตจะมีการค้าขายวัวต่างควายต่างกับคนฝั่งพม่า ซึ่งขณะนั้นเส้นแบ่งเขตแดนของแต่ละประเทศยังไม่ชัดเจน สินค้าที่ทางฝั่งนี้นำไปขาย ได้แก่

ฝิ่น ข้าว งา น้ำอ้อย และนำสินค้าจากอีกฝั่งมา ได้แก่ เสื้อผ้า เนย น้ำตาล ของใช้ที่ทางฝั่งอำเภอฝางไม่มี โดยมีจุดแลกเปลี่ยนสินค้าที่ตลาดหน้าวัดเวียงหวายในปัจจุบัน

นอกจากนี้ในอดีตภายในหมู่บ้านเวียงหวายจะมีการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ และจะมีการเปิดบ่อนเล่นการพนันอย่างเสรีเป็นครั้งคราว หากคนทางอำเภอฝางหรือเจ้าหน้าที่จะเข้ามาเล่นในหมู่บ้านก็ต้องขออนุญาตพ่อล่ามก่อน และจะมีกำหนดเวลาในการอยู่ในชุมชนเวียงหวาย เมื่อครบกำหนดก็ต้องออกจากหมู่บ้าน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าพ่อล่ามมิใช่เป็นผู้นำของไทใหญ่เวียงหวายเท่านั้น แต่เป็นที่เคารพยำเกรงของไทใหญ่ทางเวียงแหง เชียงดาว แม่อาย อีกด้วย ซึ่งหากพ่อล่ามมีงานจะขอแรงเรื่องใด ๆ ชาวไทใหญ่แต่ละพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้นก็จะมาร่วมแรงร่วมใจทำให้งานนั้น ๆ สำเร็จ นอกจากนี้พ่อล่ามยังเป็นผู้นำชุมชนที่สร้างความเจริญในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างวัดเวียงหวาย โดยในการก่อสร้างยุคนั้นมีคณะที่เป็นศรัทธาบ้านม่อนปิ่น บ้านเด่นชัย บ้านป่าฮี้น มาร่วมช่วยด้วย ซึ่งใช้เวลาร่วม 5 เดือนจึงแล้วเสร็จ และได้เริ่มก่อสร้างเจดีย์โดยมีเจ้าขุนอ่องและเจ้าขุนหลวง ซึ่งเป็นลูกชายของพ่อล่ามเป็นผู้ดูแลในการก่อสร้าง โดยสถานที่ก่อสร้างคือพื้นที่ตลาดเวียงหวายในปัจจุบัน แต่ต่อมาเจดีย์ได้ถูกฟ้าผ่าจึงย้ายฐานเจดีย์ไปสร้างที่วัดดอยพระธาตุเฉลิมพระเกียรติในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามต่อมาเจ้าขุนอ่องลูกชายคนเล็กของพ่อล่ามเริ่มมีปัญหากับชาวดอย ได้แก่ กลุ่มปะหล่อง กลุ่มมูเซอ กลุ่มชาวดอยจึงได้ไปร้องทุกข์กับเจ้าหน้าที่ของฝาง เจ้าหน้าทางอำเภอฝางจึงเข้ามาตักเตือนและจะจับตัวเจ้าขุนอ่องไปดำเนินคดี พ่อล่ามและครอบครัวจึงตัดสินใจย้ายกลับไปอยู่ฝั่งพม่า ประกอบกับทางอังกฤษก็ไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของหมู่บ้านอีก เพราะมีการแบ่งเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าชัดเจน ทางอำเภอฝางจึงเข้ามาปกครองบ้านเวียงหวาย โดยถามความสมัครใจว่าใครอยากอยู่ฝั่งไทยก็ต้องไปรายงานตัวให้เจ้าหน้าที่ทางอำเภอฝางทุก 7 วัน โดยเอาธงชาติไทยปักต้นกล้วยพร้อมเงิน 4 แถบ พร้อมกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อยืนยันว่าครอบครัวนี้จะไม่ย้ายกลับพม่าแล้วและเต็มใจที่จะตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่ฝาง จนเจ้าหน้าที่เห็นความตั้งใจจึงออกบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านให้ในนามคนไทย และให้แผ้วถางพื้นที่ทำกินกันเอง

ปัจจุบันชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่ตั้งแต่เริ่มได้มีเอกสารสิทธิ์เป็นคนไทยและได้รับเอกสารสิทธิ์ทุกอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้ว แต่ยังมีชาวไทใหญ่ที่อพยพมาจากฝั่งพม่าอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ได้มีบัตรประชาชนหรือทะเบียนบ้านที่แสดงว่าเป็นคนไทย นอกจากนี้พื้นที่ของชาวบ้านเวียงหวายในรุ่นก่อนบางส่วนก็ได้รับเอกสารเป็นโฉนดที่ดินแล้ว แต่มีคนไทใหญ่รุ่นใหม่บางส่วนที่อพยพเข้ามายังไม่ถึง 50 ปี ยังไม่ได้รับเอกสิทธิ์การเป็นคนไทย จึงไม่มีสิทธิ์ถือครองที่ทำกิน ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ เงื่อนไข และจังหวะที่กรมการปกครองแจ้งมาด้วย อย่างไรก็ตามชาวไทใหญ่ไม่ว่าจะมีสถานะใดก็อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านเวียงหวายอย่างปกติสุข คนที่มีฐานะ มีโอกาสทางสังคมมากกว่าก็ช่วยเหลือเกื้อกูลคนไทใหญ่ที่เข้ามาใหม่ สิ่งที่คล้องความสัมพันธ์ของพวกเขาไว้อย่างแน่นแฟ้นก็คือความผูกพันในรากเหง้า

และอัตลักษณ์ของไทใหญ่ที่พวกเขามีร่วมกันนั่นเอง (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 15-20)

ปัจจุบันหมู่บ้านเวียงหวายมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย กล่าวคือ มีความเจริญอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการปกครอง การค้าขาย การมีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชน มีโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหนทาง น้ำประปา ไฟฟ้า และปัจจัยการบริการขั้นพื้นฐานที่ดีมากขึ้น ซึ่งในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ก้าวหน้านั้น ชุมชนต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บข้อมูลปัญหาและแนวทางการแก้ไขอยู่เสมอ สภาพโดยรวมในปัจจุบันถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ฝ่ายปกครองและฝ่ายพัฒนาให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยมีการวางแผนของโครงการหรือกิจกรรมที่ชุมชนได้ร่วมคิดและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน นับว่าเป็นกระบวนการทำงานที่ยั่งยืน นอกจากนี้ในเรื่องของวัฒนธรรมนั้นชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายก็ยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองอย่างเข้มข้น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ และประเพณีต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้อย่างชัดเจน

2.3.2 ที่ตั้งและอาณาเขตของชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ของตำบลม่อนปิ่นมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาล้อมรอบ อยู่ติดกับป่าไม้เขตวนอุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก สภาพพื้นดินเป็นดินเหนียวและดินร่วนปนทราย มีลำน้ำมาวเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านกลางพื้นที่ของตำบลตลอดทั้งปี พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรกรรม เช่น ทำสวนส้ม สวนลิ้นจี่ ทำนา ปลูกหอมหัวใหญ่ ถั่วลิสง และพืชอื่น ๆ ตามฤดูกาล ในปัจจุบันมีการนำเงาะโรงเรียนทุเรียน ลองกองมาปลูกตามสวนส้ม ส่วนประชากรในตำบลมีหลายเผ่าพันธุ์ ประกอบด้วยชาวพื้นเมือง ชาวไทใหญ่ ชาวเขาเผ่าลาหู่ (มูเซอ) และชาวเขาเผ่าดาราอ้าง (ปะหล่อง) ส่วนสภาพอากาศของพื้นที่นี้ในฤดูหนาว อากาศจะค่อนข้างหนาวเย็นมากและมีลมพัดตลอดเวลาเนื่องจากตั้งอยู่บนพื้นที่สูงใกล้ภูเขา ในฤดูร้อนอากาศจะร้อนมาก ส่วนฤดูฝน ฝนจะตกบ่อยมากและอาจมีพายุพัดบางเวลา (กรวรรณ พนาวงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566)

ในด้านการคมนาคม ปัจจุบันชุมชนบ้านเวียงหวายมีถนนเส้นหลักที่เป็นคอนกรีต ผู้คนจึงสามารถเดินทางคมนาคมได้อย่างสะดวกสบาย อย่างไรก็ตามอาจมีถนนสายเล็กบางสายที่ยังคงเป็นถนนดินแดง ไม่ราบเรียบ มีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ เป็นเนินขึ้นไปอยู่บ้าง หากแต่มีจำนวนไม่มากนัก

ชุมชนบ้านเวียงหวาย หมู่ที่ 9 อยู่ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลม่อนปิ่นไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอฝางไปทางทิศตะวันตกประมาณ 5 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนอื่น (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 3) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตบ้านหัวฝาย ตำบลโป่งน้ำร้อน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตบ้านห้วยงู และบ้านห้วยหมากเลี้ยม ตำบลสันทราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตบ้านเด่นชัย หมู่ 13 ตำบลม่อนปิ่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตบ้านหัวหา หมู่ 6 ตำบลม่อนปิ่น

ภาพที่ 2.1

แผนที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

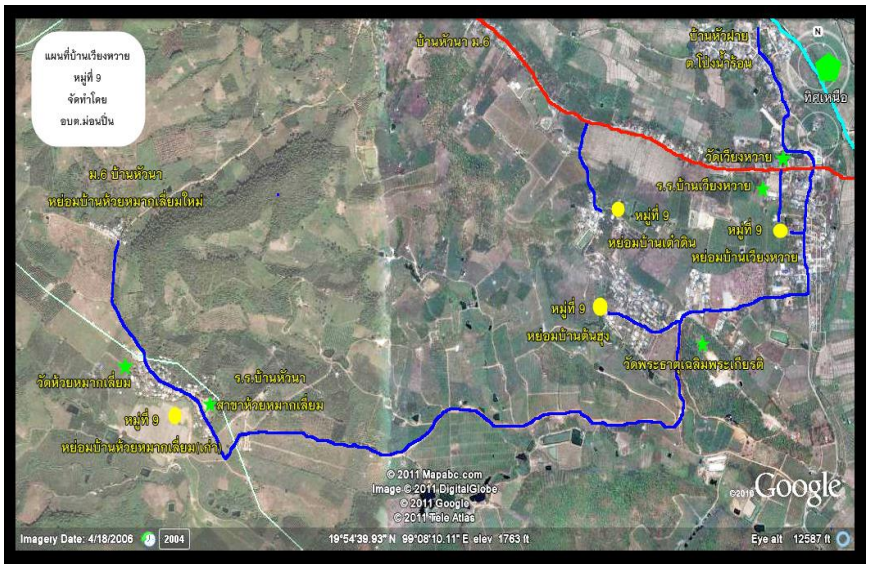

หมายเหตุ : แผนที่ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (น.6), โดย จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, ม.ป.พ.

2.3.3 สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ในปัจจุบันแม้ว่าสภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย หากแต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในพื้นที่นี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางประการไว้ เช่น การประกอบอาชีพ การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.3.1 การประกอบอาชีพ

ปัจจุบันคนในชุมชนบ้านเวียงหวายส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรและรับจ้าง กล่าวคือ ร้อยละ 70 จะประกอบอาชีพรับจ้าง ซึ่งแบ่งได้เป็นรับจ้างเกี่ยวกับงานด้านการเกษตรภายในหมู่บ้านร้อยละ 50 และรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างในร้านอาหาร รับจ้างทำงานบ้าน ประมาณร้อยละ 20 (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 8) รวมถึงยังมีบางกลุ่มที่ออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านซึ่งมีทั้งแรงงานที่อยู่ในตัวอำเภอฝาง ตัวจังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้คนในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะชาวไทใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ซึ่งมีพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว หอมหัวใหญ่ กระเทียม พริก ถั่วเหลือง และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ส้ม หมุนเวียนตามฤดูกาล ส่วนการเลี้ยงสัตว์ปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง เช่น การเลี้ยงโค สุกร ไก่พื้นเมือง เป็นต้น ส่วนอาชีพอื่น ๆ ในชุมชนจะมีการค้าขายโดยเปิดร้านขายของชำเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน และมีการขายของในตลาดสดและตลาดนัดประจำหมู่บ้าน และเนื่องด้วยชุมชนบ้านเวียงหวายมีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก บางครัวเรือนจึงมีการทำถั่วเน่าแผ่นซึ่งเป็นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่ รวมถึงถั่วเน่าแปรรูปออกจำหน่ายอีกด้วย (กรวรรณ พนาวงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566)

2.3.3.2 การแต่งกาย

สำหรับการแต่งกายของชาวไทใหญ่ที่ชุมชนบ้านเวียงหวายในอดีต ผู้ชายจะสวมเสื้อคอกลมแขนยาว ผ่าหน้า ติดกระดุมผ้าคล้ายไส้ไก่ขมวดเป็นปมพร้อมตกแต่งลวดลาย กางเกงขาก๊วยเป้าต่ำ โพกศีรษะด้วยผ้าทิ้งชายตั้งขึ้นมา ส่วนผู้หญิงจะสวมเสื้อผ่าหน้าหรือเสื้อป้าย แขนกระบอก เอวสั้น ตกแต่งลวดลายสวยงามด้วยการปักหรือฉลุผ้าตามขอบ กระดุมที่กลัดเสื้ออาจจะใช้กระดุมผ้าหรือพลอยกลัดกับหูกระดุม ซิ่นที่นุ่งมีความยาวถึงตาตุ่ม และมีการต่อหัวซิ่นด้วยผ้าเนื้อนิ่มสีดำพับทับแล้วเหน็บที่หัวซิ่น ใช้เข็มขัดเงินคาดทับ ทรงผมจะเกล้าผมตั้งสูงไว้กลางศีรษะ ใช้ผ้าแถบยาว ๆ พันรอบศีรษะเพื่อความเรียบร้อยสวยงาม (ประเสริฐ ปัญญาวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566)

ในปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายเปลี่ยนไปจากอดีต กล่าวคือ เนื่องด้วยในปัจจุบันวัฒนธรรมการแต่งกายสมัยใหม่เริ่มเข้ามาเปลี่ยนค่านิยมของชาวไทใหญ่ ชาวไทใหญ่จึงเริ่มใส่เสื้อผ้าตามกระแสนิยม เช่น เสื้อยืด กางเกง ทำให้เห็นว่าการแต่งกายแบบไทใหญ่ลดความนิยมลงไป แต่เนื่องด้วยผู้นำชุมชน รวมถึงคนในชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแต่งกายแบบไทใหญ่จึงได้ปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่ตระหนักและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนและหันกลับมาแต่งกายแบบไทใหญ่เมื่อมีงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ภายในชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นการอนุรักษ์และหวงแหนวัฒนธรรมของตนอย่างยิ่ง ดังนั้นในปัจจุบันชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายจึงแต่งตัวแบบไทใหญ่ในพิธีที่สำคัญ หากแต่จะไม่ค่อยแต่งกายด้วยชุดไทใหญ่แบบเต็มตัว และส่วนใหญ่

จะปรากฏการใส่เสื้อแบบไทใหญ่ในกลุ่มคนสูงอายุ ในกลุ่มคนวัยกลางคนมักจะใส่เสื้อผ้าพื้นเมืองของคนภาคเหนือ ส่วนในกลุ่มคนวัยเด็กหรือวัยรุ่นมักจะใส่ชุดธรรมดาสากล เนื่องด้วยกระแสการแต่งกายตามสมัยนิยมเข้ามามีอิทธิพลต่อกลุ่มวัยนี้ได้ง่าย จึงทำให้วัยเด็กหรือวัยรุ่นไม่ค่อยแต่งกายแบบชาวไทใหญ่มากนัก

2.3.3.3 ภาษา

ชาวไทใหญ่มีภาษาเป็นของตนเองทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนอยู่ในตระกูลภาษากลุ่มไท-กระได ซึ่งใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่กระจายอยู่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมไปถึงตอนใต้ของประเทศจีน ภาษาพูดของไทใหญ่เรียกว่า “กวามไต” หรือ “กวามไท” ส่วนภาษาเขียน เรียกว่า “ลิกไต” ภาษาไทใหญ่มีเสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง คำพูดบางคำจะปรากฏว่าใช้ร่วมกับภาษาไทยหรือภาษาพื้นเมืองค่อนข้างน้อย คำศัพท์ส่วนใหญ่แตกต่างไปจากภาษาไทในกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ ในล้านนาค่อนข้างมาก นอกจากนั้นยังได้รับอิทธิพลจากพม่ามาด้วยเนื่องจากรัฐฉานอยู่ในเขตแดนของประเทศสหภาพเมียนมาร์ คำศัพท์หลายคำจึงเป็นคำศัพท์ของพม่าปนมาด้วย (โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ, ม.ป.ป., น. 98)

อย่างไรก็ตามในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีทั้งประชากรที่เป็นทั้งชาวไทใหญ่และชาวไทยเหนือปะปนกัน เพราะฉะนั้นจึงมีทั้งการใช้ภาษาไทใหญ่และภาษาของชาวไทยเหนือหรือภาษาคำเมือง โดยหากเป็นผู้สูงอายุหรือคนเฒ่าคนแก่ที่เป็นชาวไทใหญ่ก็ยังคงมีการใช้ภาษาไทใหญ่หรือภาษาไตในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่หากเมื่อชาวไทใหญ่ต้องติดต่อกับชาวไทยเหนือหรือชาวไทยภาคอื่น ๆ มักจะใช้ภาษาพื้นเมืองปะปน ส่วนคนที่มีอายุน้อย เช่น เด็ก วัยรุ่น ก็มักจะใช้ภาษาไทยกลางหรือไทยมาตรฐานกับครู แต่จะใช้ภาษาไทใหญ่แบบใหม่ที่มีการผสมผสานภาษาไทยพื้นเมืองทางภาคเหนือเข้าไปกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 4) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าคนในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้ภาษาที่ค่อนข้างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และบุคคลที่สื่อสาร

2.3.3.4 อาหาร

ชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ นิยมบริโภคอาหารแบบเรียบง่าย อาหารการกินนิยมทำกินกันเองเป็นส่วนใหญ่ และยังคงมีการประกอบอาหารในแบบไทใหญ่อยู่บ้าง โดยใช้ผักเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหาร และใช้เครื่องปรุงที่ได้มาจากพืชผักธรรมชาติ เช่น พริก เกลือ หอม กระเทียม เครื่องปรุงสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทใหญ่คือ “ถั่วเน่า” หรือถั่วเหลืองหมัก (ถั่วเหลืองที่นำมาหมักและทำให้เป็นแผ่นตากแห้ง) ซึ่งสามารถเก็บไว้รับประทานได้นาน (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 8) โดยมีทั้ง

ถั่วเน่าแผ่น เรียกว่า ถั่วเน่าแข็บ และถั่วเหลืองที่หมักและบดละเอียดโดยจะเก็บไว้ในลักษณะคล้ายการเก็บน้ำพริกตาแดงจะไม่ทำให้แห้ง ใช้แทนกะปิ เรียกว่าถั่วเน่าเมอะ นอกจากนี้ยังมีการทำอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ได้แก่ ไก่อุ๊บหรือแกงไก่ไทใหญ่ ข่างปองเต๊กเบิ่ง จิ๊นลุง ข้าวส้ม เป็นต้น (พรรณี ลุงสู้, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 เมษายน 2566)

2.3.3.5 การศึกษา

การศึกษาของคนในชุมชนเวียงหวายในอดีตจะไม่ได้ศึกษาในโรงเรียน แต่จะเรียนในวัดหรือเรียนจากคนในครอบครัว ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนของไทใหญ่ รวมถึงศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตผ่านสถาบันครอบครัว อย่างไรก็ตามในปัจจุบันในชุมชนบ้านเวียงหวายมีการพัฒนาไปมาก กล่าวคือ มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายส่งเด็กไปเรียนคือโรงเรียนบ้านเวียงหวายที่เปิดให้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 จนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 27) โดยเรียนเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรการศึกษาทั่วไป แต่อาจเพิ่มเติมการเรียนภาษาไทใหญ่ให้แก่เด็ก ๆ เนื่องจากทางชุมชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชาวไทใหญ่ จึงต้องการให้เด็ก ๆ ในชุมชนสืบทอดและรักษาภาษาไทใหญ่อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่ไว้ให้คงอยู่ต่อไป แต่หลังจากจบประถมศึกษาแล้วเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ก็จะออกไปเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนอื่น ๆ นอกชุมชน หรือบางครอบครัวจะส่งลูกหลานไปเรียนในอำเภอฝางหรือไปเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามโดยส่วนใหญ่หากเด็กชาวไทใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วก็มักจะออกมาหางานทำ เช่น การรับจ้าง การค้าขาย เป็นต้น แต่หากครอบครัวใดมีทุนทรัพย์ก็จะส่งลูกหลานไปเรียนในระดับอุดมศึกษาต่อไป ซึ่งมักจะเป็นมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่หรือในพื้นที่ที่ไม่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่มากนัก (กรวรรณ พนาวงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566)

2.3.3.6 ศาสนา

แม้ว่าคนในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีทั้งชาวไทเหนือ ชาวไทใหญ่ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น ชาวเขาเผ่าลาหู่ (มูเซอ) และชาวเขาเผ่าดาราอ้าง (ปะหล่อง) เป็นต้น แต่ทว่าคนในชุมชนบ้านเวียงหวายส่วนใหญ่กลับนับถือและเคร่งครัดในศาสนาพุทธมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กล่าวคือ ชาวไทใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดในพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากความเชื่อในพุทธศาสนาที่ส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในการนิยมทำบุญของชาวไทใหญ่ ซึ่งปรากฏเป็นพิธีกรรมสำคัญ เช่น ประเพณีเข้าพรรษา ปอยเทียนออกพรรษา การตักบาตรเทโว ประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีจองพารา เป็นต้น นอกจากนี้ในชุมชนยังมีสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดสุนทราวาสหรือวัด

เวียงหวาย ซึ่งชาวไทใหญ่มักนิยมไปทำบุญทำทาน รวมถึงคนเฒ่าคนแก่มักจะไปจำศีลที่วัดนี้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีความเชื่อว่าหากทำบุญมาก ๆ จะได้ไปเกิดร่วมศาสนากับพระศรีอริยเมตไตรและอาจได้ประสบแต่สิ่งดี ๆ ในชาตินี้ อีกวัดหนึ่งที่ชาวเวียงหวายให้ความศรัทธา คือ วัดพระธาตุจุฬามณีศรีกาญจนาภิเษก ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีสำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนยังเป็นสถานที่เรียนหนังสือของเด็กไทใหญ่ใหม่ที่เพิ่งอพยพตามพ่อแม่มาอยู่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 10-12) ส่วนในปัจจุบันมีการบูรณะวัดพระธาตุเฉลิมพระเกียรติซึ่งเป็นอีกวัดหนึ่งในพื้นที่บ้านเวียงหวายที่คนในชุมชนมักจะไปสักการะบูชา และในวัดนี้ยังได้ขยายพื้นที่เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่และพัฒนาให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวอีกด้วย

2.3.3.7 ศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดงของชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ถือได้ว่าเป็นศิลปะการแสดงที่มีตำนานเล่าขานกันมาอย่างยาวนาน และมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พุทธประวัติของพระพุทธเจ้า รวมถึงเป็นการแสดงที่มีความเชื่อเรื่องของบุญบารมี ได้แก่ การฟ้อนนกกิงกะหร่า การฟ้อนก้าโต เป็นต้น

การฟ้อนนกกิ่งกะหร่าหรือก้านางนก คำว่า “ก้า” หมายถึง การฟ้อนหรือการรำ ส่วน “นางนก” หมายถึง นกกิงกะหร่า โดยคำว่า “กิ่งกะหร่า” เป็นคำในภาษาไทใหญ่ที่กลายเสียงมาจากภาบาลีในคำว่า “กินรี” เป็นสัตว์ในป่าหิมพานต์ที่ตัวเป็นคนแต่ท่อนล่างเป็นนก การแสดงฟ้อนนกกิ่งกะหร่าถือเป็นศิลปะชั้นสูงของชาวไทใหญ่ (ศรินประภา ภัทรจินดา และคณะ, 2562, น. 202-203) การฟ้อนนกกิงกะหร่าในปัจจุบันจะฟ้อนกับกลองก้นยาว และจะมีการรำแบบสัตว์สองเท้าเหมือนนก รวมถึงจะมีการหยอกล้อกันตามท่ารำของนางนกแต่ละตัว การฟ้อนนกกิงกะหร่าจะสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวไทใหญ่ที่เชื่อว่านกกิงกะหร่าเป็นสัตว์ที่มีบารมีสูงกว่าคนทั่วไป ดังนั้นการจะฟ้อนหรือจะกระทำสิ่งใดก็ต้องทำด้วยความเคารพและมีศรัทธา ไม่มีการนำไปแสดงพร่ำเพรื่อ แต่จะแสดงในงานสำคัญเท่านั้น (ประเสริฐ ปัญญาวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 เมษายน 2566)

การแสดงฟ้อนก้าโตซึ่งเป็นสัตว์ในป่าหิมพานต์ โต เป็นการผสมผสานของสัตว์ทั้ง 9 ชนิด โดยเขาจะเป็นเขากวาง หูเป็นหูวัว หัวเป็นหัวกระต่าย หงอนเป็นหงอนไก่ คางเป็นคางแพะ ตาเป็นตามังกร คอจะเป็นคออูฐ รูปร่างของโตจะเป็นราชสีห์ แต่เวลาเยื้องย่างและท่ารำจะเหมือนม้า (ติยะ ลุงจอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 เมษายน 2566) ทั้งนี้ก้าโตหรือรำโตจะมีการรำฟ้อนไปตามจังหวะกลองก้นยาว ซึ่งนิยมฟ้อนในงานประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาหรืองานมงคลที่สำคัญของชาวไทใหญ่ อย่างไรก็ตามการฟ้อนก้าโตจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ว่าเป็นการรำถวายพระพุทธองค์เพื่อความเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตของชาวไทใหญ่ จากข้างต้นจึงเห็นได้ว่าศิลปะการแสดงของ

ชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายจะสะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ของชาวไทใหญ่ที่เชื่อว่าการได้ทำบุญให้กับนกกิงกะหร่าและโต จะเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง อันแสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างเข้มข้น

2.3.3.8 ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ

ในชุมชนบ้านเวียงหวายจะให้ความสำคัญกับการประกอบประเพณี พิธีกรรมในทุก ๆ ปี และการประกอบประเพณีและพิธีกรรมจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ซึ่งประเพณีพิธีกรรมที่มักจะจัดในรอบปี มีดังนี้

ตารางที่ 2.1

ประเพณีพิธีกรรมรอบปีที่จัดในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ประเพณี		**เดือนที่จัด**
ประเพณีเหลินเจ๋ง	ปอยปีใหม่ไต	ธันวาคม
ประเพณีเหลินก๋ำ	ปอยป๋างวาส ปอยหลู่ข้าวต๋ำงา หลู่ข้าวปุ๊ก	มกราคม
ประเพณีเหลินสาม	ปอยหลู่ข้าวหย่ากู๊ ปอยก๋องโหล (กองฟืน) ปอลหลู่ไฟ	กุมภาพันธ์
ประเพณีเหลินสี่	ปอยส่างลอง ปอยไหว้กองมู (ไหว้ธาตุเจดีย์) ปอยเดือนสี่มน (เพ็ญเดือนสี่)	มีนาคม
ประเพณีเหลินห้า	การกั่นตอ(ขอขมา) บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ และพระสงฆ์ การซอนน้ำเจ้าพารา (สรงน้ำพระพุทธรูป)	เมษายน
ประเพณีเหลินหก	ปอยจ่าตี่	พฤษภาคม
ประเพณีเหลินเจ็ด	ประเพณีวานปะลึก ประเพณีเลี้ยงเมือง	มิถุนายน
ประเพณีเหลินแปด ประเพณีเหลินเก้า ประเพณีเหลินสิบ	ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีทำบุญสลากภัตร ประเพณีต่างซอมต่อโหลง (ถวายข้าวมธุปายาส)	กรกฎาคม สิงหาคม กันยายน

ประเพณี		เดือนที่จัด
ประเพณีเหลินสิบเอ็ด ประเพณีเหลินสิบสอง	ประเพณีออกพรรษา การแฮนซอมโก่จา (ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ) การแห่จองพารา การตักบาตรเทโว	ตุลาคม พฤศจิกายน

หมายเหตุ : องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีไทใหญ่ (น. 8-59), โดย โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ, ม.ป.ป., ม.ป.พ.

อย่างไรก็ตามประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย คือ ประเพณีปอยส่างลองหรืองานบวชลูกแก้ว ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญสำหรับชาวไทใหญ่ในทุก ๆ พื้นที่ที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามประเพณีปอยส่างลองนั้นเป็นประเพณีที่เป็นงานบวชของสามเณรที่แต่งตัวเลียนแบบเป็นกษัตริย์ โดยการส่างลองเป็นการเลียนแบบพุทธประวัติตอนที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะครองกรุงกบิลพัสดุ์ก่อนจะออกผนวช การกระทำทุกอย่างในช่วงเวลาการเป็นส่างลองจะปฏิบัติเสมือนการปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์บวช เป็นความเชื่อตามวรรณกรรมไทใหญ่เรื่องอะหน่าก้าดตะหว่าง ผู้ที่จะบวชเณรจะเรียกว่า “ส่างลอง” โดยคำว่า “ส่าง” หมายถึง เจ้าส่าง คือสามเณรในภาษาไทย ส่วนคำว่า “ลอง” หรือ “อลอง” หมายถึง หน่อกษัตริย์หรือผู้ที่เตรียมจะเป็นสามเณร (โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ, ม.ป.ป., น. 18)

เมื่อถึงกำหนดวันงานก็จะมีการโกนผม แต่ไม่โกนคิ้ว แต่งตัวและใส่เครื่องประดับอย่างสวยงาม นุ่งโจงกระเบนสีสดใส ปล่อยชายด้านหลังยาวจับจีบ คาดด้วยเข็มขัดนาคหรือเงิน สวมเสื้อแขนกระบอกชายโค้งงอน เสื้อปักฉลุลวดลายดอกไม้สีต่าง ๆ สวมเครื่องประดับ เช่น สายสร้อย กำไล แหวน เป็นต้น และใช้ผ้าโพกศีรษะแบบพม่า สวมถุงเท้าขาวยาว บางคนจะสวมแว่นตาดำทาแป้งเขียนคิ้ว และทาปาก ผู้เป็น “ส่างลอง” จะมีคนคอยดูแลอย่างน้อยสามคน เรียกว่า “ตะแปส่างลอง” ประเพณีปอยส่างลองจะนิยมจัดในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงที่ชาวบ้านมีเวลาว่างหลังจากเก็บเกี่ยวพืชผลเกษตรในไร่นาเสร็จแล้ว และยังเป็นช่วงที่ตรงกับช่วงปิดภาคเรียนของเด็ก ๆ และเว้นว่างจากการทำนา มีอาหารอุดมสมบูรณ์ ฝนไม่ตก สะดวกในการเดินทางไปมาหาสู่กัน สาเหตุที่ชาวไทใหญ่ได้จัดงานนี้ก็เพราะต้องการให้บุตรหลานได้มีโอกาสบวชเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา (ประเสริฐ ปัญญาวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 เมษายน 2566) ซึ่งจะเห็นได้ว่าชายชาวไทใหญ่ที่นับถือพระพุทธศาสนา ล้วนจะได้ผ่านการบวชเป็นพระหรือสามเณรจากงานประเพณีปอยส่างลองนี้กันมาทั้งหมด

ประเพณีที่สำคัญอีกหนึ่งประเพณีในชุมชนบ้านเวียงหวายคือปอยหลู่ข้าวหย่ากู๊หรือตานข้าวหย่ากู๊ (การถวายข้าวเหนียวแดง) ซึ่งเป็นประเพณีที่มีความผูกพันกับชาวบ้านที่ทำการเกษตร โดยมีความเชื่อว่าหลังจากทำนาหรือเกี่ยวข้าวเสร็จต้องมีการระลึกถึงบุญคุณของข้าว (พระแม่โพสพ) ที่คุ้มครองไร่นาหรือให้ชาวนามีข้าวไว้หล่อเลี้ยงชีวิต และเมื่อได้ข้าวใหม่มาก็จะนำไปถวายพระภิกษุสามเณร และส่วนที่เหลือจะนำไปให้ทานคนเฒ่าคนแก่ที่บุคคลนั้น ๆ ให้ความเคารพนับถือหรือแจกเป็นทานในหมู่บ้านหรือตามบ้านญาติสนิทมิตรสหายเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เพราะมีความเชื่อว่าการหลู่ข้าวหย่ากู๊จะได้บุญกุศลทำให้ได้ไปจุติบนสวรรค์ เสวยผลบุญอย่างเป็นสุข (โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ, ม.ป.ป., น. 13)

นอกจากนี้ยังปรากฏพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอีกมากมาย เช่น การปอยก๋องโหล (กองฟืน) ปอยหลู่ไฟ โดยมีความเชื่อว่าช่วงฤดูหนาวหากใครได้ถวายฟืนแด่พระสงฆ์ก็จะได้อานิสงส์มาก (โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ, ม.ป.ป., น. 15) รวมถึงการทำบุญตักบาตร ซึ่งชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายจะมีการทำบุญตักบาตรในทุก ๆ วัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากมีความเชื่อว่า การออกบิณฑบาตของพระสงฆ์เป็นการช่วยโปรดสัตว์ และยังมีความเชื่อว่าการออกมาทำบุญตักบาตรทุกวันจะเป็นการสั่งสมบุญในแต่ละวัน เพราะการสั่งสมบุญเป็นสิ่งที่นำพาความสุขมาให้แก่ตน รวมถึงยังมีความเชื่อเรื่องการสักอักขระเลขยันต์คาถา กล่าวคือ การสักอักขระเลขยันต์คาถาต่าง ๆ ตามร่างกายเป็นที่นิยมอย่างมากของชายชาวไทใหญ่ โดยชาวไทใหญ่ที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนบ้านเวียงหวายในปัจจุบันยังมีการสัก ซึ่งสมัยก่อนจะมีสล่าเป็นหมอรับจ้างสัก ภาษาไทใหญ่เรียกว่า “สล่าซำหมึก” โดยได้ทำน้ำหมึกด้วยการบดถ่านไม้รกฟ้าผสมกับว่านยาต่าง ๆ ตามความเชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์และได้นำเอาพระพุทธมนต์หรือคาถาต่าง ๆ ซึ่งมีความเชื่อว่าพระพุทธคุณหรือคาถาต่าง ๆ จะคุ้มครองป้องกันให้อยู่ยงคงกระพันชาตรี

อีกพิธีกรรมหนึ่งคือพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับหอเจ้าเมือง กล่าวคือ หอเจ้าเมือง คือสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะคล้ายบ้านขนาดเล็กที่ปลูกตั้งไว้ในบริเวณบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวไทใหญ่บ้านเวียงหวายสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบพิธีบูชาเจ้าเมือง การนับถือเจ้าเมืองนั้นเป็นความเชื่อเกี่ยวพันกับบรรพบุรุษของชาวไทใหญ่ และยังมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของชาวไทใหญ่ในชุมชนอีกด้วย (กรวรรณ พนาวงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566) ศาลเจ้าเมืองของแต่ละบ้านถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งของชาวไทใหญ่ชุมชนบ้านเวียงหวาย และเป็นสิ่งที่ชาวไทใหญ่ต่างนับถือ จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิถีการดำรงชีวิต การทำมาหากินรวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนอีกด้วย

จากข้อมูลในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งยังคงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้

นอกจากนี้คนในชุมชนก็ยังให้ความสำคัญกับการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ จึงมีการปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชนรักษาวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายไว้จนถึงปัจจุบัน

จากทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎี รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา แนวคิดเกี่ยวกับการยืมภาษา และแนวคิดเกี่ยวกับคำ อีกทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมผัสภาษา และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียง นอกจากนี้ยังทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภูมิหลังหรือข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเภทคำยืม ลักษณะการสัมผัสภาษา และปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะสามารถทำให้เห็นพลวัตของการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งซึ่งมีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคมไทย

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือเพื่อศึกษาประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ และปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยกำหนดวิธีการศึกษา ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ การค้นคว้าจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความต่าง ๆ รวมถึงยังมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลการใช้คำศัพท์ของผู้บอกภาษาไทใหญ่ 3 ระดับอายุ ทั้งหมด 15 คน เกี่ยวกับลักษณะการสัมผัสภาษาและปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และอธิบายปรากฏการณ์โดยใช้วิธีการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวไทใหญ่ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วง 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน ทั้งนี้ระยะห่างของช่วงอายุดังกล่าวอาจทำให้เห็นลักษณะการสัมผัสภาษาของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละกลุ่มช่วงอายุมักจะมีบริบทการใช้ชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน จึงน่าจะทำให้เห็นการสัมผัสภาษาอันเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาของชาวไทใหญ่ในช่วง 3 ระดับอายุที่แตกต่างกัน

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง โดยกลุ่มตัวอย่างต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (ตามข้อ 3.4.4 การคัดเลือกผู้บอกภาษา) เพราะการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บการใช้คำศัพท์ของชาวไทใหญ่ จึงต้องกำหนดผู้บอกภาษาเป็นชาวไทใหญ่ที่ใช้ภาษาไทใหญ่ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

3.3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือและมีวิธีการในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลการสัมผัสภาษาโดยมีการเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.3.1.1 ตารางรายการคำศัพท์

ผู้วิจัยทำตารางเพื่อเก็บรายการคำศัพท์ตามหมวดต่าง ๆ ซึ่งเป็นหมวดรายการคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จำนวน 13 หมวด ได้แก่ (1) หมวดคำเครือญาติ (2) หมวดกิริยาอาการ (3) หมวดที่อยู่อาศัย (4) หมวดคำถาม (5) หมวดธรรมชาติ (6) หมวดพืช ผัก ผลไม้ (7) หมวดลักษณนาม (8) หมวดเวลา (9) หมวดสัตว์ (10) หมวดสิ่งของเครื่องใช้ (11) หมวดการแต่งกาย ผ้า (12) หมวดบุคคล การงาน และ (13) หมวดอวัยวะในร่างกาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1

ตัวอย่างตารางรายการคำศัพท์หมวดสิ่งของเครื่องใช้

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์
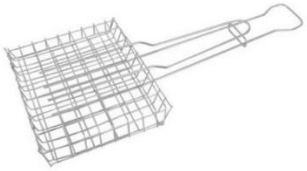	

ตารางที่ 3.2

ตัวอย่างตารางรายการคำศัพท์หมวดกิริยาอาการ

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์ที่ใช้

3.3.1.2 แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการสัมผัสภาษา

ผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์โดยประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้บอกภาษา และคำถามเพื่อเก็บข้อมูลการใช้คำศัพท์ของผู้บอกภาษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ผู้วิจัยจะให้ล่ามแปลภาษาช่วยแปลข้อความทั้งหมดให้แก่ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ด้วย

(1) คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้บอกภาษา

(1.1) คุณชื่ออะไร อายุเท่าไร และอาศัยอยู่ที่ไหน

(1.2) ภาษาที่คุณใช้ในชีวิตประจำวันคืออะไร

(1.3) คุณเกิดที่ไหน และเคยอพยพไปยังที่อื่นหรือไม่

(1.4) บิดามารดาเกิดที่ไหน และเคยอพยพไปยังที่อื่นหรือไม่

(1.5) คุณสมรสหรือยัง ถ้าสมรสแล้ว คู่สมรสเกิดที่ไหน และเคยอพยพไปยังที่อื่นหรือไม่

(2) คำถามเพื่อเก็บข้อมูลการใช้คำศัพท์ของผู้บอกภาษา

(2.1) คุณประกอบอาชีพอะไร

(2.2) การดำเนินชีวิตประจำวันของคุณเป็นอย่างไร

(2.3) ให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องโดยกำหนดประเด็นดังต่อไปนี้

(2.3.1) อาหารการกิน

(2.3.2) ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

(2.3.3) การแต่งกาย

(2.3.4) การศึกษา

(2.3.5) ธรรมชาติ

3.3.2 วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมินั้นผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์ โดยกลุ่มคนที่ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ ได้แก่ ชาวไทใหญ่ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นชาวไทใหญ่ที่อยู่ในช่วง 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ใช้ภาษาไทใหญ่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาไทใหญ่ที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ถึงวัฒนธรรมหรือค่านิยมของชาวไทใหญ่ที่สะท้อนออกมาจากการใช้คำศัพท์ในการเรียกสิ่งต่าง ๆ รอบตัว รวมถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เห็นวิถีชีวิต วัตนธรรม ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับการใช้คำศัพท์ในการเรียกสิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วย

ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการสัมผัสภาษา รวมถึงวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นประเภทคำยืม ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำ และปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

อันจะสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของชาวไทใหญ่ในการคิดสร้างคำศัพท์และการเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์ของชาวไทใหญ่เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต

3.4 ขั้นตอนในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.4.1 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะศึกษาทบทวนหนังสือ บทความ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ในหัวข้อวิจัย ซึ่งมีทั้งการศึกษาเกี่ยวกับการสัมผัสภาษา ระบบเสียง ระบบคำในภาษาถิ่น วิธีการสร้างคำ รวมถึงภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ เพื่อให้เห็นการใช้ภาษาของชาวไทใหญ่ที่อาจมีความเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน และทำให้เห็นถึงสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้

3.4.2 การสำรวจพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่อาศัยอยู่ และกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในประเด็นประเภทคำยืม ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำ และปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษา ได้แก่ ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในทุก ๆ ช่วงอายุตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ ทั้งยังอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและอาศัยอยู่มานาน จึงอาจทำให้เห็นถึงการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในพื้นที่นี้ที่เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

3.4.3 การเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.4.3.1 ผู้วิจัยทำตารางหมวดคำศัพท์ โดยใช้หมวดรายการคำศัพท์ซึ่งเป็นชุดคำพื้นฐานเพื่อศึกษาประเด็นประเภทคำยืม ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยหมวดคำศัพท์มีทั้งหมด 13 หมวด ได้แก่

(1) หมวดคำเครือญาติ
(2) หมวดกิริยาอาการ
(3) หมวดที่อยู่อาศัย
(4) หมวดคำถาม
(5) หมวดธรรมชาติ
(6) หมวดพืช ผัก ผลไม้
(7) หมวดลักษณนาม

(8) หมวดเวลา

(9) หมวดสัตว์

(10) หมวดสิ่งของเครื่องใช้

(11) หมวดการแต่งกาย ผ้า

(12) หมวดบุคคล การงาน

(13) หมวดอวัยวะในร่างกาย

3.4.3.2 ทำแบบสัมภาษณ์ ในรูปแบบบทสนทนาเพื่อสอบถามเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในรูปแบบสัมพันธสารของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

3.4.3.3 ทำแบบสัมภาษณ์ ในรูปแบบของการเล่าเรื่อง โดยผู้วิจัยจะกำหนดหัวข้อและให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องตามหัวข้อที่กำหนด ได้แก่ อาหารการกิน ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม การแต่งกาย การศึกษา และธรรมชาติ

3.4.4 การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยสำรวจพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งใช้ภาษาไทใหญ่ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทใหญ่ 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพิจารณาคุณสมบัติของผู้บอกภาษาเพิ่มเติมโดยกำหนดให้มีคุณสมบัติดังนี้

3.4.4.1 ผู้บอกภาษาเป็นชาวไทใหญ่ ซึ่งต้องพูดภาษาไทใหญ่ในชีวิตประจำวัน

3.4.4.2 ผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่จะต้องมีถิ่นอยู่อาศัยถาวรในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และไม่เคยย้ายภูมิลำเนา

3.4.4.3 ผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่ ต้องเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปี จำนวน 5 คน อายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน

3.4.4.4 ผู้บอกภาษาต้องเป็นผู้ที่มีอวัยวะในการออกเสียงสมบูรณ์ มีอวัยวะในการออกเสียงดี มีประสาทตาและประสาทหูใช้การได้ดี

3.4.5 การเก็บข้อมูล

3.4.5.1 ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาทั้งหมด 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 วันที่ 24 เม.ย. 2566 ถึง 27 เม.ย. 2566 ผู้วิจัยได้เดินทางไปยังชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี

จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และครั้งที่ 2 วันที่ 30 มิ.ย. 2566 ถึง 2 ก.ค. 2566 โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่คือชุมชนบ้านเวียงหวาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ในการทำวิจัยครั้งนี้

3.4.5.2 วิธีการเก็บข้อมูล

(1) ผู้วิจัยติดต่อผู้บอกภาษา และนัดเวลา สถานที่ล่วงหน้า

(2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปถามผู้บอกภาษาเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่ที่เชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคม รวมถึงสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาโดยพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวันเพื่อให้เห็นการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ นอกจากนี้ยังนำชุดคำศัพท์มาสอบถามผู้บอกภาษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงการใช้คำยืมประเภทต่าง ๆ และลักษณะการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในรูปแบบต่าง ๆ

(3) หลังจากเก็บข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทใหญ่แล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปถามเกี่ยวกับคำศัพท์ที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม เพื่อทำให้เห็นปัจจัยทางสังคมที่ก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

3.4.6 วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็น คือ ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ลักษณะการสัมผัสภาษา และปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

3.4.6.1 วิเคราะห์ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

3.4.6.2 วิเคราะห์ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำ ได้แก่ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบปนภาษา และการยืมแบบผสม

3.4.6.3 วิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษา 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอาชีพ

3.4.7 เรียบเรียงผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research)

3.4.8 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

3.5 ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการวิจัยเป็นระยะเวลา 1 ปี โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 22 กันยายน 2565 ถึง 22 สิงหาคม 2566 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3

แผนดำเนินการงานวิจัย

กิจกรรม	ก.ย. 65	ต.ค. 65	พ.ย. 65	ธ.ค. 65	ม.ค. 66	ก.พ. 66	มี.ค. 66	เม.ย. 66	พ.ค. 66	มิ.ย. 66	ก.ค. 66	ส.ค. 66
1.ทบทวนวรรณกรรมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	→											
2.การเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือในการเก็บข้อมูล	→											
3.การสำรวจพื้นที่และคัดเลือกผู้บอกภาษา		→										
4.ดำเนินการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล			→	→	→							
5.รายงานความก้าวหน้าและเขียนรายงานการวิจัย						→	→	→				
6.ส่งรายงานวิจัยฉบับร่าง									→	→		
7.ส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์											→	→

บทที่ 4
ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การยืมคำมักจะเป็นกระบวนการแรกในการสัมผัสภาษา และเมื่อมีการยืมคำเกิดขึ้นย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในภาษาผู้ยืม เช่น ทำให้ภาษาผู้ยืมมีคำพ้องความหมายมากขึ้นและคำพ้องความหมายที่เพิ่มขึ้นมาใหม่นี้อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อไปได้ กล่าวคือ คำในภาษาเดิมที่พ้องความหมายกับคำยืมมักเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายหรืออาจนำไปใช้ในบริบทที่แตกต่างจากเดิม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการยืมคำไม่โดยทางตรงก็โดยทางอ้อม ดังนั้นการยืมคำจึงสามารถนำมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ที่เกิดขึ้นในภาษาไทใหญ่ได้

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเภทของคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยจะจัดประเภทคำยืมตามชนิดของคำทางไวยากรณ์ และแบ่งประเภทของคำยืมเป็นหมวดคำต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน อย่างไรก็ตามในบทนี้ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นในการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ลักษณะของคำภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน

4.1.1 คำมูล

คำมูล คือ คำที่ตั้งขึ้นเฉพาะคำเดียว ซึ่งจะเป็นคำที่มาจากภาษาใดเฉพาะคำหนึ่ง ๆ ก็ได้ ในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐานต่างเป็นภาษาคำโดด (analytical language) กล่าวคือ เป็นคำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปเพื่อบอกหน้าที่และความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ นอกจากนี้คำมูลของทั้ง 3 ภาษาปรากฏทั้งคำมูลที่มีลักษณะเป็นคำมูลพยางค์เดียว คือ คำ 1 คำ มีเพียง 1 พยางค์ และคำมูลหลายพยางค์ จากการศึกษาลักษณะของคำมูลในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน สามารถยกตัวอย่างของคำมูลได้ดังนี้

4.1.1.1 ภาษาไทใหญ่

ตัวอย่าง

คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/sop^{2}/	ปาก
/paj^{1}/	เดิน
/ʔa:k^{4} lən^{1}/	จิ้งเหลน

4.1.1.2 ภาษาไทยเหนือ

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยเหนือ	**ความหมาย**
/cɛːŋ^{3}/	มุม
/ŋuːa^{2}/	วัว
/khaːŋ^{6} khaːk^{4}/	คางคก

4.1.1.3 ภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยมาตรฐาน	**ความหมาย**
/phɔː^{4}/	พ่อ บิดา
/kin^{2}/	กิน รับประทาน
/kra^{3} daːt^{3}/	กระดาษ

4.1.2 คำผสาน

คำผสาน คือ คำที่เกิดจากการนำหน่วยคำไม่อิสระรวมกับหน่วยคำไม่อิสระหรือหน่วยคำอิสระและเกิดคำใหม่ขึ้น เรียกว่า คำผสาน จากการศึกษาลักษณะของคำผสานในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน สามารถยกตัวอย่างของคำผสานได้ดังนี้

4.1.2.1 ภาษาไทใหญ่

ตัวอย่าง

คำภาษาไทใหญ่	**ความหมาย**
/lɛːŋ^{1} caːŋ^{4} haːŋ^{4}/	คำขยายใช้คู่กับสีแดง หมายถึงสีแดงสด
/sak^{4} ʔit^{4} sak^{4} ʔiː^{2}/	นิดหน่อย
/sɔːt^{2} lɔːt^{2}/	คำขยายใช้คู่กับสีขาว หมายถึงสีขาวจั๊วะ

4.1.2.2 ภาษาไทยเหนือ

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยเหนือ	**ความหมาย**
/caːŋ^{4} sɔː^{2}/	ช่างซอ (คนขับซอ)

คำภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
/kok^{1} dok^{1}/	กระดกขึ้น
/phi:^{4} li:^{4}/	ใช้ขยายคำว่างามหรือสวยงาม

4.1.2.3 ภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
/nak^{5} ki:^{2} la:^{2}/	ผู้ชอบเล่นกีฬา, ผู้เข้าแข่งขันกีฬา
/ra:^{4} rə:ŋ^{2}/	สนุกสนาน, เบิกบานใจ, ยิ้มแย้ม แจ่มใส
/nak^{5} le:ŋ^{2} /	ผู้ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ๆ ในที่นี้หมายถึงผู้ เกะกะระราน

4.1.3 คำผสม

คำผสม คือ คำที่เกิดขึ้นจากการนำหน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปมาประกอบเข้าด้วยกัน คำผสมนั้นหากจำแนกตามความหมายของหน่วยคำที่มาประกอบเข้าด้วยกัน จะแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.3.1 คำประสม

คำประสม คือ คำที่เกิดจากการนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมายต่างกันอย่างน้อย 2 หน่วยมารวมกัน และเกิดเป็นคำใหม่คำหนึ่งซึ่งมีความหมายใหม่ จากการศึกษาลักษณะของคำประสมในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน สามารถยกตัวอย่างของคำประสมได้ดังนี้

(1) ภาษาไทใหญ่

ตัวอย่าง

คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/ma:k^{2} ʔom^{1}/	ลูกอม
/mɔ:^{1} wip^{2}/	หมอนวด
/cə:^{1} lam^{1}/	ใจดำ

(2) ภาษาไทยเหนือ

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยเหนือ	**ความหมาย**
/sɔ:j^{4} khɛ:n^{1}/	สร้อยข้อมือ
/khaw^{5} lɛ:ŋ^{2}/	อาหารเย็น
/mɛ:^{4} na:^{6}/	แม่เลี้ยง

(3) ภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยมาตรฐาน	**ความหมาย**
/phɔ:^{4} ta:^{2}/	พ่อของเมีย
/pha:^{4} thuŋ^{1}/	เครื่องนุ่งของผู้หญิง ซึ่งใช้ผืนผ้าเย็บริมด้านข้างให้ติดกัน
/tum^{4} hu:^{1}/	เครื่องประดับหู, ต่างหู

4.1.3.2 คำซ้อน

คำซ้อน หมายถึง คำที่เกิดจากการนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเรียงต่อกัน โดยแต่ละคำนั้นมีความสัมพันธ์กันในด้านความหมาย อาจเป็นความหมายเหมือนกัน คล้ายกัน ทำนองเดียวกัน หรือตรงกันข้ามกันก็ได้ จากการศึกษาลักษณะของคำซ้อนในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน สามารถยกตัวอย่างของคำซ้อนได้ดังนี้

(1) ภาษาไทใหญ่

ตัวอย่าง

คำภาษาไทใหญ่	**ความหมาย**
/lam^{4} cɔm^{4}/	ติดตาม
/pi:aw^{2} mon^{5}/	สนุกสนาน
/po:n^{5} hu:^{1} po:n^{5} ha:ŋ^{1}/	ให้พ้น ๆ ตัว พ้นหูพ้นตา

(2) ภาษาไทยเหนือ

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยเหนือ	**ความหมาย**
/phɔ:^{3} kɔ:j^{2}/	มองดู

คำภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
/thi:^{3} ɲɔ:j^{5}/	ละเอียดถี่ถ้วน
/ʔɛ:w^{2} ba:ŋ^{2} ha:ŋ^{4} khɛ:w^{5}/	รูปร่างบอบบาง

(3) ภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
/ba:n^{4} rɨ:an^{2}/	บ้านที่อยู่อาศัย
/nɨ:a^{5} tu:a^{2}/	ร่างกาย
/thu:aj^{4} cha:m^{2}/	ภาชนะก้นลึก มีรูปต่าง ๆ สำหรับใส่น้ำหรือของบริโภค

4.1.3.3 คำซ้ำ

คำซ้ำ คือ คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำ 2 หน่วย ซึ่งเหมือนกันทุกประการ หรืออีกนัยหนึ่งคือการพูดหรือเขียนคำใดคำหนึ่งอีกครั้งทำให้เกิดคำซ้ำ จากการศึกษาลักษณะของคำซ้ำในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน สามารถยกตัวอย่างของคำซ้ำได้ดังนี้

(1) ภาษาไทใหญ่

ตัวอย่าง

คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/nam^{1} nam^{1}/	มาก ๆ
/lɔ:j^{4} lɔ:j^{4}/	ช้า ๆ
/sɛn^{2} sɛn^{2} ʔiw^{1} ʔiw^{1}/	ร้องตะโกน

(2) ภาษาไทยเหนือ

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
/mon^{2} mon^{2} /	กลม ๆ
/ca:^{6} ca:^{6}/	ช้า ๆ
/som^{5} som^{5} wa:n^{1} wa:n^{1}/	เปรี้ยว ๆ หวาน ๆ

(3) ภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่าง

คำภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
/dek^{3} dek^{3}/	เด็กหลายคน
/dam^{5} dam^{2}/	ดำ
/kin^{2} kɛn^{2}/	กิน

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าลักษณะของคำในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน มีลักษณะของคำที่คล้ายคลึงกันและสามารถแบ่งประเภทของคำได้เช่นเดียวกัน คือ คำมูล คำผสาน คำผสม และคำซ้ำ

4.2 ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การยืมภาษา คือ การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้มีทุกอย่างตั้งแต่เสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก คำทุกประเภท (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 98) ดังนั้นคำยืมจึงหมายถึงคำศัพท์ที่ยืมเข้ามาใช้ทั้งเสียงและความหมาย อาจมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับระบบเสียงของภาษาผู้ยืม รวมถึงการยืมคำศัพท์มาจากภาษาอื่นและนำมาผสมกับคำในภาษาของผู้ยืมในลักษณะประสมคำหรือซ้อนคำ ทำให้ความหมายของคำที่ยืมเข้ามากระจ่างชัดขึ้น

ในการวิเคราะห์ชนิดของคำทางไวยากรณ์ของคำยืม สามารถจำแนกหมวดคำออกเป็น 12 หมวด ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำช่วยกริยา คำวิเศษณ์ คำที่เกี่ยวกับจำนวน คำบอกกำหนด คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ ตามเกณฑ์การจำแนกชนิดของคำในหนังสืออุเทศภาษาไทย ชุด บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3 (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 17)

จากการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 10 หมวด ได้แก่ คำนาม คำลักษณนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ โดยใช้คำศัพท์ทั้งหมด 1,871 คำ แบ่งเป็นคำศัพท์ภาษาไทใหญ่ จำนวน 836 คำ คำยืมภาษาไทยเหนือจำนวน 733 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 302 คำ ซึ่งสามารถแสดงจำนวนคำยืมได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1

สรุปจำนวนการใช้คำภาษาไทใหญ่ คำยืมภาษาไทยเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ลำดับ	หมวดคำ		คำภาษาไทใหญ่		คำยืมภาษาไทยเหนือ		คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน		รวม
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
1	คำนาม	เครือญาติ	35	27.78%	74	58.73%	17	13.49%	126
		ที่อยู่อาศัย สถานที่	56	44.09%	50	39.37%	21	16.54%	127
		ธรรมชาติ	36	52.17%	16	23.19%	17	24.64%	69
		พืช ผัก ผลไม้	87	47.54%	77	42.08%	19	10.38%	183
		อวัยวะในร่างกาย	25	32.05%	29	37.18%	24	30.77%	78
		สัตว์	84	49.41%	59	34.71%	27	15.88%	170
		สิ่งของเครื่องใช้	126	47.37%	100	37.59%	40	15.04%	266
		การแต่งกาย เสื้อผ้า	58	61.70%	22	23.41%	14	14.89%	94
		บุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ	68	52.71%	36	27.91%	25	19.38%	129

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สรุปจำนวนการใช้คำภาษาไทใหญ่ คำยืมภาษาไทยเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ลำดับ	หมวดคำ	คำภาษาไทใหญ่		คำยืมภาษาไทยเหนือ		คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน		รวม
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
2	ลักษณนาม	13	38.24%	11	32.35%	10	29.41%	34
3	สรรพนาม	17	43.59%	14	35.90%	8	20.51%	39
4	กริยา	159	41.30%	186	48.31%	40	10.39%	385
5	วิเศษณ์	46	46.94%	30	30.61%	22	22.45%	98
6	บุพบท	12	40.00%	13	43.33%	5	16.67%	30
7	คำเชื่อม	5	29.41%	7	41.18%	5	29.41%	17
8	คำลงท้าย	5	35.71%	5	35.71%	4	28.58%	14
9	คำอุทาน	2	25.00%	3	37.50%	3	37.50%	8
10	คำปฏิเสธ	2	50.00%	1	25.00%	1	25.00%	4
รวม		**836**	**44.68%**	**733**	**39.18%**	**302**	**16.14%**	**1,871**

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่า คำยืมในภาษาไทใหญ่นั้นเป็นคำยืมที่มาจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งปรากฏทั้งหมด 10 หมวด และมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ คำยืมที่เป็นคำนามมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือคำกริยา คำวิเศษณ์ และคำสรรพนาม หมวดคำเหล่านี้ล้วนเป็นคำหลัก ส่วนคำไวยากรณ์ ได้แก่ คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ ได้มีการยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเช่นกันแต่มีจำนวนไม่มากนัก อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ในการใช้ภาษาไทใหญ่ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีคำยืมจากภาษาไทยเหนือมากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พูดภาษาไทใหญ่นั้นอาศัยอยู่ปะปนกับชาวไทยเหนือหรือชาวไทยพื้นเมืองซึ่งพูดภาษาไทยเหนือในพื้นที่นั้นมาเป็นเวลานาน จึงอาจทำให้ภาษาไทยเหนือเข้าไปแทรกซึมในภาษาไทใหญ่ได้ง่าย ส่งผลให้เกิดการสัมผัสภาษาในตัวผู้พูดภาษาไทใหญ่ได้ง่ายเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่การใช้คำยืมภาษาไทยเหนือมักจะเกิดกับผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี หรือช่วงวัยกลางคนที่มักจะออกไปสัมผัสกับสังคมภายนอก จึงอาจทำให้รับคำยืมภาษาไทยเหนือเข้ามาใช้ในภาษาไทใหญ่ ส่วนการใช้คำยืมในภาษาไทยมาตรฐานมักจะเกิดกับผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี อาจเป็นเพราะผู้พูดภาษาไทใหญ่ในช่วงอายุนี้ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาในสถาบันการศึกษา รวมถึงยังสัมผัสกับอิทธิพลของเทคโนโลยีได้มากกว่าช่วงวัยอื่น ๆ จึงอาจส่งผลให้ได้รับคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่าย

จากการรวบรวมข้อมูลคำยืมในภาษาไทใหญ่ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้แบ่งคำยืมออกเป็นหมวดคำต่าง ๆ ทั้งจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ดังต่อไปนี้

4.2.1 คำนาม

คำนาม คือ คำที่หมายถึงบุคคล สัตว์ วัตถุ สิ่งของ สภาพธรรมชาติ สถานที่ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม กล่าวคือรวมถึงสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 17) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบคำนาม 9 ประเภท ได้แก่ 1) คำนามเกี่ยวกับเครือญาติ 2) คำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ 3) คำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ 4) คำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ 5) คำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกาย 6) คำนามเกี่ยวกับสัตว์ 7) คำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ 8) คำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า 9) คำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบคำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนาม รวมทั้งสิ้น 463 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งสิ้น 204 คำ ซึ่งคำนามเหล่านี้ปรากฏทั้งคำนามที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1.1 คำนามเกี่ยวกับเครือญาติ

คำนามเกี่ยวกับเครือญาติ หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกขานกลุ่มคนที่เป็นเครือญาติซึ่งนับจากตนเองขึ้นไปและนับจากตนเองลงมาในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับเครือญาติที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 126 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับเครือญาติที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 35 คำ คิดเป็นร้อยละ 27.78 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับเครือญาติจำนวน 74 คำ คิดเป็นร้อยละ 58.73 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับเครือญาติจำนวน 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.49 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/ʔuj^{6} mɔ:n^{3} /	/na:j^{5} mɔ:n^{2} /	ทวด
/pi:^{4} paj^{6}/	/pi:^{4} pawʔ^{5}/	พี่สะใภ้
/lu:k^{4} kaw^{6}/	/lu:k^{5} kɔ:^{5} ɲaj^{2}/	ลูกคนโต

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/mi:a^{2} lo:ŋ^{1}/	/me:^{4} lo:ŋ^{1}/	เมียหลวง
/nɔ:ŋ^{5} khə:j^{1}/	/nɔŋ^{2} kho:j^{1}/	น้องเขย
/mɛ:^{4}/	/mɛ:^{3}/	แม่

4.2.1.2 คำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่

คำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกเกี่ยวกับสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย หรือสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่รู้จักหรือเดินทางไปในสถานที่นั้น ๆ ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 127 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 56 คำ คิดเป็นร้อยละ 44.09 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่จำนวน 50 คำ คิดเป็นร้อยละ 39.37 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่จำนวน 21 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.54 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/taw^{1} faj^{2}/	/sɔŋ^{2} phaj^{4}/	ห้องครัว

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/ka^{3} la:ŋ^{4}/	/tən^{2} la:ŋ^{3}/	ใต้ถุน
/khu:a^{1} tɛʔ^{6}/	/kho:^{1}/	สะพานไม้พาด

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/paʔ^{3} tu:^{1}/	/pak^{4} tu:^{1}/	ประตู
/khoŋ^{2} kha:^{2}/	/kaŋ^{4} ka:^{2}/	แม่น้ำคงคา
/je:^{2} di:^{2}/	/je:^{2} ti:^{2}/	เจดีย์

4.2.1.3 คำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ

คำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 69 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 36 คำ คิดเป็นร้อยละ 52.17 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติจำนวน 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 23.19 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติจำนวน 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.64 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/dɨ:an^{2} tɨ:^{2} kan^{1}/	/lən^{1} wa:t^{2}/	จันทรุปราคา
/dɨ:an^{2}/	/lən^{1}/	พระจันทร์
/dɔ:j^{2}/	/lɔ:j^{1}/	ภูเขา

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/lu:k^{4} hep^{3}/	/ma:k^{2} hep^{2}/	ลูกเห็บ
/na:m^{5} kha:ŋ^{5}/	/na:m^{4} mɔ:k^{2} mo:j^{1}/	น้ำค้าง
/su^{3} li^{5} jup^{5} pa^{2} la^{2} kha^{2}/	/ka:ŋ^{1} wan^{3} wa:t^{2}/	สุริยุปราคา

4.2.1.4 คำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้

คำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกพืช ผัก หรือผลไม้ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่รู้จักหรืออยู่แวดล้อมทั้งการปลูก ขาย หรือรับประทานในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 183 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 87 คำ คิดเป็นร้อยละ 47.54 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้จำนวน 77 คำ คิดเป็นร้อยละ 42.08 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้จำนวน 19 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.38 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/fak^{6} mon ^{3}/	/pak^{5} mon^{2}/	ฟักเขียว
/fak^{6} kɛ:w ^{5}/	/ma:k^{2} pak^{4}/	ฟักทอง
/ma^{2} ku:aj^{5}/	/ma:k^{2} ka:^{2}/	ฝรั่ง

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/pi:^{2} ku:aj^{4}/	/pi:^{1} ko:j^{4}/	ปลีกล้วย
/bu:a^{2}/	/wo:^{1}/	ดอกบัว
/cha^{5} ʔom^{2}/	/phak^{2} ha:^{4}/	ชะอม

4.2.1.5 คำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกาย

คำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกาย หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 78 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 25 คำ คิดเป็นร้อยละ 32.05 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายจำนวน 29 คำ คิดเป็นร้อยละ 37.18 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายจำนวน 24 คำ คิดเป็นร้อยละ 30.77 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/hu:^{6} daŋ^{2}/	/khu:^{4} laŋ^{1}/	จมูก
/ŋɔ:n^{4}/	/kɔŋ^{2} kɔ:^{5}/	ท้ายทอย

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/him^{2} pa:k^{3}/	/si:^{1} sop^{2}/	ริมฝีปาก

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/pha:k^{3}/	/sop^{2}/	ปาก
/ka^{3} du:k^{3}/	/ka^{2} lu:k^{2}/	กระดูก
/sa^{3} dɨ:^{2}/	/sa:j^{1} lɨ:^{3}/	สะดือ

4.2.1.6 คำนามเกี่ยวกับสัตว์

คำนามเกี่ยวกับสัตว์ หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกสัตว์ต่าง ๆ ที่อยู่ภายในพื้นที่หรืออาจเป็นสัตว์ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่รู้จักและใช้เรียกกันในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับสัตว์ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 170 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับสัตว์ที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 84 คำ คิดเป็นร้อยละ 49.41 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับสัตว์จำนวน 59 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.71 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับสัตว์จำนวน 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 15.88 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/kha:ŋ^{2} kha:k^{4}/	/kha:ŋ^{2} kha:k^{5}/	คางคก
/pa:^{1} lim^{1}/	/pa:^{1} kɔ:^{2} /	ปลาช่อน
/khi:^{5} dɨ:an^{2}/	/saj^{5} len^{1}/	ไส้เดือน

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/mɛ:ŋ^{2} wi:^{3}/	/hə:k^{2}/	แมลงหวี่
/pi:^{1} sɨ:a^{4}/	/kap^{2} wə:^{3}/	ผีเสื้อ
/nok^{5} phi^{5} la:p^{4}/	/nok^{4} ko:^{2}/	นกพิราบ

4.2.1.7 คำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้

คำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน หรืออาจเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่

รู้จักและใช้คำศัพท์มาเรียกสิ่งของเครื่องใช้เหล่านั้น จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 266 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 126 คำ คิดเป็นร้อยละ 47.37 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้จำนวน 100 คำ คิดเป็นร้อยละ 37.59 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้จำนวน 40 คำ คิดเป็นร้อยละ 15.04 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/mi:t^{4} ɲap^{6}/	/kim^{3} haj^{3}/	กรรไกร
/kə:n^{1}/	/khɨn^{3} laj^{1}/	พะอง
/sa^{2} li:^{2}/	/pha:^{2} kɔp^{4}/	ฟูก

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/na:^{2} li^{5} ka:^{2}/	/na:^{3} li:^{3}/	นาฬิกา
/pha:^{4} hom^{3}/	/pha:^{2} hom^{2}/	ผ้าห่ม
/krok^{5}/	/kok^{4}/	ครก

4.2.1.8 คำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า

คำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชาวไทใหญ่หรือเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของคนทั่วไปที่สวมใส่ รวมถึงเครื่องประดับที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับการแต่งกายเสื้อผ้าที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 94 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้าที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 58 คำ คิดเป็นร้อยละ 61.70 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับการแต่งกายเสื้อผ้าจำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 23.41 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้าจำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.89 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/kə:p^{3}/	/khɛp^{4} ti:n^{1}/	รองเท้า
/te:w^{3} kha:^{1} san^{5}/	/kon^{1} pɔt^{4}/	กางเกงขาสั้น
/te:w^{3} ja:w^{2}/	/kon^{1} ja:w^{3}/	กางเกงขายาว

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/thuŋ[1] nɔŋ[4]/	/thoŋ[1] nɔŋ[5]/	ถุงน่อง
/mua:k[3]/	/mok[2] ho:[1]/	หมวก
/sɔ:j[4]/	/sa:j[1] khɔ:[3]/	สร้อย

4.2.1.9 คำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ

คำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ หมายถึง คำนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกสถานภาพของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการงาน หรือตำแหน่งทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 129 คำ โดยมีคำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 52.71 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพจำนวน 36 คำ คิดเป็นร้อยละ 27.91 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพจำนวน 25 คำ คิดเป็นร้อยละ 19.38 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/kha[3] ɲo:m[2]/	/kap[4] pi:[2]/	เด็กวัด
/pɔ:[4] lua:ŋ[1]/	/pu:[2] ke:[2]/	ผู้ใหญ่บ้าน
/khon[2] kep[1] khi:[5] ɲa:[5]/	/khon[3] kep[2] juk[4] jak[4]/	คนเก็บขยะ

(2) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/tha[2] ha:n[1]/	/lu:k[5] sɨk[2]/	ทหาร
/ne:n[2]/	/caw[5] sa:ŋ[2]/	เณร
/ʔathi[5] bɔ[2] di:[2]/	/ʔa thi pa tiʔ[4]/	อธิบดี ผู้มีอำนาจเหนือ

ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้ทั้งคำศัพท์ภาษาไทใหญ่ และมีการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยในหมวดคำนามจะแบ่งย่อยออกเป็น 9 หมวดย่อย ได้แก่ 1) คำนามเกี่ยวกับเครือญาติ 2) คำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ 3) คำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ 4) คำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ 5) คำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกาย 6) คำนามเกี่ยวกับสัตว์ 7) คำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ 8) คำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า และ 9)

คำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการใช้คำนามที่เป็นภาษาไทใหญ่ในอัตราค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในหมวดคำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า หมวดคำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ และหมวดคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งมีการใช้คำนามในหมวดดังกล่าวมากกว่าร้อยละ 50 จากตัวเลขสถิติ ทั้งนี้ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทใหญ่เป็นสังคมที่ค่อนข้างปิด โดยสังเกตได้จากการใช้คำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพที่เป็นคำภาษาไทใหญ่มากถึงร้อยละ 52.71 นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าชาวไทใหญ่มีความผูกพันกับวัฒนธรรมของตน รวมถึงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของพื้นที่มาก กล่าวคือ การแต่งกายและเสื้อผ้าถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ การใช้หมวดคำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้าที่เป็นภาษาไทใหญ่ในอัตราที่สูงจึงแสดงให้เห็นว่า ชาวไทใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งกายแบบไทใหญ่ในงานพิธีหรือเทศกาลวันสำคัญของชาวไทใหญ่ในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนวัยกลางคน และกลุ่มคนวัยเด็กบางกลุ่ม ดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้ยังคงหวงแหนวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนมาจนถึงปัจจุบัน

อนึ่ง หมวดคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ ผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการใช้คำภาษาไทใหญ่มากเช่นเดียวกัน จึงบ่งบอกถึงความใกล้ชิดระหว่างชาวไทใหญ่กับพื้นที่ที่ชาวไทใหญ่ดำรงชีวิตอยู่ด้วย ส่วนในด้านคำยืม ผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการยืมคำภาษาไทยเหนือมากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของชาวไทใหญ่ เนื่องจากชาวไทใหญ่ตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย จึงย่อมมีการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเหนือทั้งในการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพ สาเหตุดังกล่าวจึงอาจทำให้เกิดการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทใหญ่และภาษาไทยเหนือ ส่งผลให้มีการยืมคำนามภาษาไทยเหนือมาใช้ในภาษาไทใหญ่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในหมวดคำนามเกี่ยวกับเครือญาติ หมวดคำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ และหมวดคำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ เป็นต้น ส่วนการยืมคำนามภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ปรากฏให้เห็นบ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการหรือภาษาหลักที่ใช้กันในประเทศไทย ดังนั้นจึงย่อมมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของชาวไทใหญ่ อย่างไรก็ตามการยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้น้อยกว่าการยืมภาษาไทยเหนือมาใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2.2 ลักษณนาม

ลักษณนาม หมายถึง คำที่ใช้บอกลักษณะของคำนามหรือคำกริยา (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 18) ซึ่งผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกลักษณะของคำนามนั้น ๆ ซึ่งอาจมีรูปเหมือนคำนามหรืออาจต่างจากคำนามนั้น ๆ ก็ได้

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำลักษณนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 34 คำ โดยมีคำลักษณนามที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 38.24 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำลักษณนามจำนวน 11 คำ คิดเป็นร้อยละ 32.35 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำลักษณนามจำนวน 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.41 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.2.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/tɨ:a^{5}/	/pɔk^{2}/	ครั้ง (การกระทำ)
/nu:aj^{3}/	/ho:j^{2}/	ผล (ผลไม้)
/khɔ:n^{1}/	/ku:^{2}/	ข้าง (รองเท้า)

4.2.2.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/si:^{4}/	/kia:w^{5}/	ซี่ (ฟัน)
/tua:^{2}/	/to:^{1}/	ตัว (สัตว์)
/lem^{4}/	/pa:p^{5}/	เล่ม (สมุด)

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการใช้คำลักษณนามอย่างหลากหลาย ถึงแม้ว่าจะมีการใช้ลักษณนามที่เป็นคำภาษาไทใหญ่มากถึงร้อยละ 48.86 หากแต่มีการยืมใช้ลักษณนามจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานด้วย และบางครั้งผู้พูดภาษาไทใหญ่จะเรียกสิ่งของใดสิ่งของหนึ่งโดยใช้ทั้งลักษณนามภาษาไทใหญ่และลักษณนามที่ยืมจากภาษาอื่น ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพราะผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการจำแนกสิ่งของอย่างละเอียด และจำเป็นต้องใช้ลักษณนามในจำนวนมากพอในการแยกความแตกต่างของสิ่งของต่าง ๆ และเมื่อผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกมากขึ้น จึงมีการยืมลักษณนามของภาษาอื่น ๆ มาใช้เพื่อเรียกสิ่งที่รับรู้ใหม่

นอกจากนี้ยังพบการใช้คำลักษณนามในภาษาไทยเหนือซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่พอสมควร ในขณะที่พบการใช้ลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยชาวไทใหญ่ได้รับอิทธิพลจากการสื่อสารกับชาวไทยเหนือจนเกิดความเคยชินในการใช้คำลักษณนามเรียกลักษณะของสิ่งนั้น ๆ ส่วนลักษณนามที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมักจะพบในกลุ่มคนที่อายุน้อยซึ่งอาจมาจากอิทธิพลจากการศึกษา เนื่องจากกลุ่มคนที่มีอายุน้อยมักจะมีการศึกษาสูงกว่ากลุ่มคนอายุอื่น ๆ ในพื้นที่นี้ จึงเป็นไปได้ว่ามีการรับคำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานมาใช้อยู่บ้าง

4.2.3 คำสรรพนาม

คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนาม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบคำสรรพนาม 2 ประเภท ได้แก่ คำบุรุษสรรพนามและคำสรรพนามถาม โดยคำบุรุษสรรพนามหรือคำสรรพนามแทนบุคคล คือ คำสรรพนามที่ใช้ระบุแทนบุคคลเพื่อบอกว่าเป็นผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย หรือผู้ที่กล่าวถึง ส่วนสรรพนามถาม คือ คำสรรพนามที่ใช้แทนนามและใช้แสดงคำถามในขณะเดียวกัน ในภาษาไทยมีเพียง 3 คำ ได้แก่ ใคร อะไร ไหน (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 23-27)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำสรรพนามที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 39 คำ โดยมีคำสรรพนามที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 43.59 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำสรรพนามจำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.90 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำสรรพนามจำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.51 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.3.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/ha:^{2}/	/kaw^{1}/	กู
/haw^{2}/	/kaw^{1}/	คำแทนตัวเองเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน (เพื่อน)
/su:^{1}/	/mal^{3}/	คำเรียกคนที่มีอายุเท่ากัน (บุรุษที่ 2)

4.2.3.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
/kaj^{2}/	/phəl^{1}/	ใคร
/phom^{1}/ /nu:^{1}/	/kha:^{5} ca:j^{3}/ /kha:^{5} nɔ:ŋ^{4}/	คำแทนตัวเองเมื่อพูดกับคนที่มีอายุมากกว่า
/kɛ:^{2}/	/mal^{3}/	คำเรียกคนที่มีอายุเท่ากัน (บุรุษที่ 2)

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการใช้คำสรรพนามในภาษาไทใหญ่มากที่สุด ในจำนวนร้อยละ 43.59 โดยเฉพาะคำเรียกเครือญาติหรือคนในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากคนในครอบครัวเป็นชาวไทใหญ่ด้วยกันและมีความคุ้นเคยกับภาษาไทใหญ่ จึงมักจะใช้คำในภาษาไทใหญ่สืบทอดกันมา อย่างไรก็ตามมีการใช้คำสรรพนามภาษาไทยเหนือในจำนวนที่ใกล้เคียงกับภาษาไทใหญ่ ทำให้เห็นว่าภาษาไทยเหนือมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในพื้นที่นี้มาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้พูดภาษาไทใหญ่อยู่ในพื้นที่นี้มานานทำให้มีการสื่อสารกับชาวไทยเหนือที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันจนก่อให้เกิดการยืมภาษามาใช้

4.2.4 คำกริยา

คำกริยา คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนหลักของกริยาวลี (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 32) ซึ่งบอกอาการต่าง ๆ ของคนหรือสิ่งของ เช่น การเกิด การเคลื่อนไหว การคิด การดำเนินอยู่ การพัฒนา การเปลี่ยนแปลง ความเป็นไปได้ เป็นต้น

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำกริยาที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 385 คำ โดยมีคำกริยาที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 159 คำ คิดเป็นร้อยละ 41.30 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำกริยาจำนวน 186 คำ คิดเป็นร้อยละ 48.31 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำกริยาจำนวน 40 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.39 อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุจะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.4.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/cep^{1} tɔ:ŋ^{6}/	/tɔ:ŋ^{5} kɛ:n^{4}/	ปวดท้อง
40-45	/pan^{1} pɔ:n^{2}/	/pan^{1} pɔ:n^{4}/	ให้พร อวยพร
20-25	/caŋ^{2}/	/caŋ^{4}/	ชัง เกลียด

4.2.4.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/faj^{2} maj^{4}/	/faj^{4} maj^{5}/	ไฟไหม้
40-45	/jip^{3}/	/ji:p^{4}/	หยิบ ถือ
20-25	/kwa:t^{3}/	/khwa:t^{2}/	กวาด

ผลการศึกษาการใช้คำในหมวดคำกริยามีความแตกต่างจากการใช้คำในหมวดคำอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในพื้นที่นี้มีการใช้คำกริยาที่ยืมจากภาษาไทยเหนือคิดเป็นร้อยละ 48.31 ซึ่งมากกว่าการใช้คำกริยาในภาษาไทใหญ่ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 41.30 อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จะเป็นกลุ่มที่มีการใช้คำกริยาภาษาไทยเหนือมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มคนเหล่านี้ออกจากพื้นที่ไปเรียนหนังสือ รวมถึงออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกพื้นที่บ่อยครั้งกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ จึงทำให้มีความคุ้นเคยในการใช้ภาษาไทยเหนือกับกลุ่มคนภายนอกชุมชน บางครั้งจึงนำคำศัพท์ภาษาไทยเหนือกลับมาใช้ภายในชุมชนจนเกิดความเคยชินกลายเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันนั่นเอง

4.2.5 คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายกริยา และเป็นส่วนหลักของวิเศษณ์วลี เพื่อบอกเวลา การถาม บอกระดับ ขนาด ขอบเขต สภาพ การเน้น เป็นต้น (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 41)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำวิเศษณ์ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 98 คำ โดยมีคำวิเศษณ์ที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 46 คำ คิดเป็นร้อยละ 46.94 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำวิเศษณ์จำนวน 30 คำ คิดเป็นร้อยละ 30.61 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำวิเศษณ์จำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 22.45 อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุจะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.5.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/som^{4}/	/so:m^{5}/	เปรี้ยว
40-45	/tɨŋ^{2} mot^{1}/	/taŋ^{4} seŋ^{5}/	ทั้งหมด
20-25	/ʔa^{2} ɲaŋ^{1}/	/het^{4} saŋ^{1}/	อะไร

4.2.5.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/bo:j^{3} bo:j^{3}/	/kam^{4} kam^{4} /	บ่อย ๆ
40-45	/di:^{2}/	/li:^{1}/	ดี
20-25	/sai^{1}/	/saw^{2}/	ใส

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้คำวิเศษณ์ในภาษาไทใหญ่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.94 รองลงมาเป็นคำวิเศษณ์ที่ยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ในพื้นที่นี้ยังคงรักษาคำศัพท์ภาษาไทใหญ่ไว้เป็นอย่างดี ทั้งคำวิเศษณ์แสดงคำถาม คำวิเศษณ์ที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของคำกริยา เช่น คำขยายในการบ่งบอกความเข้มของสี ขนาดของสิ่งของ หรือแสดงลักษณะของกิริยาอาการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามยังมีการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่มักจะใช้ภาษาไทใหญ่และยืมคำจากภาษาไทยเหนือมาใช้ด้วย ส่วนคำวิเศษณ์ที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานยังคงปรากฏอยู่บ้าง แต่มักจะปรากฏในกลุ่มคนที่อายุน้อยหรือกลุ่มวัยรุ่นที่ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาในโรงเรียนและการสื่อสารกับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยจึงเกิดความเคยชินและนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2.6 คำบุพบท

คำบุพบท คือ คำที่ปรากฏหน้านามวลีและประกอบเข้าเป็นบุพบทวลีเพื่อบอกตำแหน่ง หน้าที่ ความเกี่ยวข้อง ความมุ่งหมาย ความเป็นเจ้าของ ฯลฯ ของนามวลีที่สัมพันธ์กับคำกริยาหรือบอกความสัมพันธ์ระหว่างนามวลีกับนามวลีในประโยคเดียวกัน (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 51)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำบุพบทที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 30 คำ โดยมีคำบุพบทที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 40.00 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำบุพบทจำนวน 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 43.33 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำบุพบทจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.67 อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุจะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.6.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/kaj^{2}/	/cɔŋ^{2}/	ไกล
40-45	/ta:ŋ^{2} nɔ:k^{4}/	/ka:^{5} nɔ:k^{5}/	ข้างนอก
20-25	/kaj^{4}/	/cam^{1}/	ใกล้

4.2.6.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/kha:ŋ^{4} laŋ^{1}/	/ta:ŋ^{4} laŋ^{1}/	ข้างหลัง
40-45	/kha:ŋ^{4} na:^{4}/	/to:k^{4} na:^{5}/	อยู่ข้างหน้า
20-25	/nɨ:^{1}/	/nə:^{1}/	เหนือ

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้คำบุพบทในภาษาไทใหญ่และใช้คำบุพบทที่ยืมจากภาษาไทยเหนือในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 43.33 และร้อยละ 40.00 ตามลำดับ ส่วนคำบุพบทที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมีเพียงร้อยละ 16.67 อย่างไรก็ตามจากการศึกษายังพบว่า ผู้พูดภาษาไทใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มคนสูงอายุและกลุ่มวัยกลางคนจะมีการใช้คำบุพบทในภาษาไทใหญ่และภาษาไทยเหนือเป็นหลัก ส่วนกลุ่มคนอายุน้อยหรือกลุ่มวัยรุ่นจะมีการใช้คำบุพบทในภาษาไทยมาตรฐานบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องพูดประโยคหรือข้อความขนาดยาวที่ต้องสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนหรือบุคคลที่ตนเองไม่คุ้นเคยก็มักจะใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีความระมัดระวังเกรงว่าจะสื่อสารกับคนภายนอกไม่เข้าใจนั่นเอง

4.2.7 คำเชื่อม

คำเชื่อม คือ คำที่ใช้เชื่อมคำ วลี หรือประโยคเข้าด้วยกัน (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 53) โดยพบเฉพาะคำเชื่อมสัมพันธสารหรือคำเชื่อมระหว่างประโยคเท่านั้น ซึ่งเป็นคำที่บอกความสัมพันธ์ระหว่างประโยคที่เป็นเหตุเป็นผล บอกความแย้งกัน บอกความคล้อยตามกัน และบอกเงื่อนไข

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำเชื่อมที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 17 คำ โดยมีคำเชื่อมที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.41 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำเชื่อมจำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 41.18 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำเชื่อมจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.41 อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุจะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.7.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/pɨ:a^{4}/	/ʔɔŋ^{2}/	เพื่อให้
40-45	/phɔʔ^{6}/	/loʔ^{4}/	เพราะ
20-25	/jaŋ^{3} ti:^{5}/	/ta lo:^{2}/	อย่างที่

4.2.7.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	คำภาษาไทใหญ่	ความหมาย
60-65	/lɛʔ^{5}/	/nɛʔ^{2}/	กับ, และ
40-45	/tha:^{4}/	/ji:n^{2}/	ถ้า
20-25	/tɛ:^{3} wa:^{4}/	/ta:^{5} pe:^{2} mɛʔ^{2}/	แต่ว่า

ผลการศึกษาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการใช้คำเชื่อมที่ยืมจากภาษาไทยเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.18 และใช้คำเชื่อมในภาษาไทใหญ่และภาษาไทยมาตรฐานในจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 29.41 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาษาไทยเหนือมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในพื้นที่นี้พอสมควร จากการสังเกตการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์เมื่อกลุ่มชาวไทใหญ่สื่อสารด้วยการเล่าเรื่องหรืออธิบายข้อมูลที่เป็นประโยคหลายประโยคต่อเนื่องกัน ช่วงแรกจะใช้คำเชื่อมเป็นภาษาไทใหญ่ก่อน แต่หลังจากนั้นจะเริ่มแทรกปนด้วยการใช้คำเชื่อมภาษาไทยเหนือเข้ามาจนจบข้อความ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่มีความคุ้นเคยกับการใช้คำเชื่อมในภาษาไทยเหนือมากกว่าจึงได้มีการนำคำศัพท์ภาษาไทยเหนือมาใช้ในจำนวนที่มากกว่าและบ่อยครั้งกว่านั่นเอง

4.2.8 คำลงท้าย

คำลงท้าย คือ คำที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ไม่มีความหมายเด่นชัดในตัว และไม่มีหน้าที่สัมพันธ์กับส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค คำลงท้ายอาจแบ่งได้เป็นกลุ่มแสดงทัศนภาวะและกลุ่มแสดงมารยาท (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 60)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำลงท้ายที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 14 คำ โดยมีคำลงท้ายที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.71 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำลงท้ายจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.71 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำลงท้ายจำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.58 อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุจะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.8.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
60-65	/lɛ:^{4}/	ล่ะ
40-45	/caw^{4}/	ค่ะ
20-25	/nə:^{4}/	นะ

4.2.8.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
60-65	/kaʔ^{3}/	ค่ะ
40-45	/naʔ^{5}/	นะ
20-25	/kap^{5}/	ครับ

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้คำลงท้ายในภาษาไทใหญ่และในภาษาไทยเหนือในจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 35.71 และใช้คำลงท้ายในภาษาไทยมาตรฐานในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 28.58 การใช้คำลงท้ายเช่นนี้จะปรากฏกับกลุ่มคนในทุกช่วงอายุ ทั้งนี้กลุ่มคนเหล่านี้จะเลือกใช้คำใดจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกลุ่มคนที่สื่อสารด้วยเป็นหลัก เช่น หากสื่อสารกับชาวไทยเหนือก็มักจะใช้คำลงท้ายภาษาไทยเหนือ หรือหากสื่อสารกับคนไทยกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนแปลกหน้าก็มักจะใช้คำลงท้ายในภาษาไทยมาตรฐานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจเพื่อแสดงความสุภาพก็เป็นได้

4.2.9 คำอุทาน

คำอุทาน คือ คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น สะเทือนใจ ตกใจ ดีใจ เห็นใจ ประหลาดใจ สงสาร สงสัย เจ็บปวด เป็นต้น คำอุทานมักปรากฏหน้าประโยค (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 63)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำอุทานที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 8 คำ โดยมีคำอุทานที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.00 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำอุทานจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 37.50 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นคำอุทานจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 37.50 อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุจะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.9.1 คำยืมภาษาไทยเหนือ

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
60-65	/ʔɔ:^{3} hɔ:j^{6}/	คำอุทานแสดงความรู้สึกสงสาร
40-45	/po:t^{3} toʔ^{6}/	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ
20-25	/kho^{6}/	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ

4.2.9.2 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
60-65	/ʔoʔ^{5}/	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ
40-45	/ʔeʔ^{5}/	คำอุทานแสดงความรู้สึกสงสัย
20-25	/ʔuj^{5}/	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ

ผลการศึกษาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้คำอุทานในภาษาไทใหญ่ และการยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้คำอุทานนั้นเป็นคำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งออกมาอย่างธรรมชาติ ดังนั้นผู้พูดภาษาไทใหญ่จึงมักจะเปล่งคำที่ตัวเองคุ้นเคยในการสื่ออารมณ์ออกมา ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ตกใจ ดีใจ สงสาร หรือเสียดาย อย่างไรก็ตามโดยส่วนใหญ่กลุ่มของผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่เป็นผู้สูงอายุและกลุ่มคนวัยกลางคนในพื้นที่นี้มักจะใช้คำอุทานในภาษาไทใหญ่และภาษาไทยเหนืออยู่บ่อยครั้ง ส่วนภาษาไทยมาตรฐานนั้นมักจะพบในกลุ่มของวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ซึ่งอาจเป็นเพราะบางครั้งกลุ่มวัยรุ่นสื่อสารกันด้วยประโยคภาษาไทยมาตรฐานอยู่ก่อน เมื่อพบสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกบางอย่างอย่างกะทันหัน จึงอาจใช้คำอุทานในภาษาไทยมาตรฐานตามสถานการณ์นั้น ๆ โดยไม่รู้ตัวก็เป็นได้

4.2.10 คำปฏิเสธ

คำปฏิเสธ คือ คำที่ใช้บอกปัดหรือไม่ยอมรับ ซึ่งแบ่งได้เป็นคำปฏิเสธกริยาและคำปฏิเสธข้อความ (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2564, น. 64)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำปฏิเสธที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ทั้งหมด 4 คำ โดยมีคำปฏิเสธที่เป็นภาษาไทใหญ่จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 50.00 คำยืมภาษาไทยเหนือที่เป็นคำปฏิเสธจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.00 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังนี้

ช่วงอายุ (ปี)	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
40-45	/bɔ:^{3}/	/maj^{4}/	ไม่
20-25	/bɔ:^{3}/	/maj^{4}/	ไม่

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการใช้คำปฏิเสธของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในพื้นที่นี้ไม่ได้มีความหลากหลายมากนัก กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่เป็นกลุ่มช่วงอายุ 60-65 ปี จะใช้คำปฏิเสธเป็นภาษาไทใหญ่ทุกคน คือ คำว่า /ʔam^{2}/ ส่วนผู้พูดภาษาไทใหญ่กลุ่มอื่นจะมีการใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือ 1 คำ คือ คำว่า /bɔ:^{3}/ และบางครั้งจะใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานซึ่งพบ 1 คำ คือ คำว่า /maj^{4}/ จากผลการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนสูงอายุชาวไทใหญ่ยังคงรักษาการใช้คำศัพท์ไทใหญ่ไว้อย่างเข้มข้น ในขณะที่กลุ่มคนในช่วงอายุ 40-45 ปี และ 20-25 ปี ยังมีการนำคำปฏิเสธที่ยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้บ้างในบางสถานการณ์

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่และมีการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยเหนือเข้ามาใช้อยู่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยมาตรฐานจะมีจำนวนไม่มาก การยืมคำเหล่านี้จึงแสดงให้เห็นถึงการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ โดยลักษณะการยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานนั้นมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้การสัมผัสภาษาอันเกิดจากการยืมคำเหล่านี้อาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยในด้านพื้นที่ เพศ อายุ ฯลฯ ล้วนมีผลต่อการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในบทถัดไป

บทที่ 5
การสัมผัสภาษาและปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางภาษาเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านคำศัพท์อันเกิดจากการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำ ทำให้ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากจะใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีการยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้ในภาษาไทใหญ่เป็นจำนวนมาก ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ลักษณะการสัมผัสภาษาที่เกิดจากการยืมคำภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน รวมถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งประเด็นในการศึกษา ดังนี้

5.1 ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบรูปแบบการสัมผัสภาษาอันเนื่องมาจากการยืมคำศัพท์ โดยแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบการปนภาษา และการยืมแบบผสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 การยืมแบบทับศัพท์

การทับศัพท์ คือ การยืมคำที่ยืมทั้งรูปและความหมาย โดยรูปนั้นถอดเสียงจากภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ให้เข้ากับระบบเสียงในภาษาไทใหญ่ จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำยืมแบบทับศัพท์ทั้งการทับศัพท์ภาษาไทยเหนือและการทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน ดังนี้

5.1.1.1 การทับศัพท์ภาษาไทยเหนือ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบการทับศัพท์ภาษาไทยเหนือ โดยแบ่งเป็นคำมูล คำผสาน และคำผสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำมูล

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำภาษาไทยเหนือ	คำทับศัพท์	ความหมาย
1	/ɲep^{5}/	/ɲip^{6}/	/ɲip^{3}/	เย็บ
2	/mɨ:n^{5}/	/pha^{3} lə:t^{5}/	/phə:t^{5}/	ลื่น
3	/ho:j^{2}/	/nua:j^{3}/	/no:j^{3}/	ผล (ลักษณนาม)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำมูลที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการทับศัพท์ภาษาไทยเหนือ กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าเย็บ ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/ɲep^{5}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ɲip^{3}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงสระจาก “/ɲip^{6}/” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “/ɲip^{3}/”

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าลื่น ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/mi:n^{5}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/phə:t^{5}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงโดยการรวมเสียงจาก “/pha^{3} lə:t^{5}/” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “/phə:t^{5}/”

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าผลซึ่งเป็นลักษณนาม ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/ho:j^{2}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/no:j^{3}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงสระจาก “/nua:j^{3}/” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “/no:j^{3}/”

(2) คำผสาน

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำภาษาไทยเหนือ	คำทับศัพท์	ความหมาย
1	/ma:k^{2} ʔa:ŋ^{1} kha:ŋ^{1}/	/ma^{3} hɔ:j^{3}/	/ba^{3} hɔ:j^{3}/	มะระ
2	/mə:^{3} wa:^{3}/	/ta^{3} wa:^{2}/	/ma^{3} wa:^{2}/	เมื่อวานนี้
3	/ma:k^{2} tɔm^{2}/	/ma^{3} tɔm^{3}/	/ba:^{3} tɔm^{3}/	กระดุม

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำผสานที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการทับศัพท์ภาษาไทยเหนือ กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่ามะระ ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/ma:k^{2} ʔa:ŋ^{1} kha:ŋ^{1}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ba^{3} hɔ:j^{3}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นพยางค์หน้าจาก “/ma^{3} hɔ:j^{3}/” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “/ba^{3} hɔ:j^{3}/”

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าเมื่อวานนี้ ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/mə:^{3} wa:^{3}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ma^{3} wa:^{2}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นพยางค์หน้าจาก “/ta^{3} wa:^{2}/” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “/ma^{3} wa:^{2}/”

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่ากระดุม ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/ma:k^{2} tɔm^{2}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ba:^{3} tɔm^{3}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นพยางค์หน้าจาก “/ma^{3} tɔm^{3}/” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “/ba:^{3} tɔm^{3}/”

(3) คำผสม

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำภาษาไทยเหนือ	คำทับศัพท์	ความหมาย
1	/naŋ^{1} cɔŋ^{2}/	/naŋ^{1} wɔŋ^{6}/	/naŋ^{1} wɔ:ŋ^{2}/	หนังยาง
2	/lot^{4} khə:ŋ^{3}/	/lot^{6} khia:ŋ^{5}/	/lot^{6} khɨa:ŋ^{5}/	รถจักรยานยนต์
3	/kap^{2} wə:^{3}/	/kam^{1} bə:^{5}/	/kam^{3} bə:^{5}/	ผีเสื้อ

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำผสมประเภทคำประสมที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการทับศัพท์ภาษาไทยเหนือ กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าหนังยาง ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “**/naŋ^{1} cɔŋ^{2}/**” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “**/naŋ^{1} wɔ:ŋ^{2}/**” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่สองจาก “**/naŋ^{1} wɔŋ^{6}/**” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “**/naŋ^{1} wɔ:ŋ^{2}/**”

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่ารถจักรยานยนต์ ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “**/lot^{4} khə:ŋ^{3}/** แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “**/lot^{6} khɨa:ŋ^{5}/**” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงสระในพยางค์ที่สองจาก “**/lot^{6} khia:ŋ^{5}/**” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “**/lot^{6} khɨa:ŋ^{5}/**”

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าผีเสื้อ ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “**/kap^{2} wə:^{3}/**” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “**/kam^{3} bə:^{5}/**” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยเหนือ แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์หน้าจาก “**/kam^{1} bə:^{5}/**” ในภาษาไทยเหนือ เป็นคำว่า “**/kam^{3} bə:^{5}/**”

5.1.1.2 การทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบการทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน โดยแบ่งเป็นคำมูล คำผสาน และคำผสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำมูล

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำภาษาไทยมาตรฐาน	คำทับศัพท์	ความหมาย
1	/tɔŋ^{4}/	/thɔ:ŋ^{5}/	/thɔ:ŋ^{3}/	ท้อง (อวัยวะ)
2	/nep^{4}/	/lep^{5}/	/lep^{4}/	เล็บ
3	/hɔŋ^{2}/	/rɔ:ŋ^{5}/	/hɔ:ŋ^{5}/	ร้อง

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำมูลที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าท้องซึ่งเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งในร่างกาย ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/tɔŋ^{4}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/thɔ:ŋ^{3}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์จาก “/thɔ:ŋ^{5}/” ในภาษาไทยมามาตรฐาน เป็นคำว่า “/thɔ:ŋ^{3}/”

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าเล็บ ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/nep^{4}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/lep^{4}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์จาก “/lep^{5}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/lep^{4}/”

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าร้อง ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/hɔŋ^{2}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/hɔ:ŋ^{5}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นจาก “/rɔ:ŋ^{5}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/hɔ:ŋ^{5}/”

(2) คำผสาน

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำภาษาไทยมาตรฐาน	คำทับศัพท์	ความหมาย
1	/ma:k^{2} khə:^{1}/	/ma^{5} khɨa:^{1}/	/ma^{3} khɨa:^{1}/	มะเขือ
2	/ka^{2} du:t^{2}/	/ta^{3} krut^{3}/	/ta^{3} kut^{5}/	ตะกรุด
3	/naj^{1} ɲa:n^{1} je:^{3}/	/nak^{5} ka:n^{2} mɨa:ŋ^{2}/	/nak^{5} ka:n^{2} mə:ŋ^{2}/	นักการเมือง

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำผสานที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่ามะเขือ ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/ma:k^{2} khə:^{1}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ma^{3} khɨa:^{1}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์หน้าจาก “/ma^{5} khɨa:^{1}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/ma^{3} khɨa:^{1}/”

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าตะกรุด ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/ka^{2} du:t^{2}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ta^{3} kut^{5}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นและเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่สองจาก “/ta^{3} krut^{3}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/ta^{3} kut^{5}/”

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่านักการเมือง ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/naj^{1} ɲa:n^{1} je:^{3}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/nak^{5} ka:n^{2} mə:ŋ^{2}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วย

ภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงสระในพยางค์ที่สามจาก “/nak^{5} ka:n^{2} mɨa:ŋ^{2}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/nak^{5} ka:n^{2} mə:ŋ^{2}/”

(3) คำผสม

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำภาษาไทยมาตรฐาน	คำทับศัพท์	ความหมาย
1	/pha^{2} tɔŋ^{2}/	/pha:^{4} kha:w^{1} ma:^{5}/	/pha:^{4} kha:^{1} ma:^{4}/	ผ้าขาวม้า
2	/pak^{4} ki:^{3}/	/phak^{3} chi:^{2}/	/phak^{3} chi:^{5}/	ผักชี
3	/ca:ŋ^{2} phaj^{3}/	/chaŋ^{4} faj^{2} fa:^{5}/	/chaŋ^{4} faj^{2} fa:^{4}/	ช่างไฟฟ้า

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำผสมประเภทคำประสมที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าผ้าขาวม้า ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/pha^{2} tɔŋ^{2}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/pha:^{4} kha:^{1} ma:^{4}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงตัวสะกดในพยางค์ที่สองและเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่สามจาก “/pha:^{4} kha:w^{1} ma:^{5}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/pha:^{4} kha:^{1} ma:^{4}/”

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าผักชี ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/pak^{4} ki:^{3}/ แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/phak^{3} chi:^{5}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่สองจาก “/phak^{3} chi:^{2}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/phak^{3} chi:^{5}/

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าช่างไฟฟ้า ในภาษาไทใหญ่คือคำว่า “/ca:ŋ^{2} phaj^{3}/” แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/chaŋ^{4} faj^{2} fa:^{4}/” ซึ่งเป็นการทับศัพท์ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่สามจาก “/chaŋ^{4} faj^{2} fa:^{5}/” ในภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำว่า “/chaŋ^{4} faj^{2} fa:^{4}/”

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสัมผัสภาษาโดยวิธีการยืมแบบทับศัพท์ทั้งการทับศัพท์ภาษาไทยเหนือและการทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งปรากฏทั้งคำมูล คำผสาน และคำผสม และเป็นการทับศัพท์โดยเปลี่ยนหรือปรับเสียงซึ่งปรากฏทั้งการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น ตัวสะกด หรือเสียงวรรณยุกต์ หากแต่เสียงนั้นยังคงมีความใกล้เคียงกับภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐานที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ได้ยืมมาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

5.1.2 การยืมแบบปนภาษา

การยืมแบบปนภาษา หมายถึง การยืมคำที่ยืมทั้งเสียง รูป และความหมายดั้งเดิมในภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐานและนำมาใช้ในภาษาไทใหญ่ จากการศึกษาผู้วิจัยพบการยืมแบบการปนภาษาทั้งการปนในภาษาไทยเหนือและการปนในภาษาไทยมาตรฐาน ดังนี้

5.1.2.1 การปนในภาษาไทยเหนือ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบการปนในภาษาไทยเหนือ โดยแบ่งเป็นคำมูล คำผสาน และคำผสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำมูล

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
1	/cəːk^{2}/	/sɔːp^{4}/	ชอบ (ใช้กับสิ่งของ)
2	/ɲɔːm^{1}/	/piːa^{5}/	ผอม
3	/pɔk^{5}/	/tɨːa^{5}/	ครั้ง (การกระทำ)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำมูลที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการปนภาษา กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าชอบ (ใช้กับสิ่งของ) ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/sɔːp^{4}/” ซึ่งเป็นการนำภาษาไทยเหนือมาใช้แทนคำว่า “/cəːk^{2}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าผอม ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/piːa^{5}/” ซึ่งเป็นการนำภาษาไทยเหนือมาใช้แทนคำว่า “/ɲɔːm^{1}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าครั้ง (ลักษณนามที่ใช้กับการกระทำ) ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/tɨːa^{5}/” ซึ่งเป็นการนำภาษาไทยเหนือมาใช้แทนคำว่า “/pɔk^{5}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

(2) คำผสาน

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
1	/tam^{2} ɲaː^{3}/	/kon^{2} sɔʔ^{6} paː^{1}/	ชาวประมง
2	/kon^{3} het^{4} naː^{3}/	/caːw^{3} naː^{3}/	ชาวนา
3	/nak^{4} kaː^{3}/	/caːŋ^{4} fɔːn^{6}/	นักเต้น

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำผสานที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการปนภาษา กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าชาวประมง ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/kon^{2} sɔʔ^{6} pa:^{1}/” ซึ่งเป็นการนำภาษาไทยเหนือมาใช้แทนคำว่า “/tam^{2} ɲa:^{3}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าชาวนา ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ca:w^{3} na:^{3}/” ซึ่งเป็นการนำภาษาไทยเหนือมาใช้แทนคำว่า “/kon^{3} het^{4} na:^{3}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่านักเต้น ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ca:ŋ^{4} fɔ:n^{6}/” ซึ่งเป็นการนำภาษาไทยเหนือมาใช้แทนคำว่า “/nak^{4} ka:^{3}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

(3) คำผสม

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยเหนือ	ความหมาย
1	/kim^{3} haj^{5}/	/mi:t^{4} ɲap^{6}/	กรรไกรตัดผ้า
2	/pu:^{2} sɛ:n^{1}/	/pɔ:^{4} khwɛ:n^{4}/	กำนัน
3	/kom^{2}/	/khi:^{4} pəʔ^{1}/	โคลน

จากตัวอย่างข้างต้นทั้งสามตัวอย่างเป็นคำผสม โดยผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการปนภาษา กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่ากรรไกรตัดผ้า ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือคือคำว่า “/mi:t^{4} ɲap^{6}/” ซึ่งเป็นคำประสมที่นำคำว่า /mi:t^{4}/ มาผสมกับคำว่า /ɲap^{6}/ มาใช้แทนคำว่า “/kim^{3} haj^{5}/” ในภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่ากำนัน ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือคือคำว่า “/pɔ:^{4} khwɛ:n^{4}/” ซึ่งเป็นคำประสมที่นำคำว่า /pɔ:^{4}/ มาผสมกับคำว่า /khwɛ:n^{4}/ มาใช้แทนคำว่า “/pu:^{2} sɛ:n^{1}/” ในภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าโคลน ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมจากภาษาไทยเหนือคือคำว่า “/khi:^{4} pəʔ^{1}/” ซึ่งเป็นคำประสมที่นำคำว่า /khi:^{4}/ มาผสมกับคำว่า /pəʔ^{1}/ มาใช้แทนคำว่า “/kom^{2}/” ในภาษาไทใหญ่

5.1.2.2 การปนในภาษาไทยมาตรฐาน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบการปนในภาษาไทยมาตรฐาน โดยแบ่งเป็นคำมูล คำผสาน และคำผสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำมูล

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
1	/ma^{2} ka:w^{3}/	/nɔŋ^{4}/	กล้ามเนื้อที่อยู่ด้านหลังหน้าแข้งหรือเรียกว่าน่อง
2	/pha:^{2} kɔp^{4}/	/fu:k^{4}/	ที่นอนที่ยัดด้วยนุ่นหรือเรียกว่าฟูก
3	/mak^{2} ʔu:t^{2}/	/ʔit^{3}/	ดินเผามีลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้ก่อตึกและกำแพงหรือเรียกว่าก้อนอิฐ

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำมูลที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการปนภาษา กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่ากล้ามเนื้อที่อยู่ด้านหลังหน้าแข้งหรือน่อง ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/nɔŋ^{4}/” ซึ่งเป็นการนำคำภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “/ma^{2} ka:w^{3}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าที่นอนที่ยัดด้วยนุ่นหรือที่เรียกว่าฟูก ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/fu:k^{4}/” ซึ่งเป็นการนำคำภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “/pha:^{2} kɔp^{4}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าดินเผามีลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้ก่อตึกและกำแพงหรือที่เรียกว่าก้อนอิฐ ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/ʔit^{3}/” ซึ่งเป็นการนำคำภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “/mak^{2} ʔu:t^{2}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

(2) คำผสาน

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
1	/ca:ŋ^{2} ka:^{2}/	/cha:ŋ^{3} fɔ:n^{5}/	คนฟ้อนรำ
2	/pu:^{2} len^{5} hɛ:ŋ^{3}/	/nak^{5} ki:^{2} la:^{2}/	นักกีฬา
3	/lu:k^{5} hen^{3}/	/nak^{5} lia:n^{2}/	นักเรียน

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำผสานที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการปนภาษา กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่

มีความหมายว่าคนฟ้อนรำ ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/cha:ŋ^{3} fɔ:n^{5}/” ซึ่งเป็นการนำคำภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “/ca:ŋ^{2} ka:^{2}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่านักกีฬา ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/nak^{5} ki:^{2} la:^{2}/” ซึ่งเป็นการนำคำภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “/pu:^{2} len^{5} hɛ:ŋ^{3}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่านักเรียน ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำว่า “/nak^{5} lia:n^{2}/” ซึ่งเป็นการนำคำภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “/lu:k^{5} hen^{3}/” ซึ่งเป็นภาษาไทใหญ่

(3) คำผสม

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
1	/kon^{3} to:j^{3} mə:^{2}/	/mɔ:^{1} du:^{2}/	หมอดู
2	/ma:n^{2} səl^{1}/	/ka^{3} cok^{3} saj^{1}/	กระจกใส
3	/hu^{3} pa^{2} tɛŋ^{3}/	/na:^{4} ta:ŋ^{3}/	หน้าต่าง

จากตัวอย่างข้างต้นทั้งสามตัวอย่างเป็นคำผสม โดยผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการปนภาษา กล่าวคือ ตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าหมอดู ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “/mɔ:^{1} du:^{2}/” ซึ่งเป็นคำประสมที่นำคำว่า /mɔ:^{1}/ มาผสมกับคำว่า /du:^{2}/ มาใช้แทนคำว่า “/kon^{3} to:j^{3} mə:^{2}/” ในภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่ากระจกใส ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “/ka^{3} cok^{3} saj^{1}/” ซึ่งเป็นคำประสมที่นำคำว่า /ka^{3} cok^{3}/ มาผสมกับคำว่า /saj^{1}/ มาใช้แทนคำว่า “/ma:n^{2} səl^{1}/” ในภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าหน้าต่าง ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “/na:^{4} ta:ŋ^{3}/” ซึ่งเป็นคำประสมที่นำคำว่า /na:^{4}/ มาผสมกับคำว่า /ta:ŋ^{3}/ มาใช้แทนคำว่า “/hu^{3} pa^{2} tɛŋ^{3}/” ในภาษาไทใหญ่

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสัมผัสภาษาโดยวิธีการยืมแบบปนภาษา คือ เป็นการการยืมคำที่ยืมทั้งเสียง รูป และความหมายดั้งเดิมในภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐาน และนำมาใช้ในภาษาไท

ใหญ่ ซึ่งปรากฏทั้งคำมูล คำผสาน และคำผสม ทั้งนี้วิธีการยืมเช่นนี้จะเป็นการยืมคำมาใช้ซึ่งเป็นคำที่แตกต่างจากคำในภาษาไทใหญ่อย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสังเกตว่ากลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มักจะเกิดการสัมผัสภาษาโดยวิธีนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มอายุ 20-25 ปี ซึ่งยังเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มักได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสังคมในด้านต่าง ๆ ได้ง่าย จึงก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาด้วยวิธีเหล่านี้ได้ง่ายเช่นเดียวกัน

5.1.3 การยืมแบบผสม

การยืมแบบผสม คือ การยืมคำโดยนำหน่วยคำจากทั้งภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานประกอบกัน หรือการยืมคำโดยประกอบด้วยหน่วยคำที่เป็นคำทับศัพท์และหน่วยคำที่มีเสียงรูปคำและความหมายคงเดิม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาผู้วิจัยพบการยืมเพียงแบบเดียวคือการยืมแบบผสมจากสองภาษา ซึ่งเป็นการยืมคำโดยนำหน่วยคำจากทั้งภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานประกอบกัน ผู้วิจัยพบเพียงคำผสาน และคำผสมเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.1.3.1 คำผสาน

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมผสมจากสองภาษา	ความหมาย
1	/kon^{3} het^{4} haj^{2}/	/cha:w^{2} haj^{4}/	ชาวไร่
2	/pu:^{2} kɔ:n^{3} pa:ŋ^{1}/	/phu:^{4} ʔam^{2} nua:j^{2} ka:n^{1}/	ผู้อำนวยการ
3	/kon^{3} het^{4} so:n^{1}/	/ca:w^{2} sua:n^{1}/	ชาวสวน

จากตัวอย่างข้างต้นทั้งสามตัวอย่างเป็นคำผสาน โดยผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการยืมผสมจากสองภาษา กล่าวคือ การยืมคำโดยนำหน่วยคำจากทั้งภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานประกอบกัน โดยตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าชาวไร่ ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมคือคำว่า “/cha:w^{2} haj^{4}/” เป็นการผสมระหว่างคำว่า “/cha:w^{2} /” ซึ่งเป็นภาษาไทยเหนือ และคำว่า “/haj^{4}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐาน มาใช้แทนคำว่า “/kon^{3} het^{4} haj^{2}/” ในภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าผู้อำนวยการ ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมคือคำว่า “/phu:^{4} ʔam^{2} nua:j^{2} ka:n^{1}/” เป็นการผสมระหว่างคำว่า “/phu:^{4}/” “/ʔam^{2} nua:j^{2}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า “/ka:n^{1} /” ซึ่งเป็นภาษาไทยเหนือ มาใช้แทนคำว่า “/pu:^{2} kɔ:n^{3} pa:ŋ^{1}/” ในภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่าชาวสวน ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมคือคำว่า “/ca:w^{2} sua:n^{1}/” เป็นการผสมระหว่างคำว่า “/ca:w^{2}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยเหนือ และคำว่า “/sua:n^{1}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐาน มาใช้แทนคำว่า “/kon^{3} het^{4} so:n^{1}/” ในภาษาไทใหญ่

5.1.3.2 คำผสม

ตัวอย่าง

ลำดับ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมผสมจากสองภาษา	ความหมาย
1	/si:^{1} sop^{2}/	/him^{2} pa:k^{3}/	ริมฝีปาก
2	/ʔen^{3} ja:n^{3}/	/khi:^{4} kha:n^{5}/	ขี้เกียจ
3	/la:t^{5} thɨŋ^{1} ci:^{3}/	/law^{4} khwu:an^{1}/	นินทา

จากตัวอย่างข้างต้นทั้งสามตัวอย่างเป็นคำผสม โดยผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการยืมคำศัพท์โดยการยืมผสมจากสองภาษา กล่าวคือ การยืมคำโดยนำหน่วยคำจากทั้งภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานประกอบกัน โดยตัวอย่างที่ 1 คำที่มีความหมายว่าริมฝีปาก ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมคือคำว่า “/him^{2} pa:k^{3}/” เป็นการผสมระหว่างคำว่า “/him^{2}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยเหนือ และคำว่า “/pa:k^{3}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐาน มาใช้แทนคำว่า “/si:^{1} sop^{2}/” ในภาษาไทใหญ่

ตัวอย่างที่ 2 คำที่มีความหมายว่าขี้เกียจ ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมคือคำว่า “/khi:^{4} kha:n^{5}/” เป็นการผสมระหว่างคำว่า “/khi:^{4}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า “/kha:n^{5}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยเหนือ มาใช้แทนคำว่า “/ʔen^{3} ja:n^{3}/” ในภาษาไทใหญ่

ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำที่มีความหมายว่านินทา ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้คำยืมคือคำว่า “/law^{4} khwu:an^{1}/” เป็นการผสมระหว่างคำว่า “/law^{4}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า “/khwu:an^{1}/” ซึ่งเป็นภาษาไทยเหนือ มาใช้แทนคำว่า “/la:t^{5} thɨŋ^{1} ci:^{3}/” ในภาษาไทใหญ่

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสัมผัสภาษาโดยวิธีการยืมแบบผสมคือการยืมแบบผสมจากสองภาษา ซึ่งเป็นการยืมคำโดยนำหน่วยคำจากทั้งภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาประกอบกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยพบเพียงคำผสาน และคำผสมเท่านั้น อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการยืมด้วยวิธีนี้เป็นการสร้างสรรค์คำใหม่มาใช้ในบริบทของพื้นที่นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่ในช่วงอายุ 40-45 ปี ซึ่งเป็นวัยกลางคน และกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่ในช่วงอายุ 20-25 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่น ดังนั้น

จึงเห็นได้ว่ากลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนี้อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมจนก่อให้เกิดการสัมผัส ภาษา ส่งผลให้เกิดคำใหม่มาใช้เป็นจำนวนมาก

การศึกษาลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบรูปแบบการสัมผัสภาษาอันเนื่องมาจากการยืมคำศัพท์ โดยแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบปนภาษา และการยืมแบบผสม ซึ่งการยืมคำศัพท์เหล่านี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์ในกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่ทั้งสามระดับอายุในพื้นที่นี้ อย่างไรก็ตามการสัมผัสภาษาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในปัจจุบันที่มีความแตกต่างจากในอดีต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเกิดจากปัจจัยทางสังคมต่าง ๆ อันอาจสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษาและมโนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้ด้วย

5.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอาชีพ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ ทำให้ภาษาไทใหญ่ที่ใช้กันในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 ปัจจัยด้านเพศ

เพศเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีสถานภาพทางสังคมต่างกัน และการใช้ภาษาอาจแปรไปตามเพศของผู้พูด ซึ่งในการสื่อความหมายอย่างเดียวกันเพศชายอาจใช้ภาษาแบบหนึ่งแต่เพศหญิงอาจใช้ภาษาอีกแบบหนึ่ง ความแตกต่างระหว่างภาษาของเพศหญิงกับภาษาของเพศชายนั้นจะมีน้อยหรือมากขึ้นอยู่กับแต่ละภาษาซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนที่พูดภาษานั้นด้วย (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2540, น. 20) จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ในพื้นที่นี้ปรากฏว่า ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่เป็นชาวไทใหญ่จะใช้ภาษาไทใหญ่เป็นหลักในการสื่อสาร แต่กระนั้นในบางสถานการณ์ชาวไทใหญ่กลับมิได้ใช้ภาษาไทใหญ่ในการสื่อสาร แต่เป็นการยืมคำภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1

แสดงตัวอย่างคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายและเพศหญิง

เพศ	คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
ชาย	/nam^{1}/	/nak^{6}/	/ma:k^{4}/	มาก
	/kho:^{2}/	/khu:a^{1}/	/sa^{2} pha:n^{2}/	สะพาน
	/sum^{1} phaj^{3}/	/daŋ^{2} faj^{2}/	/kɔ:^{3} faj^{2}/	ก่อไฟ
หญิง	/cə:k^{5}/	/ciːak^{4}/	/chiːak^{4}/	เชือก
	/saŋ^{1} kha:^{3}/	/tu^{6} caw^{5}/	/phraʔ^{5}/	พระสงฆ์
	/ma:k^{2} pak^{4}/	/fak^{6} kɛ:w^{5}/	/fak^{5} thɔ:ŋ^{2}/	ฟักทอง

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นถึงการสัมผัสภาษาของทั้งเพศชายและเพศหญิงในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามในทางสังคมเพศหญิงและเพศชายจะมีสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกัน ทำให้มีสิทธิและวิถีการดำเนินชีวิตในทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้หญิงไทใหญ่ยังคงรับผิดชอบเรื่องภายในบ้านและมักจะทำงานอยู่ที่บ้าน เช่น ค้าขาย เย็บผ้า ทำอาหาร เป็นต้น ดังนั้นผู้หญิงไทใหญ่ในชุมชนนี้จึงมักจะใช้ชีวิตในชุมชนเป็นหลักและมักไม่ค่อยได้ออกไปสัมผัสกับชุมชนภายนอก ในทางกลับกันผู้ชายที่อาศัยในชุมชนบ้านเวียงหวายส่วนใหญ่มักจะออกไปทำเกษตรกรรม ค้าขายภายนอกชุมชน รวมถึงมีการเดินทางออกไปพบปะติดต่อกับคนภายนอกชุมชนเป็นจำนวนมาก (ประเสริฐ ปัญญาวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 เมษายน 2566) จึงส่งผลให้การใช้ภาษาของเพศชายในชุมชนนี้มีความหลากหลายมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยืมคำศัพท์ภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่หลากหลายในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเพศชายจึงเกิดการสัมผัสภาษามากกว่าเพศหญิง ดังตารางแสดงจำนวนคำยืมของเพศชายและเพศหญิงในชุมชนบ้านเวียงหวายต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2

แสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของเพศชายและเพศหญิง

เพศ	จำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือ	จำนวนคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	รวม
ชาย	427	175	602
หญิง	306	127	433

ตารางที่ 5.3

แสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ทั้งสามระดับอายุ

อายุ	จำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือ	จำนวนคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	รวม
60-65	195	77	272
40-45	274	92	366
20-25	264	133	397
รวม	**733**	**302**	**1,035**

จากผลการศึกษาการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำศัพท์ตามตารางที่ 5.2 ตารางแสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของเพศชายและเพศหญิง จะเห็นได้ว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการใช้คำศัพท์ทั้งหมด 1,871 คำ โดยเป็นการใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่จำนวน 836 คำ คำยืมภาษาไทยเหนือจำนวน 733 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 302 คำ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้พูดภาษาไทใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีการสัมผัสภาษา กล่าวคือ เพศชายมีการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เพศชายมีการใช้คำยืมจำนวนทั้งหมด 602 คำ ในขณะที่เพศหญิงใช้คำยืมจำนวนทั้งหมด 433 คำ ในการใช้คำยืมของเพศชายนั้น ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำยืมภาษาไทยเหนือ 427 คำ ส่วนเพศหญิงใช้คำยืมภาษาไทยเหนือจำนวน 306 คำ ส่วนการยืมคำในภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ เพศชายใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 175 คำ และเพศหญิงใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 127 คำ จำนวนคำยืมเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยด้านเพศที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่ โดยเพศชายนั้นมักจะมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกมากกว่าเพศหญิง จึงส่งผลให้ได้รับอิทธิพลการใช้ภาษาที่หลากหลายมากกว่า คือ เพศชายมีการใช้คำยืมมากกว่าเพศหญิง และเพศหญิงที่มักจะใช้ชีวิตอยู่ภายในชุมชนนั้นยังคงใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่ในชีวิตประจำวันมากกว่าเพศชายนั่นเอง

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบว่าแม้ว่าจำนวนคำยืมภาษาไทยมาตรฐานของเพศชายจะมีมากกว่าเพศหญิง หากแต่จำนวนข้างต้นไม่ได้แตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าทั้งเพศชายและเพศชาวไทใหญ่มีการยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้คล้ายคลึงกัน และเมื่อสังเกตผลการศึกษาตามตารางที่ 5.3 ตารางแสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ทั้งสามระดับอายุ จะพบว่ากลุ่มที่ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุดคือกลุ่มผู้พูดชาวไทใหญ่ในระดับอายุ 20-25 ปี ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าไม่ใช่เพียงปัจจัยด้านเพศเท่านั้นที่มีผลต่อการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้ หากแต่อาจมีปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยด้านอายุ ที่มีผลต่อการสัมผัสภาษาเช่นกัน ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

5.2.2 ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา

ปัจจัยด้านอายุและการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวเนื่องกันและส่งผลต่อการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ อายุเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมและในด้านการใช้ภาษา อายุเป็นเครื่องบ่งชี้รูปแบบการใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วย บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาอาจกำหนดจากอายุของคู่สนทนาด้วยเช่นกัน (ดียู ศรีนราวัฒน์, 2554 น. 219) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้บอกภาษาออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี อย่างไรก็ตามกลุ่มที่มีช่วงอายุ 20-25 ปีนั้นเป็นกลุ่มยังอยู่ในช่วงของการศึกษา เพิ่งจบการศึกษา หรืออาจเพิ่งเริ่มต้นประกอบอาชีพ ซึ่งจากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอายุและปัจจัยด้านการศึกษา กล่าวคือ ระดับการศึกษาเป็นอีกปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาในหมู่ผู้พูด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัย มักจะได้รับอิทธิพลการใช้ภาษาหรือการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ดังที่ ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2540, น. 25) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะพูดประโยคที่ซับซ้อนและมีลักษณะเป็นภาษาเขียนมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

จากการศึกษาพบว่าคนในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการศึกษาสูงจะเป็นกลุ่มคนช่วงอายุ 20-25 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่จบจากการศึกษาระดับมัธยม และกำลังศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย หรือเพิ่งจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและเริ่มต้นประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับการศึกษาทั้งจากโรงเรียนในชุมชนหรือนอกชุมชนตั้งแต่วัยเด็กและได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ดังนั้นกลุ่มคนเหล่านี้จึงมักจะได้รับอิทธิพลการใช้ภาษาจากโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย จนก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาที่ชัดเจนกว่ากลุ่มอื่น ดังกล่าวข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าทั้งปัจจัยด้านอายุและการศึกษามีผลต่อการสัมผัสภาษา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.4

แสดงจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในแต่ละช่วงอายุ

เพศ	อายุ	จำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือ	จำนวนคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	รวม
ชาย	60-65	119	47	166
	40-45	151	57	208
	20-25	157	71	228
หญิง	60-65	76	30	106
	40-45	123	35	158

เพศ	อายุ	จำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือ	จำนวนคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	รวม
	20-25	107	62	169
รวม		**733**	**302**	**1,035**

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายและเพศหญิงทั้งสามระดับอายุ มีการใช้คำยืมคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 20-25 ปี มีจำนวนรวมการใช้คำยืมทั้งหมด 228 คำ รองลงมาคือการใช้คำยืมของกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 40-45 ปี จำนวน 208 คำ และกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 60-65 ปี ใช้คำยืมน้อยที่สุด คือ 116 คำ

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 20-25 ปี มีการใช้คำยืมภาษาไทยเหนือมากที่สุด จำนวน 157 คำ รองลงมาคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 40-45 ปี มีการใช้คำยืมภาษาไทยเหนือจำนวน 151 คำ ส่วนกลุ่มพูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 60-65 ปี มีการใช้คำยืมภาษาไทยเหนือน้อยที่สุด จำนวน 119 คำ ส่วนจำนวนคำยืมในภาษาไทยมาตรฐานมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 20-25 ปี มีการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด จำนวน 71 คำ รองลงมาคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 40-45 ปี มีการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 57 คำ และกลุ่มพูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 60-65 ปี มีการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานน้อยที่สุด จำนวน 47 คำ

ส่วนผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงมีการใช้คำยืมที่คล้ายคลึงกับเพศชาย กล่าวคือ กลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 20-25 ปี มีจำนวนรวมคำยืมมากที่สุด คือ 169 คำ รองลงมาคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 40-45 ปี จำนวน 158 คำ และกลุ่มที่ใช้คำยืมน้อยที่สุดคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 60-65 ปี คือ 106 คำ

อย่างไรก็ตามจำนวนคำยืมภาษาไทยเหนือของกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 40-45 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 123 คำ รองลงมาคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงระดับอายุ 20-25 ปี จำนวน 107 คำ และกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงระดับอายุ 60-65 ปี ใช้คำยืมภาษาไทยเหนือน้อยที่สุดจำนวน 76 คำ ส่วนการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน กลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 20-25 ปีมีการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวนมากที่สุด คือ 62 คำ รองลงมาคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงระดับอายุ 40-45 ปี จำนวน 35 คำ และกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงระดับอายุ 60-65 ปี ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานน้อยที่สุด คือ 30 คำ

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าปัจจัยด้านอายุมีผลต่อการใช้ภาษาและแสดงให้เห็นถึงการสัมผัสภาษาของคนแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน คือ หากเป็นผู้บอกภาษาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 60-65 ปี จะเกิดการ

สัมผัสภาษาน้อยกว่ากลุ่มผู้บอกภาษาที่มีช่วงอายุ 20-25 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้บอกภาษาที่มีอายุน้อยกว่าได้รับอิทธิพลจากการศึกษาในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย จึงอาจทำให้เกิดการสัมผัสภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมากกว่า

นอกจากนี้ตารางข้างต้นยังแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ กลุ่มอายุ 20-25 ปี มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งกลุ่มอายุเหล่านี้เป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือเพิ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ทั้งนี้กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้มักจะใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสารในการเรียน การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ดังนั้นแม้ว่าจะเป็นชาวไทใหญ่แต่เมื่อเข้าไปศึกษาจะใช้ชีวิตด้วยการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นหลัก จึงอาจก่อให้เกิดความเคยชินในการใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสาร และแม้ว่าเมื่อจบการศึกษาและกลับมาใช้ชีวิตในพื้นที่บ้านเกิดของตนแล้ว แต่ก็ยังคงยังเคยชินกับการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน จึงสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนในชุมชนด้วยภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

5.2.3 ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์

ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือแหล่งพื้นเพเดิมของผู้พูดเป็นสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคม รวมถึงพฤติกรรมทางภาษา อีกทั้งมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ถิ่นที่อยู่อาศัยยังเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการแปรของภาษา ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556, น. 87) ได้กล่าวว่า ชาติพันธุ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการแปรในภาษาใดภาษาหนึ่ง การแปรของภาษาตามชาติพันธุ์ปรากฏในทุกด้านของภาษา เช่น ระบบเสียง ไวยากรณ์ และคำศัพท์ ทั้งนี้กลุ่มที่มีชาติพันธุ์ต่างจากกลุ่มอื่น ๆ เรียกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งบางครั้งมีผู้เรียกว่า กลุ่มเชื้อชาติ เป็นกลุ่มน้อยที่เข้าไปอยู่ในที่ที่มีชนกลุ่มใหญ่อยู่ก่อนและมีภาษาที่มีอำนาจใช้อยู่ก่อนแล้ว การที่ชนกลุ่มน้อยต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของกลุ่มใหญ่และเรียนรู้ภาษาที่เขาใช้ ทำให้เกิดการยืมลักษณะภาษาของตนเข้าไปในภาษาของกลุ่มใหญ่ ลักษณะเหล่านี้จึงกลายเป็นเอกลักษณ์บ่งบอกชาติพันธุ์ของตน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อาศัยปะปนอยู่กับคนเมืองหรือคนไทยเหนือซึ่งใช้ภาษาไทยเหนือในการสื่อสาร รวมถึงกลุ่มเด็กและวัยรุ่นชาวไทยเหนือที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานซึ่งได้รับอิทธิพลจากการศึกษาในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยมาใช้ในการสื่อสาร ดังนั้นเมื่อชาวไทใหญ่ได้สื่อสารกับกลุ่มบุคคลดังกล่าวจึงเกิดการสัมผัสภาษาขึ้น ส่งผลให้การใช้ภาษาไทใหญ่ในการสื่อสารเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 5.5

แสดงตัวอย่างคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่

คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
/kaw[1]/	/haw[2]/	/raw[2]/ /chan[1]/	คำแทนตัวเองเมื่อพูดกับคนที่อายุเท่ากัน (เพื่อน)
/jəː[3] puː[5]/	/puː[2] liŋ[2]/	/cha[5] pluː[2]/	ชะพลู
/paː[1] kɔː[2]/	/paː[1] lim[1]/	/plaː[2] chɔːn[4]/	ปลาช่อน

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่จะใช้ทั้งภาษาไทใหญ่ คำยืมภาษาไทยเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเหนือหรือคนเมืองจะใช้ภาษาไทยเหนือซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมของตนและภาษาไทยมาตรฐานที่ได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาและการสื่อสารกับบุคคลภายนอก ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นมีความหลากหลายและเกิดการสัมผัสภาษามากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทยเหนือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมเป็นพื้นที่ของชาวไทยเหนือ แต่เนื่องด้วยพื้นที่ดังกล่าวติดกับพื้นที่ของเมียนมาร์ ดังนั้นชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ฝั่งเมียนมาร์จึงมีโอกาสอพยพเข้ามาตั้งรกรากและสร้างครอบครัวอยู่ในพื้นที่นี้ (กรวรรณ พนาวงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566) ก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่เข้าใจกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมคือชาวไทยเหนือและกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่อพยพเข้ามา

5.2.4 ปัจจัยด้านอาชีพ

การสัมผัสภาษาในสังคมใดสังคมหนึ่ง อาจเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองในสังคมนั้น กล่าวคือ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ได้รับวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ระบบการเมืองเปลี่ยนไปและทำให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้นจนมีกิจกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้น ภาษาในสังคมจึงขยายตัวตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 105) นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจและการเมืองนั้นยังมีความเกี่ยวข้องกับชั้นทางสังคมด้วย กล่าวคือ กลุ่มคนในสังคมที่ถูกจัดให้อยู่ในระดับหนึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มคนระดับอื่นเพราะลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามในประเทศไทยการแบ่งชั้นไม่มีเกณฑ์เด่นชัดเช่นโลกตะวันตก และไม่มีการแบ่งตามวรรณะอย่างอินเดีย ชั้นทางสังคมจึงอาจใช้การศึกษา อาชีพ ฐานันดรศักดิ์ หรือรายได้เป็นหลัก (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2540, น. 29)

อาชีพหรือหน้าที่การงานของผู้พูดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาษาที่ใช้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าอาชีพของคนในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก เมื่อชุมชนบ้านเวียงหวายขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง ส่งผลให้ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นในปัจจุบันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น กล่าวคือ อาชีพรับราชการ เช่น ครู อาจารย์ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ตำรวจ พยาบาล เป็นต้น อาชีพค้าขาย เช่น ค้าขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ค้าขายของชำ แม่ครัว พ่อครัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับจ้าง เช่น รับจ้างซ่อมรถ รับจ้างทำความสะอาด รับจ้างทำไร่ทำสวน เป็นต้น หรืออาชีพช่างต่าง ๆ ซึ่งเป็นอาชีพเฉพาะทาง เช่น ช่างซ่อม ช่างตัดผม ช่างไฟ ช่างทอผ้า ช่างเย็บผ้า ช่างฟ้อน หมอนวด หมอดู หมอยา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่บวชเป็นพระ เณร รวมถึงมัคนายกและเด็กวัดด้วย (กรวรรณ พนาวงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอาชีพของคนในชุมชนนี้มีความหลากหลายมากขึ้น

อย่างไรก็ตามอาชีพบางอาชีพจะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นหลัก ส่งผลให้ได้พบปะกับผู้คนอย่างหลากหลายทั้งผู้ที่เป็นคนไทยภาคเหนือ คนไทยภาคกลาง หรือคนในภูมิภาคอื่น ๆ ที่เข้ามาติดต่อกับคนที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ และก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาขึ้น ส่งผลให้ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายมีการใช้คำศัพท์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการประกอบอาชีพ ซึ่งยิ่งประกอบอาชีพใดเป็นเวลานานก็ยิ่งจะเกิดการซึมซับการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ มาใช้แทนภาษาไทใหญ่ โดยเฉพาะคำศัพท์ภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากคำศัพท์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ คำศัพท์เกี่ยวกับกิริยาอาการ คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ คำศัพท์เกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ คำศัพท์เกี่ยวกับเศรษฐกิจการเมือง ฯลฯ และนำมาใช้จนเกิดความเคยชินในชีวิตประจำวัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 5.6

แสดงตัวอย่างคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่

คำภาษาไทใหญ่	คำยืมภาษาไทยเหนือ	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน	ความหมาย
/saŋ^{1} kha:^{3}/	/tu^{6} caw^{5}/	/phra^{5} soŋ^{1}/	พระ
-	/nak^{6} ka:n^{1} mə:ŋ^{2}/	-	นักการเมือง
/je:^{3} khaw^{5}/	/lɔ:ŋ^{1} khaw^{5}/	/juŋ^{5} kha:w^{4}/	ยุ้งข้าว
/wɛ:t^{4}/	/cam^{1}/	/jɔ:^{2}/	ยอจับปลา
/ka:^{1} khan^{1} jal^{2}/	/ra:^{2} ka:^{2} pɛ:ŋ^{2}/	/ra:^{2} ka:^{2} phɛ:ŋ^{2}/	ราคาแพง
/kha:m^{2} su:m^{4}/	/put^{6} tɨ:n^{1}/	/kha:t^{3} thun^{2}/	ขาดทุน
-	-	/dɔ:k^{3} bia:^{4}/	ดอกเบี้ย

หมายเหตุ: เครื่องหมาย - แสดงถึงการไม่ปรากฏคำที่ผู้พูดภาษาไทใหญ่ใช้ในภาษานั้น ๆ

จากคำศัพท์ข้างต้นเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับอาชีพ สิ่งของเครื่องใช้ ผลไม้ รวมถึงเศรษฐกิจ ซึ่งปรากฏทั้งในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน อย่างไรก็ตามคำศัพท์บางคำศัพท์ไม่ได้ปรากฏในภาษาไทใหญ่ จึงสะท้อนให้เห็นบริบทสังคมของชาวไทใหญ่ที่อาจเนื่องมาจากสังคมไทใหญ่ในอดีตอาจไม่ได้สัมผัสกับอาชีพ สิ่งแวดล้อม หรือระบบเศรษฐกิจสังคมเช่นในปัจจุบัน เช่น การกู้ยืมหรือการออมเงินที่มีดอกเบี้ย หรืออาชีพนักการเมืองที่ในอดีตชาวไทใหญ่ในพื้นที่นั้นไม่ได้สัมผัสกับอาชีพนี้เท่าที่ควร ดังนั้นจึงทำให้ต้องนำคำศัพท์ภาษาไทยเหนือหรือคำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานมาใช้เรียกสิ่งเหล่านั้นแทนในปัจจุบัน

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสัมผัสภาษา 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอาชีพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยเหนือเนื่องด้วยอาศัยปะปนอยู่กับชาวไทยเหนือ และบางสถานการณ์ต้องพูดภาษาไทยเหนือเพื่อให้สื่อสารกับชาวไทยเหนือได้อย่างเข้าใจ และมีการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการศึกษา เศรษฐกิจและการเมืองซึ่งเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จึงทำให้รับภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้เพื่อเรียกสิ่งของหรือสถานการณ์บางอย่างในสังคมไทยได้ ส่งผลให้มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่น้อยลงและมีการยืมคำภาษาอื่นมาใช้ในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

บทที่ 6
สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ รวมถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทใหญ่ 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 20-25 ปี จำนวน 5 คน ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 40-45 ปี จำนวน 5 คน และผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่มีอายุ 60-65 ปี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ประเภทคำยืมภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะของคำในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน พบว่าลักษณะของคำในภาษาไทใหญ่ ภาษาไทยเหนือ และภาษาไทยมาตรฐาน มีลักษณะของคำที่คล้ายคลึงกันและสามารถแบ่งประเภทของคำได้เช่นเดียวกัน คือ คำมูล คำผสาน คำผสม และคำซ้ำ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 10 หมวด ได้แก่ คำนาม คำลักษณนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ โดยใช้คำศัพท์ทั้งหมด 1,871 คำ แบ่งได้เป็นคำศัพท์ภาษาไทใหญ่จำนวน 836 คำ คำยืมภาษาไทยเหนือจำนวน 733 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 302 คำ ทั้งนี้คำยืมที่เป็นคำนามมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือคำกริยา คำวิเศษณ์ และคำสรรพนาม หมวดคำเหล่านี้ล้วนเป็นคำหลัก ส่วนคำไวยากรณ์ ได้แก่ คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ ได้มีการยืมจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเช่นกันแต่มีจำนวนไม่มากนัก

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ในการใช้ภาษาไทใหญ่ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีคำยืมจากภาษาไทยเหนือมากกว่าภาษาไทยมาตรฐานทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พูดภาษาไทใหญ่นั้นอาศัยอยู่ปะปนกับชาวไทยเหนือหรือชาวไทยพื้นเมืองซึ่งพูดภาษาไทยเหนือในพื้นที่นั้นมาเป็นเวลานาน จึงอาจทำให้ภาษาไทยเหนือเข้าไปแทรกซึมในภาษาไทใหญ่ได้ง่ายจึงทำให้เกิดการสัมผัสภาษาในตัวผู้พูดภาษาไทใหญ่ได้ง่ายเช่นเดียวกัน ในขณะเดียวกันกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่นี้ก็ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย รวมถึงยัง

สัมผัสกับอิทธิพลของเทคโนโลยีจึงอาจส่งผลให้ได้รับคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในชีวิตประจำวันด้วย

6.1.2 ลักษณะการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบรูปแบบการสัมผัสภาษาอันเนื่องมาจากการยืมคำศัพท์ โดยแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบการปนภาษา และการยืมแบบผสม ดังนี้

6.1.2.1 การยืมแบบทับศัพท์

ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสัมผัสภาษาโดยวิธีการยืมแบบทับศัพท์ทั้งการทับศัพท์ภาษาไทยเหนือและการทับศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งปรากฏทั้งคำมูล คำผสาน และคำผสม และเป็นการทับศัพท์โดยการเปลี่ยนหรือปรับเสียงซึ่งปรากฏทั้งการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น ตัวสะกด หรือเสียงวรรณยุกต์ หากแต่เสียงนั้นยังคงมีความใกล้เคียงกับภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐาน

6.1.2.2 การยืมแบบปนภาษา

ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสัมผัสภาษาโดยวิธีการยืมแบบปนภาษา คือ เป็นการยืมคำที่ยืมทั้งเสียง รูป และความหมายดั้งเดิมในภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐานและนำมาใช้ในภาษาไทใหญ่ ซึ่งปรากฏทั้งคำมูล คำผสาน และคำผสม ทั้งนี้วิธีการยืมเช่นนี้จะเป็นการยืมคำมาใช้ซึ่งเป็นคำที่แตกต่างจากคำในภาษาไทใหญ่อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทใหญ่จะไม่ใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่ แต่จะเลือกใช้คำอีกภาษาหนึ่งมาใช้ในบริบทของภาษาไทใหญ่นั่นเอง

6.1.2.3 การยืมแบบผสม

ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสัมผัสภาษาโดยวิธีการยืมแบบผสมคือการยืมแบบผสมจากสองภาษาคือเป็นการยืมคำโดยนำหน่วยคำจากทั้งภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาประกอบกัน ผู้วิจัยพบเพียงคำผสานและคำผสมเท่านั้น อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการยืมด้วยวิธีนี้เป็นการสร้างสรรค์คำใหม่มาใช้ในบริบทของพื้นที่นั้นทำให้เกิดคำใหม่ที่สามารถมาใช้ในการสื่อสารได้มากขึ้น

6.1.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

การสัมผัสภาษาที่เกิดขึ้นของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดจากปัจจัยทางสังคมซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของ

ผู้พูดภาษาไทใหญ่ ทำให้ภาษาไทใหญ่ที่ใช้กันในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอาชีพ ดังนี้

6.1.3.1 ปัจจัยด้านเพศ

ผู้พูดภาษาไทใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสัมผัสภาษา โดยเพศชายมีการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เพศชายมีการใช้คำยืมจำนวนทั้งหมด 602 คำ ในขณะที่เพศหญิงใช้คำยืมจำนวนทั้งหมด 433 คำ ในการใช้คำยืมของเพศชายนั้น ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำยืมภาษาไทยเหนือ 427 คำ ส่วนเพศหญิงใช้คำยืมภาษาไทยเหนือจำนวน 306 คำ ส่วนการยืมคำในภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ เพศชายใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 175 คำ และเพศหญิงใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 127 คำ จำนวนคำยืมเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยด้านเพศที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำศัพท์ภาษาไทใหญ่ กล่าวคือ ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้หญิงไทใหญ่ยังคงรับผิดชอบเรื่องภายในบ้านและมักจะทำงานอยู่ที่บ้าน เช่น ค้าขาย เย็บผ้า ทำอาหาร เป็นต้น ดังนั้นผู้หญิงไทใหญ่ในชุมชนนี้จึงมักจะใช้ชีวิตในชุมชนเป็นหลักและมักไม่ค่อยได้ออกไปสัมผัสกับชุมชนภายนอก ในทางกลับกันผู้ชายที่อาศัยในชุมชนบ้านเวียงหวายส่วนใหญ่มักจะออกไปทำเกษตรกรรม ค้าขายภายนอกชุมชน รวมถึงมีการเดินทางออกไปพบปะติดต่อกับคนภายนอกชุมชนเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้การใช้ภาษาของเพศชายในชุมชนนี้มีความหลากหลายมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยืมคำศัพท์ภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่หลากหลายในชีวิตประจำวัน

6.1.3.2 ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา

ผู้พูดภาษาไทใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้คำยืมคล้ายคลึงกันหากแบ่งตามระดับอายุ กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 20-25 ปี มีจำนวนรวมการใช้คำยืมมากที่สุดคือ 228 คำ รองลงมาคือการใช้คำยืมของกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 40-45 ปี จำนวน 208 คำ และกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศชายระดับอายุ 60-65 ปี ใช้คำยืมน้อยที่สุด คือ 116 คำ ส่วนผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงมีการใช้คำยืมที่คล้ายคลึงกับเพศชาย กล่าวคือ กลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 20-25 ปี มีจำนวนรวมคำยืมมากที่สุดคือ 169 คำ รองลงมาคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 40-45 ปี จำนวน 158 คำ และกลุ่มที่ใช้คำยืมน้อยที่สุดคือกลุ่มผู้พูดภาษาไทใหญ่เพศหญิงในระดับอายุ 60-65 ปี คือ 106 คำ

ปัจจัยด้านอายุมีผลต่อการใช้ภาษาและแสดงให้เห็นถึงการสัมผัสภาษาของคนแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน คือ หากเป็นผู้บอกภาษาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 60-65 ปี จะเกิดการสัมผัสภาษาน้อยกว่ากลุ่มผู้บอกภาษาที่มีช่วงอายุ 20-25 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือเพิ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ทั้งนี้กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้มักจะใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสารในการเรียน การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ดังนั้นแม้ว่าจะเป็นชาวไทใหญ่แต่เมื่อเข้าไปศึกษาจะใช้ชีวิตด้วยการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นหลัก จึงอาจก่อให้เกิดความเคยชินในการใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสาร และแม้ว่าเมื่อจบการศึกษาและกลับมาใช้ชีวิตในพื้นที่บ้านเกิดของตนแล้ว แต่ก็ยังคงยังเคยชินกับการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน จึงสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนในชุมชนด้วยภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

6.1.3.3 ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่จะใช้ทั้งภาษาไทใหญ่ คำยืมภาษาไทยเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเหนือหรือคนเมืองจะใช้ภาษาไทยเหนือซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมของตนและภาษาไทยมาตรฐานที่ได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาและการสื่อสารกับบุคคลภายนอก ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นมีความหลากหลายและเกิดการสัมผัสภาษามากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทยเหนือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมเป็นพื้นที่ของชาวไทยเหนือ แต่เนื่องด้วยพื้นที่ดังกล่าวติดกับพื้นที่ของเมียนมาร์ ดังนั้นชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ฝั่งเมียนมาร์จึงมีโอกาสอพยพเข้ามาตั้งรกรากและสร้างครอบครัวอยู่ในพื้นที่นี้ ก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาโดยการยืมคำภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่เข้าใจกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมคือชาวไทยเหนือและกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่อพยพเข้ามา

6.1.3.4 ปัจจัยด้านอาชีพ

อาชีพหรือหน้าที่การงานของผู้พูดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาษาที่ใช้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าอาชีพของคนในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แต่เดิมประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก เมื่อชุมชนบ้านเวียงหวายขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง ส่งผลให้ผู้พูดภาษาไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นในปัจจุบันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตามอาชีพบางอาชีพจะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นหลัก ส่งผลให้ได้พบปะกับผู้คนอย่างหลากหลายทั้งผู้ที่เป็นคนไทยภาคเหนือ คนไทยภาคกลาง หรือคนภาคอื่น ๆ ที่เข้ามาติดต่อกับคนที่ประกอบอาชีพเหล่านี้และก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาขึ้น ส่งผลให้ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายมีการใช้คำศัพท์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการประกอบอาชีพ ซึ่งยิ่งประกอบอาชีพใดเป็นเวลานานก็ยิ่งจะเกิดการซึมซับการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ มาใช้แทนภาษาไทใหญ่ โดยเฉพาะคำศัพท์ภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากคำศัพท์

เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ คำศัพท์เกี่ยวกับกิริยาอาการ คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ คำศัพท์เกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ คำศัพท์เกี่ยวกับเศรษฐกิจการเมือง เป็นต้น และนำมาใช้จนเกิดความเคยชินในชีวิตประจำวัน

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาในประเด็นประเภทและรูปแบบของคำยืมจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาไทใหญ่มีการนำคำยืมมาใช้ในภาษาไทใหญ่หลากหลายประเภท และปรากฏรูปแบบการยืมคำ 3 รูปแบบ ได้แก่ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบปนภาษา และการยืมแบบผสม เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาในภาษาตระกูลไทในงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า การแปรภาษาในภาษานั้น ๆ ที่เกิดจากการสัมผัสภาษากับภาษาที่มีอำนาจมากกว่ามีความแตกต่างกันออกไป เช่น การศึกษาเรื่อง “การศึกษาการแปรคำศัพท์ในภาษาพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” ของฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน (2559) จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ามีความเข้มข้นในการแปรภาษาน้อยกว่าภาษาไทใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงพยางค์ในคำบางคำเพียงเล็กน้อยและมีการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยกรุงเทพฯ เข้ามาใช้ด้วย ในขณะที่การแปรการใช้ศัพท์ในงานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2556) ในการศึกษาเรื่อง “การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” มีความเข้มข้นในการแปรภาษามากกว่าภาษาไทใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ นอกจากมีการแปรเสียงสระและพยัญชนะ การสูญศัพท์ และการใช้ศัพท์อื่นแทนภาษาไทดำแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำภาษาไทดำบางคำเกิดขึ้นด้วย ผลการศึกษาของงานวิจัยดังกล่าวล้วนแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ ในฐานะที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานและเป็นภาษาที่มีอำนาจมากที่สุดในประเทศไทยย่อมมีอิทธิพลต่อการแปรภาษาของภาษาถิ่นหรือภาษาชาติพันธุ์ในกระบวนการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยกรุงเทพฯ กับภาษานั้น ๆ

ส่วนความแตกต่างระหว่างการแปรภาษาไทใหญ่ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ กับการแปรภาษาของภาษาอื่น ๆ ในงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น คือ ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบพหุภาษา ซึ่งภาษาไทใหญ่ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ดังกล่าวนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานแล้ว ยังได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยเหนือด้วย แม้ว่าภาษาไทยมาตรฐานจะเป็นภาษาที่มีอำนาจมากที่สุดก็ตาม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้พูดภาษาไทใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมาอย่างยาวนานและได้สัมผัสกับสังคมภาคเหนือของประเทศไทยอย่างใกล้ชิด จึงมีการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยเหนือมาใช้ในภาษาไทใหญ่มากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน

อย่างไรก็ตามเมื่อนำผลการศึกษาครั้งนี้มาปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลอื่นจะเห็นได้ว่า เมื่อภาษาในตระกูลไทเกิดการสัมผัสภาษากับภาษาที่มีอำนาจซึ่งเป็นภาษาตระกูลอื่น มักจะมีความเข้มข้นในระดับการแปรภาษามากกว่าและรูปแบบการสัมผัสภาษาที่หลากหลายกว่าภาษาที่อยู่ในตระกูลไทด้วยกัน เช่น อรรถวิทย์ รอดเจริญ และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน” ซึ่งกล่าวไว้ว่า การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไตหย่ากับภาษาจีนของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนมีถึง 4 รูปแบบ ได้แก่ การปนภาษา การสลับภาษา การแทรกแซงภาษา และการยืมภาษา และผู้พูดภาษาไตหย่ามักจะนำคำหรือประโยคภาษาจีนไปใช้ปะปนกับภาษาไตหย่าด้วย นอกจากนี้การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทและภาษาตระกูลอื่นยังทำให้ภาษาในตระกูลไทมีโครงสร้างทางภาษาใหม่และรูปแบบการยืมภาษาใหม่เกิดขึ้น เช่น ชิ่วหง ฉิน (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงอันเกิดจากภาวะสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลาง” ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลางนอกจากทำให้ภาษาจ้วงมีหน่วยเสียงเพิ่มขึ้นและรูปแบบพยางค์ใหม่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีโครงสร้างทางไวยากรณ์ใหม่เกิดขึ้นทั้งในด้านคำ วลี และประโยค โดยยืมโครงสร้างจากภาษาจีนกลางมาใช้ในภาษาจ้วง อีกทั้งยังปรากฏคำยืมแปลจากภาษาจีนในภาษาจ้วงด้วย ซึ่งรูปแบบการยืมคำดังกล่าวไม่ได้พบในการศึกษาครั้งนี้ เหตุที่การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลอื่นมีความเข้มข้นในระดับการแปรภาษามากกว่าและมีรูปแบบการสัมผัสภาษาหลากหลายกว่าผลการศึกษาครั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาที่อยู่ในตระกูลไทด้วยกันมีระบบเสียง วิธีการสร้างคำ และโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นการสัมผัสภาษาจะเกิดในรูปแบบของการปนภาษาและการทับศัพท์เป็นหลัก ส่งผลให้ไม่ได้ปรากฏรูปแบบของการสัมผัสภาษาอย่างหลากหลายเท่ากับการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลอื่น

ในประเด็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษา ผู้วิจัยพบปัจจัยที่ทำให้ภาษาไทใหญ่ของชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มี 4 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ และปัจจัยด้านอาชีพ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการสัมผัสภาษากับภาษาที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น โดยการยืมคำจากภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐานด้วยวิธีที่หลากหลาย จึงทำให้เห็นถึงวิวัฒนาการของภาษาไทใหญ่ต่างยุคสมัยและความเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งยังเป็นภาพจำลองแห่งวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมชุมชนไทใหญ่ในท้องถิ่นด้วย

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางเพศมีผลต่อการสัมผัสภาษาและทำให้ลักษณะการยืมภาษาของเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสังคมไทใหญ่ในพื้นที่นี้เป็นสังคมชายเป็น

ใหญ่ (จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 2) เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเอเชีย กล่าวคือ ผู้ชายมีบทบาทหน้าที่แตกต่างจากผู้หญิง โดยมีบทบาททางสังคมมากกว่า ในขณะที่ผู้หญิงมักจะมีบทบาทหน้าที่ในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้ชายจึงมีโอกาสได้สัมผัสและรับรู้ถึงสิ่งแปลกใหม่มากกว่าผู้หญิง และได้นำคำยืมจากภาษาที่มีอำนาจมาใช้มากกว่าผู้หญิงไทใหญ่ในพื้นที่นั้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากสถานภาพทางเพศของชาวไทใหญ่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ผู้หญิงได้มีบทบาทหน้าที่เทียบเท่าผู้ชายมากขึ้นทุกวัน ความแตกต่างในการสัมผัสภาษาโดยปัจจัยด้านเพศจึงมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง

ส่วนปัจจัยด้านอายุและการศึกษา ปัจจัยทั้งสองปัจจัยดังกล่าวมีความเกี่ยวพันกัน ช่วงแรกเมื่อชาวไทใหญ่เพิ่งอพยพเข้ามาในพื้นที่นี้ ชาวไทใหญ่มักจะไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ต่อมาชาวไทใหญ่เริ่มมีชีวิตที่มั่นคงและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับการยอมรับในพื้นที่นี้และประเทศไทยมากขึ้น ดังนั้นชาวไทใหญ่จึงมีสิทธิทางการศึกษาเทียบเท่ากับคนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม และคนรุ่นหลังย่อมมีการศึกษาสูงกว่าคนรุ่นก่อน การศึกษาจึงทำให้ชาวไทใหญ่ได้รับรู้ภาษาใหม่ ๆ ที่ได้จากภาษาที่มีอำนาจและนำไปใช้ในภาษาของตัวเองจนบางครั้งอาจทำให้เกิดการเลิกใช้หรือลืมภาษาของตนเองได้ นอกจากนี้การศึกษายังทำให้ค่านิยมการใช้ภาษาของชาวไทใหญ่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงมักจะมีความเห็นว่าภาษาไทใหญ่เป็นภาษาที่ด้อยค่ากว่าภาษาที่มีอำนาจ โดยเฉพาะภาษาไทยมาตรฐาน จึงไม่สอนภาษาไทใหญ่ให้กับลูกหลานตัวเองอีกต่อไป (กรวรรณ พนาวงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 เมษายน 2566) ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า ผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ที่มีระดับอายุ 20-25 ปี จะมีการยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในชีวิตประจำวันมาก และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน (2559) รวมถึงสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2556) กล่าวคือ เมื่อเกิดการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาท้องถิ่นกับภาษาที่มีอำนาจซึ่งได้ถูกนำเข้ามาใช้ในท้องที่นั้น ผู้พูดภาษาไทพวนและผู้พูดภาษาไทดำที่มีอายุมากกว่ามักจะมีการธำรงภาษาท้องถิ่นมากกว่าผู้พูดภาษานั้น ๆ ที่มีอายุน้อยกว่า ในขณะที่ผู้พูดภาษาที่มีอายุน้อยกว่าจะมีการแปรคำศัพท์มากกว่าผู้พูดภาษาที่มีอายุมากกว่าในภาษาไทพวนและภาษาไทดำ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ร่วมกันสำหรับการสัมผัสภาษาในภาษาตระกูลไท ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยอายุสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการรับรู้โลกภายนอกโดยเฉพาะปัจจัยการศึกษา กลุ่มคนที่มีอายุน้อยมักจะมีการศึกษาสูงกว่ากลุ่มคนที่มีอายุมาก จึงจำเป็นต้องใช้ภาษาที่มีอำนาจมากกว่าในการติดต่อและรับรู้โลกภายนอก และการใช้ภาษาที่มีอำนาจกลายเป็นค่านิยมของสังคมท้องถิ่น โดยกลุ่มคนที่มีอายุน้อยมักจะให้ความเห็นว่า ภาษาที่มีอำนาจมักจะมีศักดิ์ศรีสูงกว่าภาษาท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าภาษาท้องถิ่นหรือภาษาชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภาษาตระกูลไทอาจมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไปในอนาคต

นอกจากนี้ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัยและกลุ่มชาติพันธุ์ย่อมทำให้ภาษาไทใหญ่เกิดการสัมผัสกับภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากเมื่อชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกับคนท้องถิ่นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เพราะฉะนั้นจึงย่อมรู้ภาษาหลักในท้องถิ่นนั้น ๆ และใช้จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของภาษาตัวเองด้วย นอกจากนี้หมู่บ้านเวียงหวายยังเป็นพื้นที่พหุภาษาซึ่งคนในท้องถิ่นหรือคนไทยเหนือพูดได้อย่างน้อยสองภาษา ได้แก่ ภาษาไทยเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน เมื่อชาวไทใหญ่เข้ามาอยู่อาศัยปะปนกับชาวไทยเหนือ ชาวไทใหญ่ที่นอกจากจะพูดภาษาไทใหญ่ได้แล้ว ยังสามารถพูดภาษาสองภาษาดังกล่าวได้จนนำคำบางคำมาใช้ในภาษาของตนเองโดยไม่รู้ตัว

การประกอบอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาได้ ซึ่งภาษาไทใหญ่ก็เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า คนที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันจะมีการยืมคำศัพท์ในแต่ละหมวดไม่เหมือนกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการประกอบอาชีพต่าง ๆ ทำให้ได้สัมผัสกับสิ่งใหม่ ๆ ในวงการนั้น ๆ ซึ่งคำที่ใช้เรียกแทนสิ่งดังกล่าวอาจไม่ปรากฏในภาษาไทใหญ่จึงต้องใช้ภาษาที่มีอำนาจ เช่น ภาษาไทยเหนือหรือภาษาไทยมาตรฐานมาใช้เรียกแทน จึงทำให้การยืมคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทใหญ่มีความหลากหลายมากขึ้น

นอกจากนี้ผลการศึกษาปัจจัยทางสังคมข้างต้นสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านอาชีพ เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาครั้งนี้กับผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาการสัมผัสภาษาเกี่ยวกับภาษาในตระกูลไทปรากฏว่าปรากฏการณ์การสัมผัสภาษาที่เกิดขึ้นล้วนเกิดขึ้นจากปัจจัยทางสังคม ทั้งในการสัมผัสภาษาภายในภาษาตระกูลไท และระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลอื่น ๆ เช่น รัตนา จันทร์เทาว์ (2554) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาภายในภาษาตระกูลไทไว้ในบทความเรื่อง “การสัมผัสภาษา : ภาษาไทยและภาษาลาวของคนลาว” กล่าวคือ การที่เกิดการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษาลาวนั้นเป็นเพราะว่าไทยกับลาวมีภาษาที่ใกล้เคียงกันและอาณาเขตที่เชื่อมต่อกัน รูปแบบและลักษณะการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษาลาวของคนลาวอาจมีความเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ นโยบายของรัฐ การค้าธุรกิจ การท่องเที่ยว ค่านิยมในการรับสื่อสารมวลชนไทย และทัศนคติที่มีต่อการพูดภาษาไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาในตระกูลไทและภาษาตระกูลอื่น เช่น อรรถวิทย์ รอดเจริญ และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน” โดยกล่าวถึงปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไตหย่าในฐานะที่เป็นภาษาชนกลุ่มน้อยกับภาษาจีนของผู้พูดชาวไตหย่า ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษา เวลา สถานที่ สถานการณ์ หัวข้อในการสนทนา

ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาและสภาวะในท้องถิ่น โดยปัจจัยอายุ อาชีพ และการศึกษามักจะมีความเกี่ยวพันกัน คนสูงวัยและวัยกลางคนมักจะมีการศึกษาและโอกาสการประกอบอาชีพที่หลากหลายน้อยกว่าวัยรุ่น วัยรุ่นจึงมีการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไตหย่าและภาษาจีนมากกว่าคนสูงวัยกับคนวัยกลางคน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษาครั้งนี้ ส่วนปัจจัยเวลา สถานการณ์ หัวข้อในการสนทนา ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา ชาวไตหย่ามีความสามารถในการเลือกภาษาตามสถานการณ์ที่เหมาะสม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวอาจไม่ได้ปรากฏในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากวิธีการเก็บข้อมูลมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในการศึกษาครั้งนี้แม้ว่าจะมีการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากับผู้บอกภาษา แต่ผู้วิจัยจะเน้นเก็บข้อมูลคำศัพท์เท่านั้น และมิได้เน้นเก็บข้อมูลที่เป็นประโยคหรือสัมพันธสารที่ใช้สนทนาในชีวิตประจำวันอย่างละเอียดในการศึกษาครั้งนี้

จากการเปรียบเทียบระหว่างผลการศึกษาครั้งนี้กับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์การสัมผัสภาษาที่เกิดขึ้น มักจะมีภาษาใดภาษาหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งภาษาที่มีอิทธิพลมากกว่าภาษาอื่น ๆ ในพื้นที่ที่เกิดการสัมผัสภาษา และทำให้ภาษาแม่ของกลุ่มคนในพื้นที่นั้น ๆ ได้รับอิทธิพลจากภาษาที่มีอิทธิพลมากกว่าด้วย ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาจึงมีส่วนช่วยทำความเข้าใจอำนาจที่หนุนหลังการสัมผัสภาษาได้มากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้ที่เป็นการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ในการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่และการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้จึงอาจเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาในภาษาตระกูลไท ภาษาตระกูลอื่น รวมถึงการศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่และสภาพสังคมของชุมชนชาวไทใหญ่ในเวลาต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ควรศึกษาการสัมผัสภาษาทั้งในระดับเสียง คำ วากยสัมพันธ์ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

6.3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เกิดการสัมผัสภาษาในแต่ละช่วงอายุของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่เพื่อแสดงให้เห็นว่าปัจจัยใดมีผลต่อการสัมผัสภาษาในแต่ละช่วงอายุมากที่สุด อันจะทำให้เห็นการใช้ภาษาไทใหญ่ในปัจจุบันและอาจเป็นแนวทางในการหาวิธีการอนุรักษ์ภาษาไทใหญ่ต่อไป

6.3.3 ควรศึกษาการใช้คำศัพท์ในภาษาไทใหญ่ เช่น คำเรียกญาติ คำเรียกสัมผัส คำเรียกรส เพื่อทำให้เห็นถึงระบบมโนทัศน์ วัฒนธรรม และการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กรรณิการ์ วิมลเกษม. (2555). *ภาษาไทยถิ่นเหนือ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชนปริ้นติ้ง.

จรรยา พนาวงค์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล. (2546). *ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. ม.ป.พ.

ดียู ศรีนราวัฒน์. (2554). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรจบ พันธุเมธา. (ม.ป.ป.). *ลักษณะภาษาไทยใหญ่เทียบกับภาษาไทยกรุงเทพฯ*. ม.ป.พ.

ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ. (2540). *ภาษาทัศนา*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรารถนา กาลเนาวกุล. (2544). *การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทยของรายการโทรทัศน์: ลักษณะ ทัศนคติ การรับรู้และแรงจูงใจ*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2552). *พจนานุกรมภาษาไทใหญ่-ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). แสงศิลป์.

เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์. (2531). *ภาษาถิ่นตระกูลไท*. มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2564). ชนิดของคำ. *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สกสค. ลาดพร้าว.

วินัย ภู่ระหงษ์. (2525). หน่วยคำและการประกอบคำในภาษาไทย. *เอกสารการสอนภาษาไทย 3*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2544). *ภาษาไทยถิ่น*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2556). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. โอเดียนสโตร์.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2531). *หลักภาษาไทย*. ไทยวัฒนาพานิช.

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2551). *การศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท*. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2564). หน่วยคำ. *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2: คำ การสร้างคำและการยืมคำ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สกสค. ลาดพร้าว.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). *ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ. (ม.ป.ป.). *องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีไทใหญ่*. ม.ป.พ.

บทความ

ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน. (2559). การศึกษาการแปรคำศัพท์ในภาษาพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *24*(45), 245-262.

พรรณิดา ขันธพัทธ์. (2020). การเปรียบเทียบคำยืมในภาษาไทใหญ่. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, *12*(2), 121-146.

ยุทธพร นาคสุข และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2018). การแปรด้านศัพท์ตามภูมิภาคของภาษาไทยวนในประเทศ ไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา. *วารสารมนุษยศาสตร์*, *25*(2), 258-290.

รัตนา จันทร์เทาว์. (2554). การสัมผัสภาษา: ภาษาไทยและภาษาลาวของคนลาว. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, *7*(3), 121-134.

ศรินประภา ภัทรจินดา, ชนัย วรรณะลี และอัควิทย์ เรืองรอง. (2562). กระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบการฟ้อนนกกิงกะหล่า. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, *15*(1), 202-203.

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2556). การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, *33*(1), 149-173.

อรรถวิทย์ รอดเจริญ, อุบลวรรณ สวนมาลี, และประเทือง ทินรัตน์. (2559). การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. *24*(46). 331-347.

วิทยานิพนธ์

ซิ่วหง ฉิน. (2554). *การเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงอันเกิดจากภาวะสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลาง*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล. (2505). *หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

พระหน่อคำ นันทิยะ (จ๋ายนันติ). (2561). *การศึกษาระบบเสียงภาษาถิ่นไทใหญ่ หมู่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

วรรณา จันทนาคม. (2526). *ลักษณะของภาษาไทยใหญ่ (ไตอ้อ) ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

ศิริรัตน์ ชูพันธ์ อรรถพลพิพัฒน์. (2556). *การแปรของเสียงพยัญชนะท้ายในภาษากะเหรี่ยงสะกอและภาษามลายูถิ่นปัตตานี: การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่อันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

การสัมภาษณ์

กรวรรณ พนาวงค์. (27 เมษายน 2566). สัมภาษณ์.

ติยะ ลุงจอง. (26 เมษายน 2566). สัมภาษณ์.

ประเสริฐ ปัญญาวงศ์. (26 เมษายน 2566). สัมภาษณ์.

_____. (27 เมษายน 2566). สัมภาษณ์.

พรรณี ลุงสู้. (26 เมษายน 2566). สัมภาษณ์.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

องค์การบริหารส่วนตำบลม่อนปิ่น. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง เชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2566, จาก http://www.monpinfang.go.th/2023/index.php

ภาษาอังกฤษ

หนังสือ

Hoffman, C. (1991). *An Introduction to Bilingualism*. Longman Inc.

Mackey, W. F. The Description of Bilingualism', in: Fishman, J. (ed.). (1968). *Readings in the Sociology of Language*. Mouton.

McMahon, A. (1994). *Understanding Language Change*. Cambridge University Press.

Romaine, S. (1994) Language in Society: an Introduction to Sociolinguistics. Oxford University Press Inc.

Thomason, S. G. & Kaufman, T. (1988). *Language contact, Creolization and Genetic Linguistics*. University of California Press.

Thomason, S. G. (2001). *Language contact: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างภาพที่ใช้เก็บข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้บอกภาษาชื่อ.....นามสกุล ..... อายุ ..... ปี เพศ.....
อาชีพ.....ที่อยู่.....

1. หมวดคำเครือญาติ

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

2. หมวดกิริยาอาการ

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

3. หมวดที่อยู่อาศัย

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์
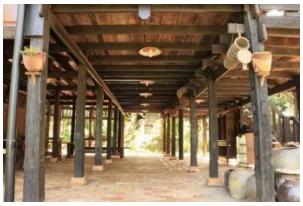	

4. หมวดคำถาม

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

5. หมวดธรรมชาติ

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

6. หมวดพืช ผัก ผลไม้

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

7. หมวดลักษณนาม

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์
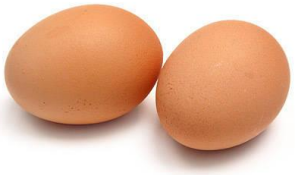	

8. หมวดเวลา

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

9. หมวดสัตว์

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

10. หมวดสิ่งของเครื่องใช้

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์
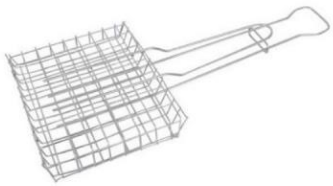	

11. หมวดการแต่งกาย เสื้อผ้า

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

12. หมวดบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

13. หมวดอวัยวะในร่างกาย

ภาพรายการคำศัพท์	คำศัพท์

ภาคผนวก ข

ตารางบันทึกข้อมูลคำศัพท์รายบุคคลของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้บอกภาษาชื่อ.....นามสกุล ..... อายุ ..... ปี เพศ.....

อาชีพ.....ที่อยู่.....

1. หมวดเครือญาติ

ลำดับ	คำศัพท์ภาษาไทใหญ่	คำศัพท์ภาษาไทยเหนือ	คำศัพท์ภาษาไทยกลาง	หมายเหตุ
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				

ลำดับ	คำศัพท์ภาษาไทใหญ่	คำศัพท์ภาษาไทยเหนือ	คำศัพท์ภาษาไทยกลาง	หมายเหตุ
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
32				
33				
34				
35				
36				
37				
38				
39				

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทใหญ่ใน ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1. คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้บอกภาษา

1.1 คุณชื่ออะไร อายุเท่าไร และอาศัยอยู่ที่ไหน

.....

.....

1.2 ภาษาที่คุณใช้ในชีวิตประจำวันคืออะไร

.....

.....

1.3 คุณเกิดที่ไหน และเคยอพยพไปยังที่อื่นหรือไม่

.....

.....

1.4 บิดามารดาเกิดที่ไหน และเคยอพยพไปยังที่อื่นหรือไม่

.....

.....

1.5 คุณสมรสหรือยัง ถ้าสมรสแล้ว คู่สมรสเกิดที่ไหน และเคยอพยพไปยังที่อื่นหรือไม่

.....

.....

2. คำถามเพื่อเก็บข้อมูลการใช้คำศัพท์ของผู้บอกภาษา

2.1 คุณประกอบอาชีพอะไร

.....

.....

2.2 การดำเนินชีวิตประจำวันของคุณเป็นอย่างไร

.....

.....

2.3 ให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องโดยกำหนดประเด็นดังต่อไปนี้

2.3.1 อาหารการกิน

.....

.....

2.3.2 ความเชื่อและประเพณี พิธีกรรม

.....

.....

2.3.3 การแต่งกาย

.....

.....

2.3.4 การศึกษา

.....

.....

2.3.5 ธรรมชาติ

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	วรรณวนัช อรุณฤกษ์
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ สังกัดวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
ผลงานทางวิชาการ	- วิทยานิพนธ์เรื่อง “ลักษณะภาษา รูปแบบ และเนื้อหาในคำพิพากษาของศาลทหารสูงสุด” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวัฒนธรรมตะวันออก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - บทความวิจัยเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในคำพิพากษาของศาลทหารสูงสุด” ในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติสรรพศาสตร์สรรพศิลป์ ประจำปี 2560 - งานวิจัยเรื่อง “คำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเภทงานวิจัยเดี่ยว ประจำปีงบประมาณ 2563 - บทความวิจัยเรื่อง “คำเรียกสีของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” ในวารสารภาษาและภาษาศาสตร์ ปีที่ 39 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564) - บทความวิจัยเรื่อง “ประโยคในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย” ในวารสารสหวิทยาการ ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน-ธันวาคม 2565) - บทความวิจัยเรื่อง “คำแสดงทัศนภาวะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย” ในวารสารศิลปศาสตร์ ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2566)